

LELT.

2007

A GYERMEK

ÉS AZ IFJÚSÁG

DAS KIND

ZEITSCHRIFT DER UNGARISCHEN GESELLSCHAFT
FÜR KINDERFORSCHUNG UND JUGENDKUNDE

L'ENFANT

ORGANE DE LA SOCIÉTÉ HONGROISE POUR
L'ÉTUDE DE L'ENFANT ET DE LA JEUNESSE

ALAPITOTTA: NAGY LÁSZLÓ 1907.

P2092/957

XXXI. ÉV

BUDAPEST, 1939.

1. SZÁM

KIADJA A MAGYAR GYERMEKTANULMÁNYI TÁRSASÁG

Tartalom :

Régi úton, új erővel, ...	1
<i>Barcza Erika</i> : Szemléleten alapuló vizuális formaelemzési vizsgálatok középiskolás tanulókon	2
<i>Dr. Szendrei Miklósné Rotharidesz Edit</i> : Történelmi korok ábrázolása képekben	12
<i>Dr. Schmidt Ferenc</i> : A mai lány	19
Emlékezzünk! <i>Kemény Gábor</i> : Nógrády László	47
Előadássorozataink	49
Társaságunk élete	51
Irodalom	55
<p>Könyvek. — <i>Dr. Schnell János</i>: A gyermekorsók lélektanáról. (<i>drK.</i>) — <i>Szántó Lőrinc</i>: A nevelő fogalmazástanítás alapvonalai. (<i>Dobos László.</i>) — <i>Szegedi Janka</i>: Típus tan és nevelés. (<i>Sz. M.</i>) — <i>Szeliánszky Ferenc</i>: Intelligencia és iskolai teljesítmény. (<i>Dr. Lázár Szilárd.</i>) — <i>Szeliánszky Ferenc</i>: A hibakutatás neveléslélektani problémái. (<i>Dr. Lázár Szilárd.</i>) — <i>W. Tarcsai Izabella</i>: A kísérleti akaratvizsgálatok fejlődése. (<i>St. A.</i>) ... .. .</p>	
Folyóiratszemle. (<i>Sch.</i>)	
Ifjúsági irodalom. — Ifjúságirodalmi Figyelő. (<i>Dobos László.</i>) — Fehér Tibor: Ütött az óra! (<i>-s-ó.</i>) — <i>Tillmann László</i> : Kétezeréves város. (<i>-s-ó.</i>)	
Inhaltsangabe. — Resumé	63

Kéziratokat nem adunk vissza!
Minden cikkért szerzője felelős!

Inhalt :

1. Alte Wege, erneute Kräfte.
2. *Erika Barcza*: Anschauliche visuelle Formanalyse an Mittelschulkindern.
3. *Frau M. Szendrei*: Bildhafte Darstellung geschichtlicher Zeitperioden.
4. *Dr. Fr. Schmidt*: Das Mädchen von Heute.

Table des matières :

1. Sur l'ancienne route avec des forces nouvelles.
2. *Barcza Erica*: Analyse visuelle de forme sur des enfants de 10 à 18 ans.
3. *Mm. Szendrei*: Représentation des périodes historiques en images.
4. *Dr. F. Schmidt*: La jeune fille d'aujourd'hui.

Régi úton új erővel . . .

Új évfolyamába lép a Gyermektanulmányi Társaság folyóirata. Elhagyta a három X-es lépcsőfokot és a negyedik évtized országútján indul.

Mennyi mindent látott és végigélt ember és folyóirat ezalatt a harminc esztendő alatt! Elindult Nagymagyarország bőségben úszó Kanaánjából, ahol hizott, ellustult nyárspolgárok lelkebe úgy kellett beleharangozni a problémák tudatát; — és a „Gyermek“ harangozott, küzdött, új utakat hirdetett. Aztán világháború jött és a gyermek katonának nőtt fel, a nevelők a lövészárookban hazát és nemzetet védtek; — a „Gyermek“ híven tükrözi a háborús ember, háborús család hallatlan erőfeszítéseit. Összeomlás évei jöttek; a határokat Trianon nyírálta meg, a lelkeket az önbizalom hiánya s a jövőbe néző félelem. Nem kellett már problémákat keresni és hirdetni: félelmetes lavinában zúdultak reánk. Egészen külön szomorú történelem a trianoni húsz esztendő alatt a magyar gyermeknek, ifjúságnak sorsa. Család válsága, nevelés válsága, világnézetek válsága dúlt rajtunk; — a „Gyermek“ hasábjain tükörbe néz a kor és látja maga gondterhelte ráncos arcát . . . Aztán jöttek nagy reménykedések és nagy örömpörök, országgyarapítás, új remények és új erőfeszítések. Mintha tél után tavasz lenne újra. S az új tavaszban kivirágzik, kibomlik és újra nagygyá lesz a „Gyermek“ és nagystílusú munkába kezd az a Társaság, amelynek ágyékából született.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság évek során át nehéz küzdelemben életért, lélekért harcolt; élt, hogy önmagát mentse a magyar jövő számára. Mint télen a fa, vagy az élőlő növények hó alatt, föld alatt bújó gyökere. Most azonban megropogtatja izmait, nagyot lélekzik és munkára fészül. Új, sokdolgú korszaka következik életének; nem azért, mert mi így akarjuk, s mintha eddig nem akartuk volna, hanem mert az idők változása lélektanilag épűgy, mint gazdaságilag lehetővé teszi az új ütemű munkát, és mert erre az új munkára a magyar nevelésügynek ma óriási szüksége van.

Jöjjetek, jöjjetek mind, akik a magyar gyermek szolgálatában dolgoztok! Jöjjetek mind, akik tudományos felkészültséggel, asztal mellett vagy laboratóriumban lélektani és pedagógiai problémákat bontogattok. Jöjjetek mind, akik számára kisfiatok, kisleányotok a legnagyobb kincse a világnak! Szakembereket, tanárokat, tanítókat, nevelőket, szülők hadseregét hívja, hívja a Társaság. Jöjjetek dolgozni a gyermekért mindnyájan, akik dolgozni tudtok érte! Jöjjetek segíteni a dolgozóknak mindnyájan, akik szeretitek a gyermekeiteket! Dolgozók, rájuk hallgatók és támogatók nagy seregét gyűjtjük messzehangzó harangszóval. Jöjjetek! Jöjjetek!

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság megkezdte új munká-
étét. drK.

Szemléleten alapuló vizuális formaelemzési vizsgálatok középiskolás tanulókon.

Irta: *Barcza Erica.*

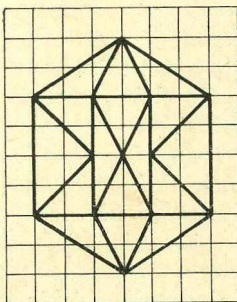
*A Magyar Királyi Gyermeklélektani Intézet
nevelési és pályaválasztási közleménye.
Igazgató: Dr. Schnell János ideggyógyász-főorvos.*

Vizsgálatokat végeztünk a Voigt-féle „*Szemléletes geometriai gondolkodás*” (Anschaulich-geometrisches Denken) cím alatt 1921-ben, a „*Zeitschrift für pädagogische Psychologie*” című folyóiratban közölt „*Ábraelemzési*” feladattal. Vizsgálataink során nem az eredeti Voigt-ábrát használtuk, hanem *Huth* által a „*Münchener Bayerisches Landesarbeitsamt*” képességvizsgálati tesztgyűjteményében felhasznált, *Voigt* alapelvein épült, összetett ábrát.

Kerestük, hogy melyek azok az *adottságok*, illetve *képességek*, amelyek ennél az összetett, de részekre bontható egésznek, egyes *részletelemek kiemelését* kívánó feladatnál közreműködnek. Továbbá választ kerestünk arra a kérdésre, melyek azok a *tantárgyak*, illetve *speciális pályák*, ahol ilyenyszerű „*kiemelő, kilátó*” vizuális alapú gondolkodási módra szükség van?

Ebben az esetben „*kiemelés*” alatt az egész ábrát alkotó *segédvonalak tömkelegéből az egyes részletek határolta ábrák meglátását értjük.*

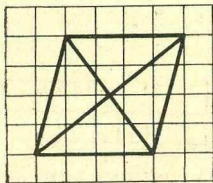
Vizsgálatainknál a következő ábrát adtuk megoldásra:

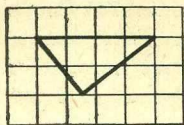
A feladat abban állt, hogy a fenti összetett ábrából a benne rejlő egyes részletábrákat kirajzolják. A feladat mibenlétét a következő példával magyaráztuk meg:

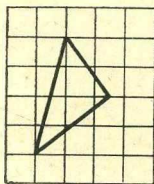
„Itt láttok a táblán egy ábrát, ez azonban nem egyszerű, hanem több részből összetett ábra.“ (A táblára a következő ábrát rajzoljuk fel:)

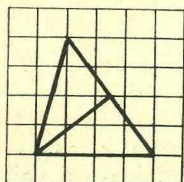
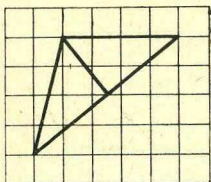
„Itt látjuk először ezt a háromszöget.“ (Először az egész ábrán mutatjuk meg s csak aztán rajzoljuk ki.)

A kirajzolás alatt utalunk arra, hogy ami az eredeti ábrán 3 kockán megy át, az a kirajzolt részletábrában is 3 kocka hosszúságú kell, hogy legyen stb., vagyis a kirajzolt részletábrának nagyságban teljesen az egész ábrában elfoglalt nagyságának kell megfelelnie. Majd így folytatjuk: „Hát ezt (az alsó háromszögre mutatunk) a háromszöget kirajzoljuk-e?“ (Nem.) „Miért?“ (Mert ez ugyanolyan, mint a felső.) „Hát ezt a baloldali háromszöget kirajzoljuk-e?“ (Igen.) „Hát ezt a másik oldalháromszöget kirajzoljuk-e?“ (Nem, mert ez ugyanolyan, mint a másik, oldalon lévő, csak más helyzetben.)

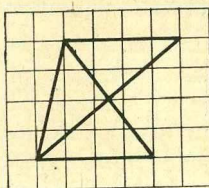

„Milyen részletábrákat tudunk még kivenni?“ (Kirajzoljuk.)

„Végül látjuk ezt a furcsa figurát, ez 3 kis háromszögből áll.“

„Több részletábrát nem látunk ebben az ábrában, minden részletábrát természetesen *csak egyszer* szabad kirajzolni, tehát tükörképet nem rajzolunk ki!“

Kiosztjuk a vizsgálati lapokat: „A ti lapotokon is találtok egy ilyen *összetett ábrát*, ebből *kell nektek az egyes részletábrákat kirajzolni*. Nagyon sok részletábra van benne. Igyekeztek mennél többet megtalálni. Minden részletábrát azonban csak egyszer rajzolhattok ki, tehát tükörképet nem, és pontosan olyan nagyságban, amilyen az eredeti nagysága! 5 perc munkaidőtök van hozzá!“

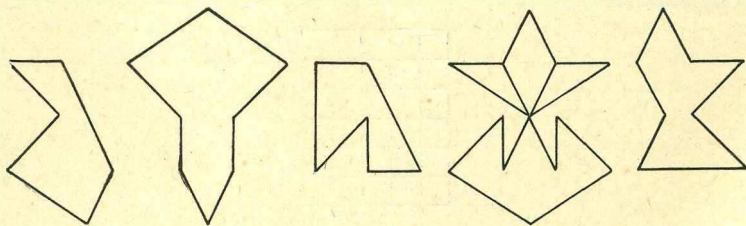
*

A feladatot 3936 gyermekkel végeztettük el, 2486 *fiú* és 1450 *leány*, I.—VIII. gimnáziumi osztályok tanulóival.

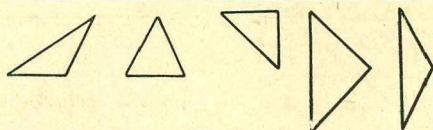
A reprodukált *helyes részletábrák* száma 300 volt, amivel azonban még távolról sincs kimerítve az összes lehetőség.

Az első, ami szembeötlő volt, hogy *egyes részletábrákat valamennyi osztályban* fiúk, leányok egyaránt megtaláltak, míg más *összetettebb*, vagy esetleg *formailag különleges* ábrákat csak *egyes osztályokban*, illetve csak *egyes gyermekek*, esetleg csak *egyetlen egy gyermek* talált meg a 3936 közül.

Mint például:

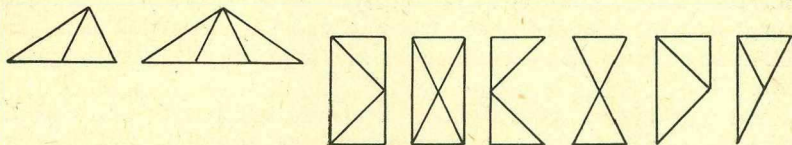
A valamennyi osztályban előforduló részletábrák a legszembeötlőbb, de egyben a legegyszerűbb ábrák voltak, elsősorban szerepelt ezek között az egész ábrát alkotó 5 *alapelem*.

A többi részletábra voltaképpen ennek az 5 alapelemnek egymásközi variációjából adódik ki.

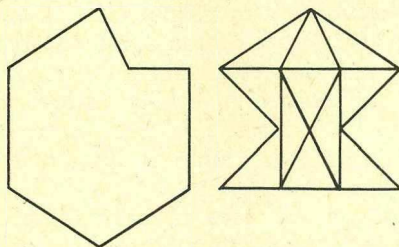
Az I. osztályban majdnem kizárólag az egyszerű alapelemek és az alapelemek egyszerű összetételeiből adódó részletábrákat adták meg. *Mint például:*

Már a II. és III. osztályokban komplikáltabb összetételű ábrák is előfordulnak ezek mellett. Minél magasabb osztályokat vizsgálunk, annál több és összetettebb variációival találkozunk az egyes részletábráknak, a legtöbb és legérdekesebb ábrákat a VII. osztályos tanulók adták.

Erős különbségek mutatkoznak a fiúk és leányok teljesítményei között. Míg *egyes egyszerű* részletábrákat a *fiúknál mind a 8 osztályban* és néhányat ezek közül az *I. osztály kivételével a többi 7 osztályban* megtaláltak, addig a *leányok* ezeket az egyszerűbb összetételű ábrákat *csak 3, 4, esetleg 6 osztályban* és lényegesen *kisebb %-ban* találták meg. Az egyes különleges, *csak néhány osztályban* és *csak kevés gyermek által* megtalált részletábrákban a *fiúk* sokkal nagyobb variációt adtak, a *leányok* által kirajzolt különleges részletábrák csak szegényes variánsai a fiúkénak. Különösen szembeötlő ez a tény azoknál az ábráknál, amelyek *csak egy osztályban* s csaknem kizárólag *egyszer fordultak* elő. Míg a *fiúk 115* ilyen *egyszer előforduló* részletábrát rajzoltak ki, addig a *leányok* csak *68-at* találtak meg és ezek is nagyrészt a fiúknál előforduló ábrák. Ez a tény viszont amellet szólna, hogy a fiúk *kiemelő, formaelemző* képessége fejlettebb és színesebb, mint a leányoké.

Az alsóbb osztályokban ezek a részletábrák inkább csak *körvonalak* által meghatározottak, míg a felsőbb osztályokban az alapelemek *kombinatív összerakó* kirajzolásával való összetétel adja ki a formát. *Ime két példa:*

Ha továbbá a kirajzolt részletábrák előfordulási számát vesszük tekintetbe, úgy az előre haladó korról ezen a téren is fejlődést állapíthatunk meg.

Az alsóbb osztályokban úgy a fiúknál, mint leányoknál ará-

nyitva elég nagy számú részletábrát rajzolnak ki, azonban fel-tűnően sok köztük a hibás, az ábrában elő nem forduló forma és a pontatlan, elnagyoltan kirajzolt ábra, valamint ugyanazon ábra többszöri, más, esetleg ugyanazon helyzetben való ismételt kirajzólása. A felsőbb osztályokban azonban ezek a jelenségek mind ritkábbak lesznek és végül csak egyes kivételes esetekben találkozunk velük.

Az egy-egy vizsgált személy által kirajzolt helyes részletábrák *összszáma* a 3936 gyermeknél egyetlen egy esetben sem haladta meg a 25-öt, tehát ezt a *számot maximál teljesítményként* tekinthetjük, *5 perces munkaidő mellett*.

Osztályonként változik és a korral emelkedik az *átlagosan* megtalált *helyes* részletábrák száma. Így a *fiúknál* az I. osztályban 5—7 közé esik, a II. osztályban már 7—9 a számuk, a III. és IV. osztályban 8—10 között mozog az V.-ben 9—11, a VI.-ban 11—13, míg a VII. osztályban éri el a maximumot 12—14 részletábrával, míg a VIII. osztályban visszaesés mutatkozik (mint csaknem minden „próba” teljesítménynél), ahol csak 11—13 az átlagos előfordulási szám.

A *leányoknál* az I. osztályban 4—6 az átlagosan megtalált helyes részletábrák száma, a II. és III. osztályokban 7—9 között mozog, a IV.-ben 8—10, az V.-ben és VI.-ban 9—11 között van, a VII.-ben 10—12 és itt a VIII. osztályban éri el a maximumot, átlagosan 11—13-t.

A *fiúk maximál-teljesítményei* is meghaladják mindegyik osztályban a leányokét, így pl. az I. osztályban 12 részletábra volt a *leányoknál* megtalált maximál részletábra szám, míg a *fiúknál* 17, vagy pl. a IV. osztályban a *leányoknál* 19, a *fiúknál* 23 a maximum.

A megtalált helyes részletábrák számának osztályonkénti növekedése határozott fejlődésre utal. Megállapítható ebből a tényből, hogy ez a kiemelő, szemléleti alapú formaelemzési gondolkodás a korral fejlődést mutat; ez a *fejlődés* kifejezésre jut úgy az *ábrák formái* megnyilatkozásában, mint pedig *számában*.

Míg az alsó osztályokban a 10—13 éves gyermekek kevés, csak *igen egyszerű*, mondhatnánk az alapelemek és azok legprimitívebb összetételeinek variációit *emelik ki* az egész ábrából, addig a 14—16 évesek már lényegesen *több* részletábrát vesznek észre és sokkal *komplikáltabb összetételűeket*. A *legtöbb* és *legérdekesebb* variációkat a 16—18 évesek, különösen a 17 éves gyermekek adták.

Ez a fejlődés kiténik az alábbi *értékszámok standard táblájából és osztályonkénti* megoszlásban.

A standardtáblát a szokásos eljárással kaptuk meg. Megállapítottuk a *frekvenciatáblákból* az előforduló ábrákat; a *summából levontuk* a *hibás* vagy ugyanazon ábra többszöri megismételt formáinak számát és a *megmaradt helyes* részletábrákat 1—1 *érték*-számmal értékeltük. Végig értékeltük a 3936 vizsgált gyermek vizsgálati lapját, kiszámítottuk osztályonként az *értékszámok* előfordu-

lasi gyakoriságát, ezek szorzatának összegét elosztottuk a tagok számával, így megkaptuk az *átlagot* (A). Majd megkerestük az értékszámok eltérését az átlagtól, besoroztuk azokat az előfordulás gyakoriságával, azok összegét ismét elosztottuk a tagok számával és így megkaptuk a *standard eltérést* (e) és felállítottuk a —, 0 %-tól a 100 %, + teljesítményekig az egyes osztályokra vonatkozó *standard-értéktáblát* (normatábla).

Fiúk:

Oszt.	—	0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	+	A	e	n
I.	—	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12—17	6	2	334
II.	0—2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14—18	8	2	311
III.	0—3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15—16	9	2	403
IV.	0—3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15—21	9	2	381
V.	0—4	5	6	7	8	9	10	11	11	13	14	15	16—23	10	3	338
VI.	0—6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18—23	12	3	271
VII.	0—7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19—21	13	3	267
VIII.	0—6	7	8	9	10	13	14	15	16	17	18	19	18—24	12	3	181

Leányok:

Oszt.	—	0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	+	A	e	n
.	—	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11—12	5	2	189
II.	0—2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14—18	8	2	195
III.	0—2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14—16	8	2	215
IV.	0—3	4	5	6	7	9	9	10	11	12	13	14	15—19	9	3	211
V.	0—4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16—19	10	3	147
VI.	0—4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16—20	10	3	175
VII.	0—5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17—20	11	2	169
VIII.	0—6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18—20	12	3	139

Ha továbbmenvén: egyrészt a *feldolgozás munkamódját*, másrészt a *részletábrák kiválasztását* tesszük figyelem tárgyává, úgy a következő érdekes dolgot látjuk:

Pszichológiailag fejlődéstani szempontból két választási tendencia ismeretes;* és pedig fejlődéstörténetileg: a korábbi *szélválasztás* (Randwahltenzenz) és a későbbi korban található *középválasztás* (Mittelwahltenzenz). Szélválasztás alatt a végek, ill. szélek előnyben részesítését értjük, a középválasztás alatt pedig a közép-

* Hermann I. Über formale Wahltenzenzen. (Zeitschrift f. Psychologie Bd. 87. 1921.)

tagokét. A primitívebb fejlődési fokon, kb. 10 éves korig a közvetlen rekációt a közvetlenül ható inger váltja ki, minden közbeeső folyamat bekapcsolása nélkül, tehát természetesen a legkézenfekvőbb választás lesz az előnyben részesített, és a legkézenfekvőbb minden esetben a szélén fekvő ill. végtag. Ha ezt pl. kirakott pálcikasorok, vagy kockákkal csináltatjuk meg, mint próbát, úgy azt látjuk, hogy a cselekvő kéz a fiatalabb években a szélválasztásnál a jobb kéznek megfelelően a jobb oldalról választ, míg a balkéz a bal oldalról. A korrallal azonban eltűnik a választó kéz befolyása. Ezek alapján feltételezhetjük a primitívebb fejlődési fokon a „motorikus szervbeállítás“ döntő szerepét is, vagyis a cselekvő szervet nemcsak utasítják, hanem az maga is utasít, vagyis alkatával, mint tulajdonságaival a cselekvés módjába beleszól. A fejlődés folyamán ez a motorikus szervbeállítottság, valamint a szélválasztási tendencia eltűnik és helyébe lép a középválasztás.

Úgy a szél, mint a középválasztás funkciói közel állnak az „absztrakció“ funkciójához, amennyiben az egészből kivesszük valamit, előnyben részesítik azt a másik hátrányára, ill. elhanyagolják a másik elemet.

Ezen pszichológiai fejlődéstani választási tendenciák alapján azt kellene feltételeznünk, hogy a fenti feladatban is az alsóbb osztályokban inkább a szélválasztásból indulnak ki és a fejlődés folyamán a középválasztás válik dominálóvá.

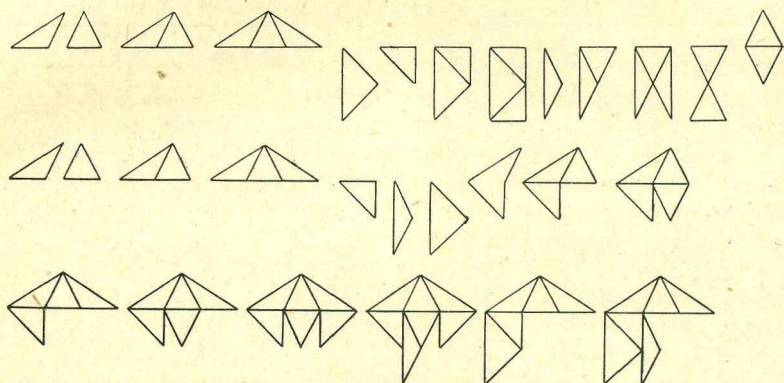
Ez azonban nem igazolódott be, mert *mind a 8 osztályban* kifejezett *szélválasztással* állunk szemben. Ali gakat a 3936 vizsgált között 20%-nál több, aki középválasztással kezdené meg a feladatot.

Ennek a ténynek a magyarázatához feltétlenül tekintetbe kell vennünk az egyes részletábrák *vizuális behatását* is. Feltételezhetjük, hogy az ábra szélén lévő háromszög ($\sphericalangle$) annyira a feladat elejére esik, hogy erős ingerként hatva, legelsőnek emelkedik ki a részletábrák tömkelegéből. A közép háromszög ($\triangle$) miután két azonos és erős ingerként ható „pregnans alakzat“, két szélső háromszög közé van beékelve, nem hathat olyan erős dominanciával, hogy a két, illetőleg *egy szélső* háromszög kiemelkedő hatásának erősségét elnyomná.

Továbbá tudjuk azt is, hogy az egyes *vizuális ingerek hatása* az *alakszemléletek* kimeríthetetlen mennyiségének az alapja, hogy aztán a lehető alakok tömkelegéből melyik részletábrát *látják meg* ténylegesen, az viszont két *faktortól* függ. S pedig először, hogy mennyire részesítenek *egyes ingerek különleges alakokkal egyes ábraalakokat előnyben*, másrészt, hogy mennyire hat a *szubjektív faktor*. Vagyis, miután a produkciós folyamat különböző úton folyhat le, *nem kell* feltétlenül a *legprägnansabb* ábraformát meglátnia, tehát észrevehet olyan részletábrákat is, amelyek *nem hatnak elsődleges dominanciával*. Ez teszi lehetővé viszont azt, hogy mégis van középválasztási tendencia is.

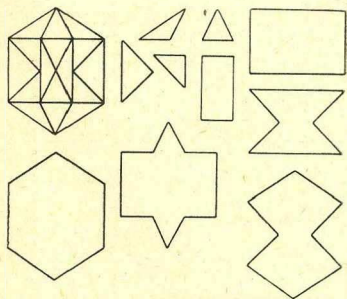

Tovább elemezve ezt az akár szél, akár középválasztással kezdődő „kiemelő” folyamatot, azt látjuk, hogy az I.—II. osztályokban úgy a fiúknál, mint a lányoknál kifejezetten azokat az ábrákat rajzolják ki, amelyek vizuális egységük által mintegy kiválnak, kiemelkednek az egész ábrából, szinte „kilátják” ezeket a részletábrákat belőle.* A III.—IV. osztályokban azonban már egy másik jelenséggel találkozunk és ez a kombinációs faktor, vagyis azt látjuk, hogy egyes részletábrából, majd minden esetben a balszélső háromszögből kiindulván ($\triangle$), haladnak rendszeresen az egyes részletábrák sorozatos, mintegy egymásból folyó kombinatív soralkotással val kirajzolásához. Azonban itt még a vizuális „kilátás” is majdnem ugyanolyan erősen képviselve van. Az V. osztálytól felfelé majdnem kizárólagosan már csak ezzel a kombinációs soralkotó, egymásból keletkeztető megoldási formával találkozunk. Mint például:

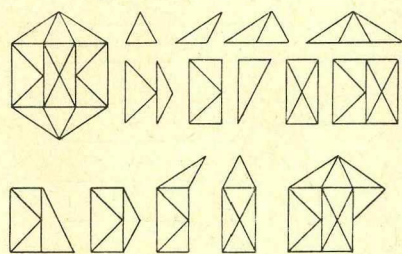

Az alábbiakban két vizsgált gyermek (III. és V. osztály) által készített feladat-megoldás teljesen pontos másolatát adjuk, a fentebb elmondott vizuális forma- „kilátás” és a kombinatív megoldás demonstrálására.

III. osztály.

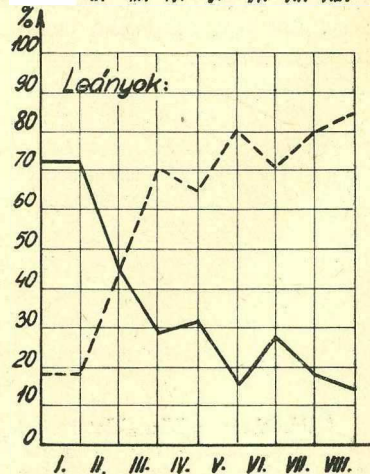
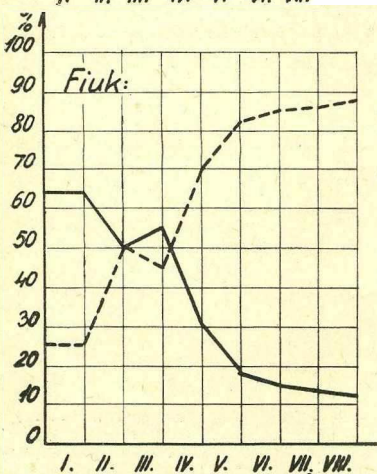
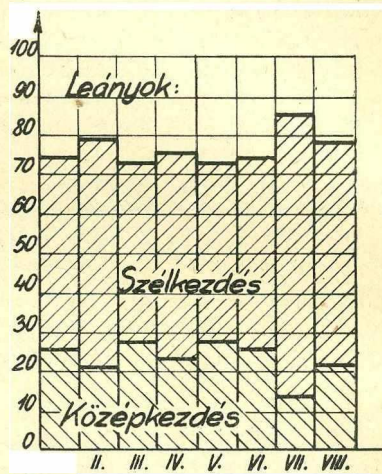
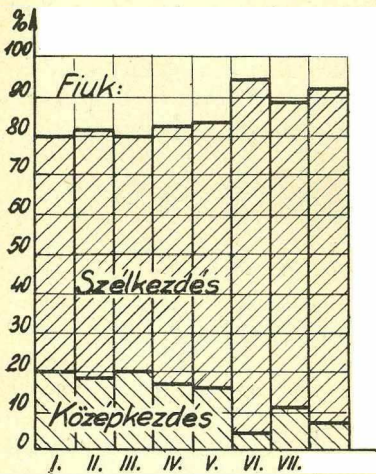
V. osztály.

* Wertheimer M.: „Untersuchungen zur Lehre von der Gestalt.” „Feltételül szerepet játszik itt a prágans „egész tulajdonságok” bizonyos formája, tulajdonságok, mint: „zárttság, szimmetria, belső egyensúly”. (Psychologische Forschung Bd. IV.)

Erre az érdekes jelenségre keresvén magyarázatot, Jaensch eidetikus vizsgálataiban találtunk választ, amennyiben Jaensch szerint az eidetikus látás maximuma a 12 éves korra tehető átlagosan, és 13 éves kor után mind ritkábbá válik ez a jelenség.* Valószínűleg ebben az eidetikus látásban kell keresnünk az I.—III. osztályok, tehát a 10—13 éveseknél az optikus látás alapján való részletábra „kilátás” magyarázatát, annál is inkább, mert feltűnően sok itt a szimmetrikusan, vagyis ugyanazon elem különféle helyzetben való kirajzolása is, holott az instrukcióban kifejezetten utalunk arra, hogy minden részletábrát csak egyszer szabad kirajzolni. Míg a felsőbb osztályokban, ahol az eidetizmus visszafejlődik, az optikus, mintegy „kiemelő” látás helyébe az első elemből való kiindulás alapján, a kombinatív módon való szisztematikus felépítés és kirajzolás lép.

— Optikai kiemelés. - - - Kombinatív kirajzolás.

* Jaensch: Über die Verbreitung der eidetischen Anlage im Jugendalter. (Zeitschrift für Psychologie Bd. 87.)

Világosan rámutatnak az elmondottakra a fenti grafikonok, ahol a 8 osztály keretén belül %-osan ki van mutatva a *szél és középkezdés*, valamint az *optikus és kombinatív eljárás* módok:

Mindezekből megállapíthatjuk, hogy ennél az ábraelemzési tesztnél *nemcsak egy bizonyos „képesség”* működik közre, hanem *több adottságnak* van benne szerepe és ezek *dominanciája is változik a korról*.

A primitívebb fejlődési fokon, az *eidetikus látási periódusban* a *vizualitáson alapuló formalátás* az, ami a feladat megoldásában dominál, míg a *13 éves koron túl* az eidetikus beállítottság csökkenésével a fejlődés folyamán mind jobban előtérbe jutó *kombinatív explorálás* veszi át a vezető szerepet. *Tudatosan kiindulva az első részletből*, azon az alapon tovább haladva, bizonyos fokú *formafantázia behatása* mellett *kombinatív analízáló* és az egyes elemeket *újabb egységekbe állító: szintetizáló folyamat* megy végbe itt.

Tehát ebben a feladatban van *analízáló vizuális formalátási és szintetizáló kombinatív teljesítmény*. Ezen kívül *formakifejezési készség*, a részletábrák helyes és pontos kirajzolási megoldásában.

A cikk elején felvetett második kérdésre akarván választ adni, megállapíthatjuk, hogy a teszt, az *alkalmasság-vizsgálatok* során való felhasználásakor útbaigazítást nyújthat úgy *iskola*, mint *pályaválasztás* tekintetében.

Ajánlatos a fenti formalátási tesztet, mint indikációt figyelembe venni, akkor amikor a *gimnázium V. osztályára* való alkalmasságot kell megállapítani, vagy olyan *szakiskolára* való rátermettség felett kell dönteni, amelyekben a *geometria* fontos és lényeges tantárgy.

Pályaválasztási speciális vizsgálatok során is gyakran szükséges a teszt alkalmazása. Huth szerint különösen az alábbi *pályáknál* kell *megoldását*, ill. *megnemoldását*, mint *indikációt*, ill. *kontraindikációt* figyelemre méltatni: *diszító, szobafestő, üvegfestő, stukkatura készítő, tapétás, bőröndös, esztergályos, szabó, szabónő, kötő, kötőnő, nyomdász, szobrász, faszobrász, lithografus, asztalos, kőfaragó.*

Történelmi korok ábrázolása képekben.

Irta: *Dr. Szendrei Miklósné Rotharidesz Edit.*

A harmadik osztály történelmének tanítása igen súlyos feladatot jelent. Végigvezetni az egész magyar történelmen 8—9 hónapon át a 13 éves gyermekeket, akiknek a nem tapasztalható, a jelenből kieső esemény: a múlt idegen! Az időnek színezete, távlata nincs.

A nevelő tanár feladata, hogy élményszerűvé tegye az anyagot. Egyes korok éles, színes képét kell a tanulónak meglátnia. Irodalmi művek megelevenítő erején át ismerhetik meg ez életkorban az egyes történelmi alakok környezetét, beszédjét, szokásait és ezeknek segítségével meg tudhatják érezni az egyes időknek, embereknek belső, lelki világát is. Az így átértett anyagot magukévá tudják tenni, és ha az adatszerűségek az idővel természetszerűleg el is mosódnak, a lényeg, az egyes korok szellemi színe, felfogása egész tartósan bennük marad. Ha nem támaszkodnak a tanításban a gyermek beleélő fantáziájára és invencióképességeire, hanem száraz történelmi eseményeket, társadalmi változások rajzát kapja csak a tanuló pontos, logikus adatszerűségekre szorító tankönyv-szövegekben, akkor csak szavakat tanul, és belső tartalmat, képet nem fog ezekhez a számára egész üres fogalmakhoz fűzni.

Iskolánk szokásos kísérleteinek keretében idén is vizsgálatot végezve, szeptemberben kiválasztottuk a III. osztályos történelmi tankönyvnek a magyarok őstörténetét tartalmazó részét. Körülbelül 30 sornyi volt az anyag, amit előbb elmagyaráztam, az egyes helyeket a térképen megmutattam és a gyerekekkel összefoglaltattam. Ezután 15 percig csendben tanulták a szöveget előttem, majd le kellett írniuk, amire emlékeztek. Egészen jó beszámolást 18 tanuló közül háromtól kaptam, a másik csoport (6 tanuló) megértette az anyag lényegét, de a sok idegen szót teljesen elferdítette; nagyon gyenge, de még valamiképpen elfogadható volt 4 beszámolás, és egyáltalában nem értette meg a dolgot 5 tanuló. Az osztálynak tehát kb. a fele nem tudott még közepesen sem beszámolni a csak adatszerűségeket tartalmazó anyagból, pedig az elfelejtést nem is kell számbavenni, mert a számonkérés azonnal történt.

Ezt az aránylag gyenge eredményt azzal magyarázhatjuk, hogy a tankönyv nyelve a tanulók fejlettségéhez képest igen nehéz. Pontos, szakszerű megállapítások, alkotmánytani, társadalomtani, jogi fejlődések, gazdasági terminus technikusok vannak benne, sok a szövegben az idegen szó. Pl. az őstörténeti részben, ami a kísérlet anyaga volt, az ogur és ugor közti különbség, a magyarság onogur, sabir, türk nevei a legtöbbször félelmetes zűr-zavart jelentettek. Körülbelül annyi idegen szó fordul elő történelemóránként, mint kezdő fokú nyelvtanításnál (kb. 15); főleg, ha azt számítjuk, hogy az olyan fogalmak, mint „rendiség“, „alkotmány“ szintén ismeretlenek a gyermeknek és megmagyarázásuk igen nagy feladat.

Pedig a nemzeti érzés kialakítása szempontjából is rendkívül fontos, hogy a magyar történelemben élményszerűen el tudjanak mélyedni, mert itt az első hatás döntő az egész életre. A másik nagy nehézség az anyag nagysága, ami arra kényszerít tanárt és tanulót, hogy egész évben megállás nélkül sietessen és siessen, ami természetesen a beleélésnek rovására megy.

Iskolánk a serdülő kornak megfelelően éles, színes képeket törekedett a tanulóknak nyújtani. Dr. Blaskovich Edit az Új Iskolában éveken át kipróbált eljárása alapján tervet készített a III. osztálynak. E terv szerint 10 kép köré csoportosult az egész anyag, ezekhez kapcsolódtak az egyes események, melyeknek többször csak rövid vázlatát nyújtottuk, hogy egyes korok képei közt a tanulók az összefüggést megértsék. Próbáltunk Budapest történeti emlékeiből kiindulni. Földrajzban tanultakat felelevenítve akartuk először egy, majd két századnak a távlatát érzékeltetni, hogy az idő múlását és a változás képét konkrét helyhez kötött formában megélik. A tanulók meglátogatták és gyűjtötték képben lakóhelyük, a főváros, emlékeit, a feliratokat, az emléktáblákat lerajzolták, felkeresték a romokat, szobrokat. Ilyen bevezetés után kezdtük meg az első képnek: a *pogánykornak* a tárgyalását. Értékes irodalmi szemelvény* segítségével, vagy néha csak elmondással próbáltam megrajzolni egy-egy korképet és ezzel kapcsolatban a nagy hősök alakját. Amelyik tanulónak a lelkét egy dolog megfogta, a munkafüzetében tetszés szerinti módon írásban, vagy rajzban feldolgozta a kapott anyagot. Beleélő fantáziájú gyermeknél lelki szükséglet, hogy azt, amit hallott, magában tovább fejlessze, átalakítsa és valahogyan ki is fejezze. Ezek a feldolgozások nem kötelezőek, és soha nincs meghatározva a szempont, amit követniük kell. Megtörtént, hogy egyforma irodalmi inspiráció után jóformán egy témának annyifajta feldolgozása készült, mint amennyi gyerek írt vagy rajzolt.

A pogánykornál Gárdonyi: „Láthatatlan ember“ és Herczeg: „Pogányok“ c. műveket használtam fel. Attila alakja köré csoportosult a kép; az első jelenet a görög követek útja volt Attila sátorvá-

* A szemelvényeket a tanár olvassa fel, vagy elmondja. A hallott szó benyomása építi fel a lelki képet.

rosán át és a király megjelenése a fogadásnál; míg a város leírását Gárdonyiból olvastuk. A másik kép a hunok csatája, Attila megkegyelmez egy szegény menekülő asszonynak. Olvastunk még az áldozásról is. A tárgy újszerűsége okozta talán, hogy itt az írásbeli reakciók még bátortalanok voltak. Nem is volt még olyan sokrétű színes képük, amit írásban kívántak volna kifejezni és ezért most még inkább rajzoltak. Az első feldolgozások közül való a következő, mely meleg élményszerűséggel és gyermeki közvetlenséggel írja le Attila csatája előtt a hun sereg estjét:

„Ott ültünk a tűz körül és belebámultunk. Regösünk is hallgatott, csak ujjai mozogtak elmélázva a hurokon. Mind haza gondoltunk, haza, ahol szerető anya, testvér, vagy asszony gondol ránk. Attila megszólalt: „Holnap nagy csatába indulunk, vitézeim. Ellenségünk a római, — a harc: élet vagy halál.” Itt elhallgatott és hazagondolt Réka feleségére s kishiára, Csabára. Csendben ettük a levest, amibe az otthonról hozott húsport főztük. A távoli erdőben egy varjú károgett.” (Kaas L.)

Ez a leírás egyéni; egy pár magyarázó szó alapján készült, mert ilyen tábortűzi jelenetet külön nem olvastunk.

Géza fejedelem városát, a nyomtatásban verejtékező rabszolgákat Kóós Károly: „Országépítő” c. könyve elevenítette meg bennük. A bemutatott feldolgozáson erősen érzik a hallottak hatása, de lüktet benne a közvetlen átélés ereje is, érezzük, hogy a tanuló hogyan tette magáévá azt, amit kapott:

„Forró nyár van. A nap perzselően tűz le a tájra. A nyomtató munka folyik. A rabszolgák körbe-körbe hajtják a lovakat. Testüket belepi a piszkos, szürke por. Arcuk sovány, szenvedő. Nekik az élet semmi örömet nem adott, közöttük kemény tekintetű irgalmatlan felügyelők járnak fel- és alá. Jobbkezükben korbácsot tartanak. Ez néha meg-megsuhan és véres csíkot hagy a kimerült rabszorga hátán, amit rögtön belep a por.

Hogyha odébb megyünk, az épülő templomot látjuk. A sok követ és építőanyagot hordó rabszolgától teljesen elütő, lágy, borotváltarcú embereket látunk. Görögök. Vasárnaponként szagos vízzel mosdanak, hosszú selyem és bársonyruhákba öltöznek és úgy járnak, mintha mindegyikük egy-egy fejedelem volna. Hétköznap azonban bámulatos ügyességgel vésik a formátlan kövekbe a szebb-nél-szebb díszítéseket. Géza nagyúr órákig el tudja őket nézni és szeretné érteni lágy, éneklő beszédüket.” (Károlyi D.)

A következő nagy anyagcsoportunk a *középkor* volt. A középkor kolostori élete, az iskola elevenedtek meg előttük. Kiáltó, nagy ellentétek indítják meg legjobban a serdülőt. Küzdelem a jó és rossz között; pl. I. Béla esetében, a várkonyi jelenetben. A nagyravágyás és testvéri szeretet párviadala. Az órán mindjárt meg is játszották és sok közvetlen feldolgozás született ebből a játékból:

„Ott állt Béla a sátorban. Előtte egy bársony párnán a korona és a kard. Választania kellett a királyság és a hadvezérség között. Szívében harcolt a szeretet testvére iránt és a trón utáni vágy. Béla nem tudta, melyiket válassza. A korona csábítóan csillogott. A rossz szellem a koronára mutatott: „Válaszd a koronát, tiéd a pompa, a fény, a boldogság és dicsőség.” A jó szellem mást sugott neki: „Ha kedves az életed, válasszd a kardot.” Béla döntött és a kardot választotta. (Bochkor Br.)

A nagy ellentétek közti küzdelem vezeti be a következő nagy képek, a lovagkornak a feldolgozásait is.

Minden ember válaszütra kerül előbb-utóbb, amikor határozni kell életútja felett. Ezt a küzdelmet érezték meg és élték át teljes erővel a lovaggá avatás elgondolásánál. A loagnak készülő ifjúnak döntenie kell, hogy vállalja-e egész életére a tiszta, önzetlen küzdelmet másokért. Jó és rossz szellemek, árnyak és angyalok küzdenek a lelkéért.

„Verőfényes reggel köszönt be. A természet is ünnepel, mert egy lélek Szent György lovag dicső példáját követi.

A nap besüt a templom keskeny ablakain. Az oltár előtt egy ifjú áll, hófehér ruhába öltözve. Nemes vonásain bátorság és igazság tükröződik. Átszellemlült arcán látszik, hogy Isten kiválasztott gyermeke.

Az ünnepi csendet csak a nehéz selyem és bársonyruhák suhogása és valami égi zene zavarja meg.

A függöny meglebben és fejedelmi alak lép elő: a főpap. Kezében vékony, egyenes kard. Lassú lépésekkel megy az oltár elé. Az ifjú letérdel. A zene elhallgat és a főpap megszólal mély, bűgő hangján: „Itt most a szent falak között Isten akarata szerint lovaggá ütlek. Kövesd mindig Szent György példáját. Szent Mihály arkangyal vezessen hosszú, küzdelmes, de dicsőséggel koronázott utadon!” Ezeknél a szavaknál az ifjú vállára fektette a kard élet. A márványoszlopok között állnak Isten küldöttei, az angyalok. Láthatatlanok, de a lovag érzi, hogy mellette vannak. Főlemeli kezét és csengő hangján megszólal: „Ebben a pillanatban, mikor lelkem befogadtatott, azok közé, akik életükben szent célokért küzdenek, esküszöm, hogy ezentúl minden erőmmel Istent és a hazát fogom szolgálni!” Az ifjú szavait mélyszéges csend követi.

Főnt a felhők felett az égi lények birodalmában az angyalok zengnek dicsőítő himnuszt Istennek.” (Károlyi D.)

A lovagkori képek különben Nagy Lajos alakja köré csoportosulnak. Végigélték Toldi Miklós küzdelmét a cseh vitézzel, jártak a középkori kis város keskeny, faemeletes házai között, és megismerték a céhek életét, felvonulásait.

„A várost nagy köfal vette körül. Bent girbe-görbe utcák és düledező, régi kis házak voltak, mellettük néha-néha feltűnt egy újjáépült szép ház, ami kivirtott a kis düledező kunyhó mellett. Az utcán nagy volt a forgalom. Tarka ruhába öltözött emberek siettek dolgukra. Meg lehetett különböztetni a polgármestert a lovagtól. A polgárleány más ruhában volt, mint a nemesleány. A kis házból kihallatszott a kopácsolás, fűrészelés. Mikor leszállt az est, már egy lélek sem ment az utcán, a város kihalt. Az a pár ember, aki este tért haza, szaladt, mert 8 órakor már nem volt szabad az utcán sétálni. Súlyosan megbüntették azt, aki zavarja a város csendjét. Az öreg házak kis ablakaiból szűrődik ki némi világosság, de már 9 órakor az is kialszik. Sötétség lesz. Az éjjeli őr végigmegy az utcán és elénekli az éjjeli verszeteket, azután ő is aludni tér.” (Bochkor B.)

Nagy Lajos utáni idők nagy változásait úgy élték át, hogy arról kaptak képet, mit látott volna Budán az Csipkerózsika, aki Nagy Lajos alatt aludt el és Zsigmond uralkodásának végén ébredt volna fel álmából.

„A világ megváltozik. Zsigmond király idejében az egész világ megváltozott.

Ha egy Csipkerózsika Nagy Lajos alatt elaludt volna és most ébredt volna fel, megijedne. Nagy Lajos alatt az ország boldog és nyugodt, Zsigmond alatt a török már Szendrő közelében portyázik. Galambócot már el is foglalta, és éppen

most harcolt alatta Zsigmond. De nem ijjal, hanem puskaporral, ágyúval. Csipkerózsika úgy megijedt, a nagy hangtól, hogy hirtelen fölszaladt Budára s kereste a régi királyi várat, de nem ismerte meg, mert Zsigmond egy új szárnnyal bővítette ki. Obudán egyetemet létesített. A társadalmi rend felbomlott, a főurak hatalma megnőtt. Csipkerózsikának mindez szokatlan volt, és ezért egy polgártól kért felvilágosítást. „Látja, most minden megváltozott. A polgárok országgyűlésre mennek, s ott előadják panaszait. Aztán olyan pompás hadseregünk van, hogy nő! — rejtezte be a polgár. De im „nyílt az ajtó, s egy feldúlt arcú ember lépett be. „A husziták betörték a Felvidékre“ lihegett. „Kik?“ csodálkozott Csipkerózsika. „Kik azok a husziták?“ — „Azok egy új vallás követői“ mondta a polgár. „De gyerünk, kell mennem az országgyűlésre“ mondta, s elment.

Csipkerózsika pedig azt gondolta, hogy inkább tovább aludt volna, s visszament várába.” (K. L.)

Ez a nagy változás még szembetűnőbb lesz a további évek folyamán, végül egész új képből — a *magyar renaissance*-ban — társul fel szemek előtt. Ez az évi anyagnak ötödik nagy csoportja volt. A középpont természetesen Mátyás király. Olvastuk, hogyan építi át a királyi palotát és milyen ünnepséggel várja Beatrixet. A másik részben próbáltuk megeleveníteni az igazságos Mátyásnak, a nép száján élő királynak az alakját. A gyerekek itt történeteket gyűjtöttek. Végül a hatalma tetőpontján álló renaissance fejedelmet mutatunk be. Surányi Miklósnak: „A nápolyi asszony“ c. könyvéből Mátyás bécsi bevonulásának képét olvastuk. Ennek segítségével így teremtette meg az egyik III. osztályos tanuló munkafüzetében a király alakját:

„A tömeg lélekzetfojtva nézi az utat. Elötünik a király méltóságteljes alakja. Tejfehér arabs paripájának szerszámjai vert aranyból készültek, az arannyal átszőtt hófehér takaró a földet söpri. A nemes állat, mintha érezné, hogy királyi terhet hordoz, délcegen emeli fényes, acélpatkós lábait. A király olyan, mint egy római császár. Vallairól biborszínű palást omlik le, mely alól kilátszik a fényes arany páncél. Szíve felett ott csillog a pápától kapott szent ereklye, melybe Krisztus Urunk keresztjének egy darabja van beforrasztva, mellette a sárkány lovagrend csillaga.

Hosszú barna haját babérkoszorú szorítja le. Szemével a távolságot kutatja, keskeny ajkait gögösen egymásra zárja.

A forró nyári szellő is eláll, és a csendben csak a lovak dübörgése és a fegyverek zörgése hallatszik.” (Kaas L.)

Következő anyagszűkletünk a *török világ* volt. Átmenetül egy-egy éles kép szolgált II. Ulászló udvaráról, Dózsa lázadásáról és a mohácsi vészről, Gulácsy Irén: „Fekete völgyek“ alapján. A török korban való egészen részletes elmélyedés a magyar órák keretében történt Gárdonyi: „Egri csillagok“ c. művének tárgyalása alkalmával. Történelem órán a várról, a pusztuló magyar faluról kaptak benyomást és ők gyűjtötték az egyes törökverő hősök, várvédők kapitányok (Szondy, Jurisics) történetét. A kis békés falura rázúduló török pusztítást írja le egyik tanuló egyéni elképzelés alapján:

„Este van. A házakban meggyulladnak a lámpások és messze világítanak az éj sötétjében. Csak ezek szolgáltatók némi világosságot a fáradt vándornak, mert a hold egy felhő mögé bújt. Békésen ülnek az asztal körül a család tagjai

minden házban. Lefekszenek. Elimádkozzák a Miatyánkot és elalszanak. Az egész falu sötétbe borult. Teljes csend. Nyugalmas éjszaka. Ki gondol arra, mi lesz holnap?

Reggel mindenki felkel és kezdi a megszokott munkát. Egyszerre itt is ott is hallani: Vörös az ég alja! Tűz van! Jaj, mi az? Felgyújtotta valaki a falut!

Egyszerre lovon száguld egy ember, mint a szélvész. Csak azt mondja: Jön a török! A falu ha...tá...rán van már.... Be sem tudja fejezni a mondatot, összerogy. Sikoltások, jajgatások és egyes nyugalomra intő szavak hallatszanak. Azonban mentség már nincs. Egy óra és a falu, mint óriási fáklya ég. Hát ez lenne az a falucska, mely tegnap még a legnagyobb békében és nyugalomban volt? Nem! Nem! Az lehetetlen. A keserű valóság azonban világos, hogy igen! igen." Glancz I.)

A török kor képe után a *szabad Erdélyt* akartuk a tanulók előtt kialakítani. A középpontban nem annyira Frater György, vagy az erdélyi fejedelmek alakjai állanak — ezeknek megértése lelki beállítottságuknál fogva ebben az életkorban még nehéz —, hanem az erdélyi fejedelemszasszonyok, főleg Bornemissza Anna. Az ő életén keresztül ismertük meg egy izig-vérig magyar udvarháznak hangulatát, szokásait. Különbözn idei iskolai kiállításunk kapcsán minden tanulóknak alkalma volt Erdély történelmében, művészetében egészen elmélyedni, úgy hogy ennek az anyagcsoportnak a kidolgozása tk. itt nyert befejezést.

A következő nagy képünk a *kuruc-labanc kor* volt. Itt már csakis egy egyéniség köré csoportosult az anyag, a nagy hős, Rákóczi köré. Talán az első eset volt, hogy egy ember lelki élete, küzdelmei az egész osztályt foglalkoztatta. Különbözn egy-két kivételtől eltekintve, még nem jutottak el arra a pontra, hogy az emberi jellem érdekelje őket, hogy etikai problémákat keressenek és megértsenek. A Rákóczi-feldolgozások egy csoportja a kis Rákóczi munkácsi és neuhausi életével foglalkozik, a hazatérő és a felkelést elindító fejedelem volt a második kép. Harmadik témakör a szabadságharc végét átszenvedő és megalkudni nem tudó hős lelki küzdelmét tárja elénk. Herczeg F.: „Pro libertate“-je volt az irodalmi segítségünk ennek a kornak tárgyalásánál. Érdekes, hogy több teljesen sajátos egyéni elgondolásról tanuskodó feldolgozás keletkezett egy-két perces magyarázat alapján. Ilyen volt pl. egy kis dráma, melyben a szegény parasztok elindulnak a fejedelmet hazahozni.

A tananyagunk nyolcadik csoportja az ú. n. *nemzetietlen kor*. Mária Terézia és II. József uralkodása. A terv szerint három képben mutatjuk be Mária Terézia korát: a fényes barokk királyi udvar teljesen Bécsbe szokott magyar arisztokráciájával. A másik kép az épülő kisváros szintén erősen németes lakosságával és kultúrájával. Ezekkel élesen lehet szembeállítani a műveltségben elmaradottabb nemesi kiváltságaihoz ragaszkodó tősgyökeresen magyar kishemesi kúriát. A két világ összeütközését szemléletesen mutatja Gvadányi: „Peleskei notárius“-a.

Megkapta a tanulókat a valóságba folyton beleütköző álomkirálynak, II. Józsefnek a tragédiája. Erről érdekes feldolgozások

készültek, pedig irodalmi megvilágítást nem kaptak, csak egyszerű iskolai magyarázatot.

Az utolsó két képet, a szabadságharcot, és a mai kort is ugyanazzal a módszerrel tárgyaltuk.

Az élményszerűség mellett természetesen nagy súlyt helyeztünk az adatok bevésésére is. Ennél a munkánál grafikus ábrázolásokat használunk fel. A táblán rajzoljuk pl. az egyes korokban bekövetkező idegen hatásokat. Szavak nagyságával, elhelyezésével, színezéssel érzékeltetjük a társadalmi felépítéseket, az egyes osztályok súlyviszonyát. Grafikonyszerűen ábrázoljuk pl. a királyi hatalom emelkedését, sülyedését. Ezek a grafikus ábrázolások a gyermekek munkafüzetében megmaradnak és az ismétlés ezeknek a grafikus összefoglalásoknak alapján történik.

Az egész osztályban élénk érdeklődés élt a történelem iránt, ami bizonyítja, hogy ez a mód, amit az Új Iskola 25 éves törekvéseinek szellemében dr. Blaskovich Edit kidolgozása szerint kipróbáltunk, teljesen megfelel a gyermeki lélek követelményeinek. Az egyes részletmegoldásoknál mindig figyelmeztet a gyermekek reakciója, vagy annak elmaradása, hogy a választott kép, vagy az anyag nyújtásának módja megfelelő volt-e vagy sem. Így lassan egész részletességgel kialakul a hatások alapján, hogy mi az, amit ebben az időben adni kell.

A feldolgozások ellenőrzése hozzásegít az osztály fejlődéstani sajátosságát jellemző életkor és az egyes egyének megismeréséhez. A történelmi munkafüzetek alapján megláthatjuk az egyesek évi haladási vonalát. Volt, aki elég szintelenül kezdte és az év második felében már magasan emelkedett ki az átlag közül. Lehet látni, ki az, aki az év elejétől kezdve megmaradt feldolgozásaiban egészen az év végéig a hangulatos leírásoknál; ki az, aki egyenletes munkát végzett, vagy aki hangulatai szerint változón dolgozott.

A történelem tanításának ez a módszere az Új Iskolában több évtizedes multra tekint vissza. Az eredményeket tehát már le lehet mérni, és azok bizonyítják ennek a tanítási módnak helyességét. Az élményszerűségnek és a pontos adatbeli tudásnak egyensúlybaállítása élénk történelmi érdeklődést, egész életre kiható benyomást vált ki. Ezeknek a soroknak az írója — mint az intézet régi növendéke — szintén ezen a történelmen nevelődött és tapasztalatból tudja, mennyire évtizedekre szóló benyomásokat kapnak itt a tanulók.

Az anyag kiválasztásában, a felhasznált irodalmi művekben természetesen évenként vannak változások az osztály összetétele szerint, de ez a módszer lényegét nem érintheti.

A mai leány.

Irta: *Dr. Schmidt Ferenc.*

A leánytípusok tanulmányozására nagyobb kísérleti anyag összegyűjtését határoztam el. Kísérletül huszonöt különféle ingerszót használtam fel azzal az elgondolással, hogy az ingerszavakra kapott különböző válaszok alkalmasak lesznek arra, hogy bizonyos típusokat találjak, illetve, hogy a talált típusok fejlődését megállapítsam.

A tulajdonképeni kísérleteket megelőzőleg a soroksári római katolikus polgári leányiskola III. és IV. osztályában próbakísérleteket végeztem, hogy lássam, milyen válaszokat is kaphatok a fellevezt ingerszavakra s kipróbáljam maguknak a szavaknak, illetőleg az egész eljárásnak használhatóságát. A kapott eredmény igen jó volt.

Ez előzetes kísérletek alapján a végleges ingerszavakat a következőkben állapítottam meg: Család. Sport. Leány. Házimunka. Tánc. Tudomány. Anyai gondok. Púder. Színház. Fiú (Férfi). Közéleti szereplés. Házasság. Divat. Feleség. Mozi. Férj. Áhítat. Barátság. Játék-bábú. Női-eszmény. Körülrajongás. Gyermekek. Vénleány. Szépség. A nő életcélja. Csalódás.

A szavak kiválogatásánál arra ügyeltem, hogy az azokra adott feleletek minél változatosabban és mélyrehatóbban adják vissza a leányok lelki valóját.

Vizsgálódásaimat 13—20 éves korú leányokra terjesztettem ki. Tömegvizsgálatot végeztem. Eljárásom abban állott, hogy a fenti 25 ingerszót egymás alá két oszlopban felírtam az osztályban a táblára és utána a következő utasítást adtam: „A táblára szavakat írtam. Mindegyik szó bizonyos gondolatot indít meg bennünk. Irják le mindenegyes szóról külön-külön mindazon gondolatokat, amelyek ezzel kapcsolatban eszükbe jutnak. Irják le azt is, hogy mit gondolnak a felírt fogalmakról, mi a véleményük róla. Szóval mindent leírhatnak, ami csak a szavaknál eszükbe jut. Ha valamely szóra nem tudnak, vagy nem kívánnak válaszolni, azt hagyják ki.” Más utasítást nem adtam, tehát a szavakat egyáltalában nem magyaráztam meg.

A kísérlet egy-egy osztályban 50 percig tartott. Csöngetés iskolákban volt aszisztensem, *Végh Erzsébet* tanár úrnő, és két iskolában egy-egy osztályban egy-egy tanár úrnő volt szíves irányítással a kísérleteket elvégezni.

A kísérletek egy-egy osztályban 50 percig tartott. Csöngetés után beszédtem a feleleteket, melyekre csak a születési évet irattam fel. Név nem került az ívekre, hogy így minél kevesebb gátlás merüljön fel a válaszoknál.

A kísérlet közben csak én, illetve a kísérletet vezető tanár volt jelen. A növendékek igen nagy örömmel, élénk érdeklődéssel adták meg válaszaikat. Különösen az idősebbeket érdekelte nagyon a dolgot és utána mind kérdezősködtek az egész kísérlet céljáról és többen úgy nyilatkoztak, hogy igen érdekes lehet azokat elolvasni. Látottam, hogy a növendékek komolyan fogják fel feladatukat és szívesen teszik meg nyilatkozataikat. Több helyen meg kellett ígérnem, hogy lehetőség szerint eljövök és beszámolok az eredményről, de sajnos, ennek nem tudtam eleget tenni. A kísérleteket a következő budapesti, illetve pestkörnyéki iskolákban és osztályokban végeztem: az Angolkisasszonyok polgári leányiskolájának IV. osztálya; a pestszenterzsébeti állami polgári leányiskola IV. osztálya; a székesfővárosi mesterutcai polgári leányiskola IV. osztálya; az Angolkisasszonyok leánygimnáziumának IV—VIII. osztályai; a Dr. Domonkos Lászlóné-féle leányliceum IV—VI. osztályai; az Angolkisasszonyok kir. kat. tanítónőképzőjének I—V. osztályait a csalógány-utcai állami tanítónőképző I—V. osztályai; a Damjanich-utcai állami tanítónőképző I—V. osztályai; a székesfővárosi Fehérvári-úti női felsőkereskedelmi iskola I—IV. osztályai; a székesfővárosi mester-utcai nőipariskola összes osztályai; az Angolkisasszonyok róm. kat. polgári iskolai tanárképző főiskolájának I. évfolyama.

A felsorolt iskolák igazgatóságainak a kísérlet végrehajtásának engedélyezéséért, a tanári karoknak pedig a szíves támogatásért ez úton is hálás köszönetemet fejezem ki.

A kísérleten összesen 1566 leány vett részt. A résztvevők életkori megoszlása a következő volt:

13 éves volt	193	17 éves volt	197
14 éves volt	307	18 éves volt	218
15 éves volt	251	19 éves volt	112
16 éves volt	189	20 éves volt	99

A kísérleti anyag feldolgozása közben derült ki, hogy annak tartalma nemcsak típuskeresésre, de a mai leány gondolkodásának érzelmi világának, kívánságainak jellemzésére is alkalmas. Annyira érdekesek, egyéniek és őszinték a feleletek, hogy kézen fekvőnek kínálkozott az egyes ingerszókra adott válaszok külön-külön való feldolgozása, hogy így a mai leány belső lelki világa minél többoldalról megismerhető legyen. Először sorba akartam venni a szavakat, de aztán lemondtam erről, mert olyan nagy tömege az anyag-

nak állt elém, hogy teljes egészében nem lehetett a feldolgozásnak nekikezdeni. Az anyag sokszori átolvasása után azt határoztam, hogy csupán négy szóra adott feleleteket fogom feldolgozni. Így a *fiú* (férfi), a *leány*, a *vénleány* és a *játékbábú* szavakra adottakat. El is végeztem a munkát s így is igen nagy anyagot kaptam. Az egyes korok jellemző sajátságainak kutatása, az esetleges fejlődési fokozatok kikutatása és megállapítása képezte munkálatomnak fő törekvését. Mindenütt bőségesen közöltem hozzájuk a leányok feleleteiből is példákat. Olyan érdekesek és tanulságosak voltak a példák, hogy legjobban szerettem volna mindent leközoelni, de sajnos, ez lehetetlenség volt. Így is jellemzően tükrözik vissza a mai leánynak lelki tulajdonságait.

Nézzük tehát a részleteket, hogyan vélekedik a mai leány a mai fiúról (férfiről), mi a véleménye saját neméről, hogy áll előtte a vénleányság kérdése és végül mit tart a nagy és felnőtt mai leány a kis leányok kedves játékszeréről, a játékbábúról.

Fiú — férfi.

A feleleteket sajátosságuk alapján tizenkét csoportba osztottam.

Az első csoportba soroztam azokat, kik azt választották, hogy nem ismerik a fiúkat, még nem érdeklik őket a fiúk, ráérnek még velük foglalkozni, vagy akiket nem érdekeltek a fiúk bármilyen más ok miatt.

A második csoportot alkották mindazon feleletek, melyekben a fiúknak, férfiaknak lebecsülése, leszólása, semmibevévése, csupán hibáinak felsorolása szerepelt.

A harmadik csoportot azon feleletek alkották, melyek csak a maguk koránál idősebb férfiakat értékelték kizárólagosan s a maguk korabelieket leszólták.

A negyedik csoportbeliek azok, melyek kihangsúlyozzák, hogy a fiúk viselkedése mindig a leányoktól függ, illetve azok, melyek a leányok szemére vetik, hogy ők rontják el a fiúkat.

Az ötödik csoportbeliek tanácsot adtak a leányoknak, hogy hogyan kell a fiúkkal szemben viselkedniök.

A hatodik csoportba soroztam mindazon feleleteket, melyek a fiúknak pajtást, barátot, szórakoztató társat láttak, illetve kerestek.

A hetedik csoportot azok alkották, kik kihangsúlyozták a fiúk szükségességét, a leányhoz való tartozását, vagy kik, mint a leányok ideálját, fő-témáját jelölték meg.

A nyolcadik csoportbeli feleletek a fiúkat előnybe helyezték a leányokkal szemben, kiválóbbaknak, értékesebbnek, irigylésre méltónak tartották vagy szerettek volna azok lenni.

A kilencedik csoport az, melyben eszményeket rajzoltak, a fiú-ideál képeit ecsetelték, kívánságaikat fejtegették a fiúkkal szemben.

A tizedik csoportbeliek a fiúkat, mint a család tagjait tekintették, a férfiakat, mint családalapítókat nézték, illetve a házasság

szempontjából írtak róluk. Végül azok, kik a fiúban, férfiban a haza fontos polgárát látták.

A tizenegyedik csoportba soroztam azon feleleteket, melyek vagy semmitmondók voltak, vagy annyira általánosak, hogy egyik előző csoportba sem voltak besorolhatók.

Az utolsó, a tizenkettedik csoportot azok alkották, kik egyáltalán nem feleltek erre a címszóra

Az így megállapított csoportokból szerkesztettem meg az alábbi táblázatot, mely mutatja az egyes életkorokra külön-külön az egyes csoportbeli feleletek számát, illetve százalékos megoszlását.

Életkor	Nem ismeri, nem érdekli	Lebecsülés	A korabeliek nem, csak a férfiak		Tanácsok	Barát, pártás, szórakoztató	Szülésség, tisztelet, szeret		A lányoknál érté- kesebb	Kívánságok Esemény	Családtalapító	Általános feleletek	Nem válaszolt	Az összes feleletek száma
			3	4			6	7						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
			S	z	a	z	a	l	é	k				
13 ...	17	23	2	—	—	9	11	1	9	5	4	18	193	
14 ...	12	22	3	1	2	5	11	2	13	6	4	19	307	
15 ...	6	22	2	2	5	6	12	3	17	3	6	16	251	
16 ...	5	22	4	3	7	7	8	2	18	4	4	16	189	
17 ...	5	23	1	1	2	8	13	2	16	4	4	21	197	
18 ...	4	27	1	2	2	8	14	1	17	4	4	16	218	
19 ...	2	18	3	4	2	2	13	2	21	7	4	22	112	
20 ...	2	20	1	2	3	5	14	2	24	2	7	18	99	
Összesen:	118	354	35	25	48	103	184	30	250	70	70	279	1566	

Az első, ami feltűnik az, hogy a leányok meglehetősen nagy százaléka az összes szereplő korosztályoknál a fiúkat, férfiakat lebecsülő feleleteket adott. Általánosságban meglehetősen rossz véleményekkel vannak róluk, bár alig akad egy-egy leány, ki ki ne hangsúlyozná, hogy ismer kivételeket is s egyet (az ideálját) ki ne emelné a többi közül.

Érdekes és természetes az továbbá, hogy a nem ismerő, nem érdeklő, ráérő feleletek az évek növekedésével mind jobban csökkennek. Míg a 13 éves leányok közül 17% azt válaszolta, hogy nem érdeklik a fiúk, addig már a 15 éveseknél ez leesik 6%-ra és a 19—20 éveseknél már csak 2% ilyen feleletet találunk.

Látjuk továbbá azt, hogy a magasabb korosztályokban mind több és több az olyan felelet, melyben a fiúkkal szemben való kívánságok vannak felsorolva. Míg a 13 éveseknél ilyen feleletet csak 9%-ban találunk, addig a 20 évesek közül már 24% sorolja fel a kívánságait, illetve rajzolja meg a fiúkról, férfiakról a maga eszményképét.

Meglehetősen sok a lebecsülést tartalmazó feleletekkel szemben

az olyan feleletek száma is, melyek a fiúkat, mint a leányoknak tesztőket, hozzájuk tartozókat és szükségesekeket állítják elének.

A 14 évesek között akadnak az elsők, kik a fiúk viselkedéséért a leányokat is felelőssé teszik.

Vegyük az egyes csoportokat külön-külön tárgyalás alá.

1. Nem ismeri, nem érdekli, ráér.

a) *Nem ismeri.* A leányok egy része azt válaszolta, hogy nem ismer fiúkat, férfiakat. Az életévekre elosztva a „nem ismeri” feleletek a következőkép oszlanak meg:

13	14	15	16	17	18	19	29	Összesen
			évesek					
7	10	6	2	5	2	—	—	32

Az összes feleletek számához arányítva:

4%	3%	2%	1%	3%	1%	—	—
----	----	----	----	----	----	---	---

A „nem ismerem” feleletek tehát a 18 éves kor után már nem szerepelnek.

Ha az egyes feleleteket nézzük, úgy a következőket találjuk:

A 13 évesek közül egyáltalában nem ismer fiút — a felelet szerint — 5; nem nagyon ismeri 2. Ez megfelel az összes feleletek számához arányítva 3, illetve 1%-nak. Eszerint a saját vallomásuk alapján a szereplő 13 éves leányok közül 3% akadt olyan, ki nem ismer fiúkat.

A 14 évesek közül nem ismer fiúkat 5 (1.6%), csak testvéreit ismeri 2 (0.6%), nem sokat ismer 3 (0.9%). Nem ismer tehát — állításuk szerint — e korban 1.6% fiúkat.

Az egyik megjegyzi: „Fiúkkal még nem volt dolgom. Fiúkkal a tanulmányaim befejezése után fogok csak foglalkozni.”

Testvérével kapcsolatban egy másik leányka így ír: „Mit írjak én fiúkról? Őszintén szólva, nem ismerem őket. Ha minden fiút a bátyámra vonatkoztatnék, akkor azt hiszem, el lenne ítélve az egész férfi nem.”

A 15 évesek közül nem ismer fiúkat 3 (1%), csak rokonát ismeri 2, keveset ismer 1.

Érdekes az egyik leányka felelete: „A férfiakat nem ismerem, csak egynek láttam eddig bele félig-meddig a lelkébe és csak sajátlni tudom, mert nagyon szerencsétlen.”

A két 16 éves azt írta, hogy még nem foglalkoztak fiúkkal. Az egyik így ír: „Nem nagyon ismerem őket, mert nem nagyon vagyok köztük. Még nem voltam szerelmes. De a leányokról ítélve, jó lehet. Kíváncsi vagyok, én mikor leszek.”

A 17 évesek között 2 (1%) volt, ki azt állította, hogy nem ismer fiúkat. Az egyik határozottan kijelenti: „Nem fiúzom s nem ismerem

őket." A másik így ír: „Nincsenek fiú ismerőseim, ezért nem is tudok véleményt mondani róluk. Csak azt, hogy valami megmagyarázhatatlan ellenszenvet érzek irányukban, mert társaim elbeszéléséből ítélve, beképzelték.”

A 18 évesek közül az egyik azt állítja, hogy nem volt még fiú ismerőse, a másik azt mondja, hogy alig ismer valakit.

b) *Ráér, még nem érdekli.* Az így adott feleletek a következő megoszlást mutatják:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
			évesek					
18	18	2	2	2	—	—	—	42
Az összes feleletek számához arányítva:								
9%	6%	1%	1%	1%	—	—	—	

A legtöbben tehát a 13, 14 évesek között felelték azt, hogy ráérnek. A 15, 16, 17 évesek között már csak 1% ilyen felelet akadt s a 17 éves kor után már egy sem válaszolta azt, hogy ráér még.

A 13 éves leányok egy része egyszerűen azt felelte: „Ráérünk!”, „Még nem érdekli.”

Másik része kihangsúlyozta, hogy csak, ha nagy lesz, akkor fog velük foglalkozni. Így: „Egyáltalában nem törődöm a fiúkkal. Ráérek velük lenni, ha nagy leszek.” „Két fiút ismerek, de mindkettőt akaratomon kívül mutatták be. Engem a fiúk nem érdekelnek. Még azt tartom, ehhez fiatal vagyok.” „Komoly, elérkezett időben szabad erről gondolkodni.”

Akadtak, kik a kort is meghatározták, hogy mikor lehet már fiúkkal komolyan foglalkozni. „Az csak 18 éves leányoknak való” — írja az egyik. Egy másik már alig várja, hogy nagy leány és szerelmes legyen és igen leszólja a kamasz fiúkat: „Van némely 12 éves leány, aki fut a fiúk után. Ezt nem tenném, mert egy 16 éves fiú ronda. Hosszúnadrágos, lenyaltképű, sovány. Kicsi még és nagy szeretne lenni, ha 18—19 éves leszek, akkor hozzám illő emberrel inkább törődöm, mert az már lehet szép. Szeretnék már nagy lenni és szerelmes lenni. Már alig várom, hogy nagy leány lehessenek.”

A 14 évesek is azt írták, hogy még fiatalok, kis leányok. Az egyik még meg is akarja fenyeíteni a fiúkkal törődőket: „Az ilyen kis leányoknak, mint mi, még nem illik fiúkkal szaladgálni és azok a leányok, akik nem érzik magukat jól a leányok társaságában, hanem mindig a fiúkon jár az eszük, azokat be kellene tenni egy javító intézetbe, hátha ott helyrebillentenék a fejüket.”

A 14 évesek a 18—19 éves korban tartják csak fontosaknak a fiúkat. Az egyik még tanácsokat is ad: „Ráérünk vele 19 éves korunkban. Soha ne kezdjünk ki egy nyikhaj 20, 21 éves fiúval. Válasszunk meg egy komoly, állásban levő embert. Előbb körülményeit is ismerjük ki.”

A 15, 16, 17 évesek is azt írják, hogy ráérnek. Az egyik (15 éves) kissé fenhéjjázva írja: „Ez probléma? 2-féle fiú van: 1 évestől 20-ig, ez nekem nem kell. Csak 20-tól felfelé. Alig ismerek ilyeneket, de minék is az még.” Hozzáteszi kihangsúlyozottan: „Ráérek.”

Egy 16 éves így ír: „Nem sokat foglalkoztam a férfiakkal. Nem tudtam még felfedezni azt, akit szeretni tudnék. Különbösen még azt hiszem ebbeli vizsgálódásaimmal ráérek.”

c) *Nem érdekli.* Ide soroltam azon feleleteket, melyek egyszerűen, minden indokolás nélkül azt válaszolták, hogy nem érdekli őket a fiú és melyek megindokolták azt, hogy miért nem érdekli őket.

A feleletek megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
			évesek					
8	8	8	6	3	7	2	2	44

Az egyes életkorok összes feleleteihez arányítva:

4% 3% 3% 3% 2% 3% 2% 2%

Feltűnő, hogy alig egy-két százalék itt a különbség a 13—14 és a 18—20 évesek között, bár azért több akadt a kisebbek, mint a nagyobbak között olyan, kik azt válaszolták, hogy nem érdekli őket a fiú.

A nagyobb és kisebb leányok között általában az indokolásban látszik meg a különbség. A nagyobb leányok között több akadt, ki a tanulást látja veszélyeztetve a fiúkkal való barátság által. Akadtak köztük mennyasszonyok is, kiknél érthető a válasz, hogy már nem érdekli őket más férfi.

Nézzük az egyes életéveket.

A 13 évesek egyszerűen kijelentik, hogy nem érdekli őket a fiú. Indokolást egy sem írt.

A 14 évesek közül indokolás nélküli feleletet adott 5 leány. Kettő a tanulással indokolja a feleletét: „Nem szükséges a tanulás-hoz, sőt káros.” Akadt olyan is, ki a csalóddással indokolta a feleletét: „Már sokban csalódtam, ezért nem érdekel.”

A 15 évesek is indokolás nélkül válaszolják, hogy nem érdekli őket, vagy csak néha, vagy igen kevés érdekli őket.

A 16 évesek közül 3 adott indokolás nélküli feleletet. Az egyik így ír: „Nem szeretek és nem is tudok sem férfiakkal, sem pedig nozzám hasonlókorú fiúkkal társalogni s ha csak lehet, kerülöm őket.”

A tanulással indokol kettő: „Nem *iskolás* leánynak való” — írja az egyik. „Nem fontos még most sok fiút ismerni, mert csak elvonja figyelmünket a munkától” — írja a másik.

Egy leány csak komoly szándékkal akar velük foglalkozni: „Csak, ha az igazi eljön, azzal törődöm, de hogy folyton a fiúkon járjon az ember esze, nem életcél.”

A 17 éveseknél kettő válaszolta egyszerűen azt, hogy nem érdekli őt a fiú. Itt találtam az elsőt, ki indokolásában a vőlegényét említi: „Van vőlegényem — írja — és csak ő érdekkel. A többire nem is gondolok.”

A 18 évesek között négy nem indokolja meg a feleletét. Így írnak: „Életemben még nem tetszett nekem egy fiú sem és nem is érdekelnek.” — „Az nem. Legfeljebb néha egy kicsit elbeszélgetni vele. De azt is leginkább azért teszem, hogy ne mondhassák rám, hogy milyen kis mafla vagyok.”

Kettő indokolja a tanulással a feleletét: „Bár hozzánk sok fiú jár, de még egyik sem érdekelt, mert amíg iskolába járok, addig nem akarok ilyesmivel foglalkozni.” „Amíg iskolapadon ülök, feleslegesek és zavarók. Ki tudna tanulni olyankor?”

A vőlegényével indokol egy: „A férfiak már nem érdekelnek, mert már van vőlegényem, kivel nagyon jól megértjük egymást.”

A két 19 éves közül az egyik így ír: „Számomra nem probléma. Bár sokat járok társaságba, keveset foglalkozom velük. Soha életemben nem voltam szerelmes.” A másiknak már van választottja: „Különösképen nem érdekelnek, mert már egynek lekötöttem magam, akit szeretek.”

A 20 évesek közül az egyik nem ír indokolást. A másik azt írja, hogy van már vőlegénye: „Erre nem tudok felelni, mert az én életembe csak egy van, aki a vőlegényem s nekem ő mindenem.”

2. A fiúk lebecsülése.

a) Utálatosak, beképzelték, hiúk és más lebecsülés.

A feleletek megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
								évesek
25	42	43	24	32	39	10	17	232

Az egyes életkorok összes feleleteihez arányítva:

13%	14%	17%	13%	16%	18%	9%	17%
-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	-----

Általánosságban elég nagy százaléka a leányoknak szólja le a fiúkat s alig van e tekintetben különbség a kisebb és nagyobb leányok feleleteinek száma között. A leszólásnak általános tárgya különben a kamasz fiú. Ezt a típust jóformán mindannyian lebecsülik. A férfit már sokkal kevesebben szólják le. A nagyobb leányok komolyabb és mélyebb indokolásokat is írnak, mint a kisebbek.

A 13 évesek közül négy írja azt, hogy a fiúk utálatosak, rondák. Indokolás nincs sehol. Az egyik leány így ír: „Vannak köztük undok, úgyszólván utálatosak, vannak olyanok, akik nagyon művelteknek érzik magukat s a végén sül ki, hogy nem tudnak semmit.”

A nem éppen dicsérő jelző értelme nem egészen tisztázott, mert tudjuk, hogy a használatban e kifejezés: „Te utálatos”, nem jelent

tényleges utálatot. Inkább leszólás, — néha talán védekezés is — akar ez lenni. Nem mindig valóban utálatos az, kit utálatosnak mondanak. Ma különben sokat használt leszóló kifejezés.

Négyen azt írták, hogy a fiúk beképzelték, elbizakodottak. Ezzel különben később mind többen vádolják a fiúkat. Az egyik így ír: „Vannak hiú, beképzelt fiúk, akik nagyon el vannak bizakodva, mint ahogy a fiúk már szoktak.” Ketten így válaszolnak: „Beképzelt majmok.”

Egyesek a kifejezésekben nem nagyon válogatósak. Ketten igen csunyán leszólják a fiúkat: „Legtöbbnyire hülyék.” — „Vannak jó pofák, de általában szamarak.”

Hét a fiún kis fiúkat, vagy velük egykorú fiúkat ért inkább s úgy látszik a saját testvérüket is látják bennük, mert haszontalanoknak, rendetleneknek, rosszaknak mondják őket. Így: „Rettentetes haszontalanok és rendetlenek.” — „Nadrágba bújtatott ördög.” — „A nőket bosszantó gyerekek.” — Szerintem mind haszontalan, rossz gyerek, aki csak verekedni tud. De azért vannak kivételek is.” Ez utóbbi kitétel gyakran szerepel az általában lesújtó feleletek között.

A különböző többi válaszok között akadt ily felelet: „Azok leányok után szaladnak mind.” Egy másik kissé durván felel, mely azonban csak a szavakkal való játék, mert értelmét nem gondolta át: „Ilyenkor semmire se való hasznos háziállat.” Egy harmadik leintően feleli: „Meglelnének a lányok nélkülük is.” Egy negyedik így felel: „Gyűlölni való lény, de nem mindegyik.” Egész sorát a leszólásnak olvashatjuk a következőnél: „Szemtelenek, hazudozók. Kevés fiút ismerek, de nem is kívánok ismerni többet. Kiállhatatlannak az örökös előzékenységükkel. Csak azokat szívelem, akik együtt fogócskáznak, vagy játszanak velem.” — Tipikus példája ez a szubjektív általánosításoknak. Egy-két példából azonnal általánosít. Ritka leány ez, ki a fiúk előzékenysége miatt panaszkodik, hiszen mások éppen azt felelik, hogy nem előzékenyek, nem udvariasak a fiúk.

A 14 évesek közül kiállhatatlannak, utálatosaknak mondja őket hat, de majdnem mind említ kivételeket is. Pl.: „Sokszor, sőt legtöbbször kiállhatatlan. Vannak azonban kivételek is.” — Egy másik így ír: „Igen, manapság ez a divat. Fiú, ha negyven éves is. Az úgynevezett mai fiúkat utálok, nem bírok vele négy szónál. Beképzelt affekta majmok, azt hiszik, hogy fölényükkel mindenkinek imponálnak. A *férfi* nagyon ritkaság. Alatta a normális, finom modorú embert értem. Azért ő is tud udvarolni, sőt táncolni is.”

Négy akadt olyan, aki üresfejűeknek, hülyéknek mondta a fiúkat. — „A legtöbb hülye.” — „Szeretnek imponálni, de a legtöbb üresfejű.”

Tíz hiúnak, beképzeltnek, önteltnek mondja őket: „A férfiakról is megvan a véleményem. Minden férfi magával van betelve, hogy ő milyen okos, szép, fess. Nálánál különbet nem ismer. — Ez

különösen a mai 'fiúkra' áll, persze van kivétel is; nagyon ritkán találkozunk érett eszű, komoly fiúval. Hogy a férfi a teremtés koronája, azt nem írom alá."

Nyolc üresnek, léhának, könnyelműnek, tisztességtelennek, megbízhatatlanoknak tartja a fiúkat. Így: „A legtöbb léha, könnyelmű gondolkodású s mélyebb érzésű kevés van köztük. Főleg a saját érdekeit nézi.” — „Nagyon kevés a becsületes, őszinte fiú és nem nagyon érdemes velük foglalkozni.” — „A mai fiúk között kevés a tisztességes.”

A fiúkat vadaknak, udvariatlanoknak mondja öt leány: „A mai fiúk már nem nagyon udvariasak, legalább is nem olyanok, mint a régiek; túl modernek. Vannak kivételek, bár ezek száma *túl* kevés!” — „A fiúk között nagyon kevéssel találkoztam még, akik nem durvák. Nem megértők.”

A többi feleletek különböző tulajdonságai miatt szólják le a fiúkat. Így: „Ma mind olyanok, hogy azt várják, hogy a lány szórakoztassa őket. Egy mai lánynak nincs szórakozása fiú nélkül. Sajnos, a mai fiúk nagyon sóherek. Vannak, akik oly együgyűek, hogy még be sem mernek mutatkozni és így a lány kínos helyzetben van, ha ismerni akarja azt a fiút. A mai fiúk általában mind léhák.” — „Arra valók, hogy megkeserítsék a nő életét.” Érdekes az egyik meghatározás: „Kamaszkorban levő férfi felnőtt embernek érzi magát, udvarol, táncol, — nagyon ügyetlenül.”

A 15 évesek között öt tartja a fiúkat kiállhatatlanoknak, utálatosaknak. Az egyik a kamasz fiút így jellemzi: „Férfinak akar látszani minden áron és boldog, ha egy cigarettát elszívhat és lányokra kacsintgathat. Kiállhatatlan, főleg serdülő korban.” — A másik ezt írja: „Szavahihetetlen emberek. Fő céljuk az, hogy a lányokat ug-rassák. Azt hiszik, hogy ők találták fel a spanyolviaszt. Utálatosak. De azért van kivétel köztük.” — A harmadik már saját női fölényét érzi, mikor így ír: „Utálatosak, nagy bolondok, az ember azt csinál velük, amit akar.”

Többen (tizenketten) tartják a fiúkat beképzeltnek, elbizakodottaknak. — „A fiúk általában önhittek, beképzelték, de vannak kivételek is. Egymásközt megtárgyalják és igen sok esetben háta mögött kigúnyolják a nekik nagyon tetszeni akaró lányokat.” — „A fiúkról általában az a véleményem, diák nyelven szólva, nagyon felvágznak, hogy ők fiúk és vannak, akik a lányt csak játéknak tartják.”

Négy írja azt, hogy könnyelműek, léhák a fiúk: „A mai fiúkat könnyelmű, a nőket nem tisztelő társaságnak tartom. Nagyon kevés van, aki komoly életcélért küzd és nemcsak azt, hogy hogyan hódítanak meg egy buta libát.” — „Ahogy a XX. század nőideálja le-süllyedt, úgy a mostani fiúk is. Nagyobbrésze a jampec és zsúrfiúk fajtájához tartozik. Tisztelet a kivételnek.”

Üresfejű, nem intelligens, írja a fiúkról két leány.

A többi feleletek között találunk olyat, mely arról panaszkó-

dik, hogy nincs rendes, komoly fiú: „Ma a fiúk olyan egyformák, hogy alig találni köztük rendes és jó, komoly fiút. Nem lehet őket kiismerni. Első pillanatra udvariasak, de aztán nagyon sokat megengednek maguknak. S csak olyan lány tetszik nekik, aki csapodár, léha beszédekkel szórakoztatja őket. Ma a komoly lányt nem veszik semmibe.” — Egy másik így ír: „A leány élettársa lehet, nem tud annyira mélyen érezni, mint a lány. Forrón tud szeretni, de hamar tud felejteni.”

A 16 évesek között négy akadt, ki azt írta, hogy utálja a fiúkat s hogy undokok a fiúk. Így pl.: „Még nem volt komolyabb ismeretségem, habár lehetett volna, de szüleim és az ellenszenv is visszatartott tőlük. Nagyon meg tudom utálni őket.” — „Mert az ember keveset van együtt velük, szenzáció. De voltaképpen főleg kamaszkorban a föld legundokabb teremtményei. A lányok jobbak ebben a korban.”

Beképzetteknek mondja őket négy leány. — „Különösek. Csak addig érdeklí őket a leány, míg elérhetetlennek látszik, vagy míg viszont nem szeretik. Általában nagyon beképzettek, azt hiszik, hogy csak pont ők vannak a világon.”

Léhák, írja róluk három leány. — „Nem szeretem és szeretnék minél később közelebről megismerkedni velük, mert szerintem csak elkésérik a nők életét. Mindegyik léha, könnyelmű és különösen a mai világban kivétel nincs.”

A többi feleletek közül felemlítem a következőket: „Egy éretlen kamasz. Nyakigláb gyerek.” — „A mai fiúk két dolgot tartanak legtöbbszöre szem előtt, az egyik az, hogy csak szép, kimondottan csinos lánnyal foglalkozzanak, a másik pedig az, hogyha csunya is, de gazdag legyen. Nagyon kevés az a fiú, aki a lelki szépségeket is nézi a leányban.” — „Kétféle van: az egyik a tipikus zsúrifiú, aki megengedett körülmények között akarja élvezni a lányokat (többszöre csak az uzsonnát), a másik a szentimrés levante. (Ebből igen kevés van, de ez az ideálom, szeretem a tisztaságát, lelkét, gondolatvilágát, csak ilyennek tudnék a felesége lenni).”

A 17 évesek között csak egyet találtam, ki azt írta, hogy undorodik a férfiktól. Ez azonban meg is indokolja ezt a feleletét: „Mind egyformák, hinni nem lehet nekik és hallott esetekből undorodom tőlük, nincs egy *tiszta* férfi sem. A nőtől megkövetelik a tisztaságot, míg a férfi rég túl van rajta.” — Bizony komoly kérdést érint ez a felelet.

Ketten találják a mai fiúkat általában udvariatlanoknak és egy panaszkodik, hogy műveletlenek.

E korban is a legtöbb felelet (14) arról szól, hogy beképzettek, hiúk, önzök a fiúk. A beképzelés egyik okául felemlítik, hogy tudatában vannak annak, hogy kevesebben vannak, mint a lányok. Pl.: „A mai világban általában a fiúk beképzettek, kevés van belőlük s könnyen hódítanak. Ezért mindig tartózkodók legyünk s lehe-

tőleg nem szabad hinnünk.“ — „Sokszor nagyon önteltek és mert sok lány fogdozza őket, azt hiszik, hogy ők a világ közepe.“

A hiúsággal, önzéssel együtt többször felmerülő panasz, hogy sikereiket rögtön elmesélik, eldicsekszenek vele: „Minden lánynak másként mutatja magát. Mindenkit meg akar hódítani s ha sikerült, fünek-fának elmondja. Sokkal hübb, mint a leány.“

Léhának, komolyan nem vehetőnek, ú. n. zsúrfiúnak tartja hét. Keserűen írja az egyik: „A mai fiúkra nem lehet komolyan számítani. A leány jó arra, hogy meghívja, beuzsonnázik, kiöntögeti a bort a földre, tönkreteszi a bútorokat, elszív egy csomó cigarettát és továbbmegy.“ — A másik így ír: „Sokszor vasalt nadrág, flörtölő, üres lelkű ember. Csak kevés esetben jóbarát, életreszóló szerető társ.“ — „Sajnos, mindjobban csökken azoknak a száma, akik az igazi férfit képviselik és nagyon nyitott szemmel kell járni, ha el akarja kerülni az ember a mai kalandkereső, de semmi esetre nem házasulni akaró egyének táborát.“

Öten általában lebecsülik a fiúkat, csak annyit írnak, hogy nem érdemlik meg a fiúk, hogy szeressék őket.

A 18 évesek közül utálatosnak mondja a fiúkat kettő. Közülük az egyik különösen a kamaszokat tartja annak.

Kilencen tartják beképzeltnek, hiúnak a fiúkat. Az egyik teljesen leszólja őket: „Nem szeretem a mai fiúkat. Buták, üres lelkűek, beképzelték és szemtelenek. Ritka köztük a jellemes és becsületes férfi. Nehéz lesz egy hozzámvaló férfit találni.“ — A másik így ír: „A férfiak közül sokan nagyon beképzelték. Ha tanult, akkor azt hiszi, hogy ő a világ közepe, ha szép és csinos külsejű, akkor affektál és legtöbbször nagyon ravaszok és igyekeznek a lányokat becsapni. Vannak azért jó, szelíd, erkölcsös férfiak, de ritka.“

Udvariatlanok, durvák, komiszak, írja öt leány. Leszólva úgy a fiút, mint a férfit, írja az egyik: „Amíg fiú éretlen és zöld, amint férfi, komisz.“ — A másik: „Mai értelemben 35 éves, sőt későbbi korig terjed. Rendszerint az igazi értelemben nyers, vad és nagyon öszinte.“ — Még a mai gazdasági élet is erősen megszólal a feleletekben. Többen írják, hogy a mai gazdasági élet miatt sajnálják a fiúkat, szomorú a helyzetük. Az egyik még azt is írja, hogy a fiúk „szemére hányják a lányoknak, hogy az állásokat elveszik tőlük“.

Hatan tartják léhának, komolytalanoknak, megbízhatatlannak a fiúkat. „Nem tudom megérteni, hogy miért ne lehessen az embernek fiú ismerőse? Hisz akit féltetni kell a túlzott ismeretiségtől, azt úgyis hiába féltik. Egyébként ma igen kevés a komoly, rokonszenves fiú, a pesti utcákon jampecek szaladgálnak és izléstelenkednek.“

A többi feleletekben sokszor olvashatjuk azt, hogy nem érdemlik meg a fiúk, hogy szeressék őket, csak kevés olyan akad, kit szeretni érdemes. A külsőség, a rang, az állás érdekli őket csupán, írja egy másik. Egy harmadik így ír: „Nagyon kevés van, aki a mély érzést és a modern gondolkodást össze tudja egyeztetni.“

A 19 évesek között egy sem akadt, ki utálatosaknak mondta volna a fiúkat.

Öten beképzeltnek, elbizakodottaknak tartják őket. — „Nagyon elbizakodottak, de nem lehet rajtuk csodálkozni, mert talán én is ilyen lennék“ — írja az egyik. A másik szerint: „Túl sokra tartják magukat.“

Ketten arról panaszkodnak, hogy üreslelkűek, felületesek a mai fiúk. — „Engem nagyon érdekelnek az emberek. De a fiúk közt még nem találtam olyant, akivel érdemes volna foglalkozni. Borzasztó felületesek és a szép nő meghódítja őket. A mai fiúk szeretik a modern lányokat és a lányok részéről is a teljes szabadságot. Az nem érdekli őket, hogy az a leány milyen otthon, csak az, hogy milyen a társaságban.“

A 20 évesek közül öten tartják elbizakodottnak a fiúkat. Jellemzően írja az egyik: „Bármilyen kicsi és fajsúlytalan is, mégis nagynak érzi magát. Tudatában van annak, hogy ő a 'teremtés koronája'. Ezt mindenkivel érezteti.“

Felületesnek, komolytalannak mondja a fiúkat négy. Panaszkodnak, hogy a fiúk közül „sokan szeretik a könnyelmű és a szabad világnézetű lányokat“.

Hárman azért becsülik le a fiúkat, mert udvariatlanok, nincs meg bennük a nő iránti tisztelet.

A többi feleletek közül az egyik így szól: „A legtöbb fiú távol áll a krisztusi férfi-ideáltól.“ — A másik lemondóan írja: „Nem várok tőlük soha semmi jót.“

Ha összehasonlítjuk az egyes korok feleleteit, úgy az első, ami szemünkbe ötlük az, hogy a 16 éves kor után már kaptunk olyan goromba-hangú feleleteket, mint a 13—15 éves korokban. Általában komolyabb lesz a lányok válasza és mélyebben fogják meg a kérdést. Továbbá azt láthatjuk, hogy a 17 éves kortól kezdve erősen esik az utálatosnak mondott feleletek száma. A 19—20 éveseknél meg egyáltalában nem találtam ilyen feleleteket. Érdekes, hogy a kisebbek feleleteiben éppen az a kor ütökzik ki, melyet pedig a fiúknál oly nagyon leszólnak, a bakfis kor nyeglesége, nyersessége.

A 14 éves kortól kezdve végig meglehetősen sokan tartják beképzeltnek, elbizakodottaknak, hiúknak a fiúkat. Általában leginkább a kamaszkort becsülik le, de igen sokszor kijut belőle a későbbi koroknak is.

b) *Bolondítják a lányokat, hamisak, csalfák.* A fiúk rossz tulajdonságainak egy másik csoportját emelik ki a következő feleletek. Ezek különösképpen a megbízhatatlanságát, hamisságát, csalfaságát emelik ki. „Nem lehet bennük hinni“ — szólnak a feleletek.

A feleletek megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
			évesek					
11	13	8	10	10	9	7	1	69

Az egyes korok összes feleleteihez arányítva:

6% 4% 3% 5% 5% 4% 6% 1%

Az idetartozó feleletek legnagyobb része csalfának, hamisnak, csapodárnak mondja a fiúkat.

A 13 évesek közül az egyik így határozza meg a fiút: „Természete változó, érzelme lobbanó és csapodár.” — „Könnyen szeretnek és könnyen felednek” — írja róluk egy másik. — Egy harmadik így ír: „Tolvajok, mert ellopják a lányok szívét.” A 14 évesek között akadt egy, ki egy egész hosszú jellemzést írt: „A fiatal fiúk nagyon szeretnek a lányoknak, ha lehet így nevezni: udvarolni. Azonban ez nem udvarlás még, mert egy fiú csak akkor tud komolyan udvarolni, hogyha számíthat arra, hogy azt a lányt, akit szeret, feleségül tudja venni s annak nyugodt megélhetést biztosítani. A diák fiúk szeretnek lányokkal foglalkozni és sokszor megesik, hogy az a tapasztalatlan kislány nagyon beleszeret. Pedig a fiatal fiúkban nem lehet megbízni. Szeretnek egyszerre több lánnyal foglalkozni. Ha ez a csacsi leány aztán bizalmasat mond neki, akkor másnap már a fiú barátjai mind tudják s sokszor pletykába keverik szegény kislányt. S szeretnek kicsiből nagyot csinálni ilyen pletyka esetén. Azért jobb, ha egy fiatal leány csak éppen szórakozik egy fiúval, eltársalognak egymással sportról, moziról, iskoláról, de sohasem higgye el a lányt a vallomását a fiúnak, hogy, maga milyen szép, milyen nagyon tetszik nekem, mert az a fiú lehet, hogy sok lánynak mondja ugyanezt a vallomást. S szegény kislány ilyenkor észrevételi azzal a fiúval, hogy talán vonzódik ahhoz a fiúhoz. S ez pedig nem nagyon hasznos.” — A másik azt írja, hogy „nem érdemes róluk írni. Minden szoknya után szaladnak és minden lánynak szerelmet vallanak. Ritka az a férfi, aki kitart egy mellett.” — Általában panaszkodnak, hogy csapodárok a fiúk, nem lehet nekik hinni.

Mint már előzőleg, úgy itt is több a panasz azért, hogy a fiúk a lányok háta mögött mindent elmondanak, kibeszélnek és megszólják őket. — „A fiúk vagy férfiak ma már kevesen vannak, akik komolyan szeretnek egy leányt. A férfiak azokkal a nőkkel szeretnek együtt lenni, akik kellenek magukat. De a nő háta mögött azután mindennek elmondják. Azelőtt úgy képzeltem el a férfit, mint a nő lovagját, de ebben a gondolatban csalódtam.”

A 15 évesek közül így ír az egyik: „Az eszményi férfit nehéz elképzelni a mai világban. Legnagyobb részük szélcsap, szoknyavadász, vagy pedig túlságosan az ellenkező irányba mozog.”

A 16 évesek közül azt írja az egyik: „Csak udvarolni szeretnek, de nősülni kevésbé.”

Nem lehet nekik hinni, szól az általános panasz. Határozottan állítja róla az egyik: „Fiúnak nem lehet hinni, még ha a lelküket is kiteszik, ma már ritka a becsületes fiú.”

Ugyanezt mondják a 17 évesek is: „Mind csalfa, egynek sem

lehet hinni.“ — Egy másik így ír: „A mai fiúkról általában az a véleményem, hogy nagyon háborgó természetűek. Azonkívül az egyik nap az egyiknek, a következő nap meg másik lánynak vallanak szerelmet. Ezért a mai fiúknak nem nagyon lehet hinni. Az ilyenekből kerülnek ki azok a férfiak, akik feleségeiket megcsalják. Nem vallott nekem még senki szerelmet, de én azt tartom, hogy még nagyon fiatal vagyok, ráérek még, ezért nagyon vigyázok magamra, mert minden pillanatban kipattanhat szerelmem lángja s azt akárcire pazarolni nem érdemes.“

A 18 évesek közül így ír az egyik: „A fiúk általában hamar mondanak szépeket és sokan a lányok közül azt el is hiszik. Én nem, csak ha meggyőződtem róla, vagy másoktól tudom meg. Ma egyiknek, holnap másiknak mondanak bókokat. Egy fiú egyszerre csak egy leányt szerethet. Ne tervezzon egy fiú előre, hogy mi lesz, ha elveszlek X Y és végül szakítanak. Jellemző a mai fiatalságra.“

A 19 évesek így írnak: „Ha valóban olyanok lennének, ahogy az ember őket bakfis korában elképzelte — álomlovagok, minden lovagi erényekkel, akkor jó volna. Sajnos, összes ilyen tulajdonságokkal egy sem rendelkezik. (Sok közöttük a számító, fondorlatos, durva és álszent.) — Véletlen megfigyelés.“ — Érdekes egy másik felelete: „A legjobb színészek a világon. Igazi hősszerelmesek. Mindegyik bonviván a maga nemében. Azért mégis az ő társaságukat szeretem s nem a nőket.“

A feleletek másik csoportját alkotják azok, melyek azt emelik ki, hogy a fiúk bolondítják a leányokat, elcsavarják a leányok fejét.

Az egyik 14 éves leány így ír: „Ezek a fiatal fiúk csak bolondítják a leányokat, de ellenben a leányok hisznek nekik. Én még sohasem hittem a fiúk üres, hazug beszédeinek és bokolásuknak.“

Egy 17 éves leány ezt írja: „Van közöttük 1—2 (de elvéve), akik helyesek, kedvesek, de a legnagyobb része csak bolondítja a leányokat s aztán ott hagyja. Általában mind szélhámos; különösen a diákok. Egy se érdemli meg, hogy szeressük.“

A 18 évesek közül így ír az egyik: „A mai fiúkról meglehetősen rossz véleményem van. Majdnem mind anyagiassak, akiket nem érdekel igazán az a lány, hanem csak játszik vele s közben nem törődik azzal, hogy talán ezt a játékot a lány komolyan vette és talán egész életére kihat. Nem tudnék hinni egy fiúnak sem. Nem azért, mintha csalódtam volna, de mert látom ezt az egész játékot.“

Négyen a fiúkról azt írják, hogy azok a csalódások okozói.

Két 15 éves azt írja, hogy a fiúk elcsábítják a leányokat. Az egyik így ír: „Elcsábítja a leányt, azután nevet rajta: „Hogy beúlt nekem egy kislány“.“

c) *Szemtelenek, rosszra vezetnek, veszélyesek.* Ide soroltam azon lebecsülő feleleteket, melyek arról szólnak, hogy a fiúk szemtelenek, merészek és melyekben a sexuális vonatkozások, különösen a fiúk sexuális jellegű agresszivitása van kihangsúlyozva.

A feleletek eloszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
évesek								
8	12	3	7	3	11	3	2	49

Az egyes életévek összes feleleteihez viszonyítva:

3%	4%	2%	4%	2%	5%	3%	2%
----	----	----	----	----	----	----	----

A feleletek egyik csoportját azok alkotják, melyek azt mondják, hogy a fiúk szemtelenek, túlságosan merészek. A legtöbb ilyen feleletet a 14 éveseknél találtam.

Egy 16 éves leány így ír: „Nagyon szemtelenek, sokat mernek, kevés korrekt gondolkodású van köztük.” — Egy másik: „A mai modern férfiban kicsit sok a szemtelenség, a modernség elve alatt mindent akarnak, amit nem volna szabad.” — A harmadik az általános megjegyzése mellett mindjárt leírja meglehetősen közvetlen hangon a saját esetét is: „A fiúk, azok éppen úgy megváltoztak, mint a lányok. Úgy gondolom, hogy nagyon sokat megengednek maguknak. Rólam azt mondták többen, hogy nagyon érzéketlen vagyok, pedig nem úgy van, nekem is van szívem. Csak persze mikor az embernek egy héten kettő is szerelmet vall és kettőt kell pofon ütni, mert én pofon ütöm őket. Nemcsak nagyítok, hanem úgy is van. Egy valakit nem ütöttem pofon, mert az nekem is tetszett. Azonkívül nagyon is óvatos volt, mert mind a két kezem lefogta. Igaz, hogy már nem diák, hanem állásban van. De nem nyugdíjas. Igéreteket tett, mire én azt mondtam, ne ígérjen semmit, nehogy meg kelljen szegni ígéretét. Általában a férfiak annak udvarolnak, akik egyáltalában nem is tetszenek nekik. A férfi azt szereti, amiért küzdeni kell, ezt az mondta nekem, aki engem szeret, ő azt mondta, hogy annyit szenved értem; én kinevettem; ő elkezdett sírni. Mennél gorombább és visszautasítóbb vagyok vele szembe, annál jobban rohan utánam. Azt hiszem ilyen szamarat keveset fognak találni.”

A 19 évesek közül így ír az egyik: „A mai fiúk — tisztelet a kivételnek — elég szemtelenek. Nagyon sokszor szeretném igazán pofon vágni azt, aki az arcomba bámul.” — A másik ezt írja: „A fiúkat nem sokra becsülöm, tisztelet a kivételnek. Legyen az akár úgynevezett „úri fiú”. Mert ma a fiúk annyit megengednek maguknak s annyit követelnek egy lánytól, amit speciál én nem tudnék semmi körülmények közt megadni. Még ha csak az az egy férfi volna is a világon.”

A legtöbb leány a fiú érzékiségét panaszolja. Azokat a feleleteket soroltam ide, melyek arról szólnak, hogy szoknyavadászok, csókolózni akarnak, csak a nőt látják a leányban.

A 13 évesek közül kettő tartozott ide. Az egyik így ír: „A fiúk nagyon szemtelenek, mert ha egy leányt ismernek, mindjárt randevut kérnek és csókolózni akarnak, ezért utálok őket.” — A másik-

nak is vannak már rossz tapasztalatai: „A fiúk sokkal jobb pajtások, mint a lányok. Nem hencegnek olyan nagyon. Igaz, hogy azok között is vannak fölvágósak. És ami a legnagyobb baj, hogy nagyon szemtelenek. A lányokat mindenáron meg akarják csókolni. Fogdossák a lányokat. Ezt tapasztalataimból is észrevettem.“

A két 14 éves közül így ír az egyik: „A leányokkal a legpikánsabb vicceket is megengedik és sok leánynak talán tetszik ez, ezért a fiúk azt hiszik, hogy az minden lánynak tetszik, azonban ez nem nagyon tetszik nekik sem és ha arról lenne szó, hogy kit vegyenek feleségül, egész biztos, hogy nem ezeket választanák.“

A 15 évesek közül is kettő becsüli le érzékiessége miatt a fiúkat. Így: „A férfiakat általánosságban utálok, mert nagyon érzékiek és el akarják a nőket nyomni.“

A 16 évesek között három ilyen felelet akadt. Így: „Általában a férfiak nagyon furcsák. Rendszerint csak a nő kell nekik és a szellemi értékeket nem nézik.“ — A másik: „A mai modern fiúk között alig találni komoly, kedves fiút. Mindegyik mindjárt csókolózni akar. Vagy régebben is úgy volt? Nem tudom! Az a fiú tiszteljen engem!!!“ — A harmadikat is érdemes elolvasni: „Kevés jót tartok róluk. Ritkán találok olyat, akivel szívesen beszélgetek. Túl sokat akarnak s az ilyentől undorodom. Nem elég nekik a barátság.“

A két 17 éves közül az egyik így ír: „Őszintén megmondom, én úgy találok, aljas gondolkodásúak. Egy a kivétel, akinél eszményibb nincs s akit nagyon jól ismerek.“ — A másik is kikel a férfiak érzékisége miatt. A villamoson tapasztaltakat írja le: „A férfiak borzasztó szemérmetlenek (villamoson), egy jobb érzésű nőben a vér is meghül, olyan illetlenségeket lát és tapasztal. Vannak, akik egy jeggyel csak célból ülnek a villamosra, hogy ott a nőkel kikezdzjenek.“

A 18 évesek között akadt a legtöbb (8), ki a fiúk, férfiak érzékisége miatt panaszkodott. Így pl. az egyik a férfiak kiélését teszi szóvá: „A férfi miután már az asszonyokkal, idősebb nőekkel kiszórakozta magát, egy kis tisztaság, érintetlenség után vágyódva és azt el is érve esetleg, jobban meg tudja becsülni a leányt s benne a tisztaságot.“ — A másik így ír: „Nem idealista, mint valamikor. Anyagias. Léha gondolkodású. Nem tud igazán szeretni. Ha nem ér célt annál a leánynál, akinek udvarol, egyszerűen tovább áll és azt mondja: 'fölösleges kísérgetnem, virágot venni neki, ha nem hagyja magát megcsókolni'. Ez a mai felfogás. Ehhez azonban hozzájárul a leányok viselkedése. Mintegy felbátorítják a fiúkat. Nősülni egyik sem akar. Nem akarják függetlenségüket elveszteni.“ — Egy harmadik: „A mai férfi csak érzéki játékszert keres a nőben s azért vigyázni kell.“ — Továbbá: „Van köztük megértő, kedves fiú, de a számuk nagyon kevés. Legtöbb a lányba csak a nőt nézi s nem a lelket.“

A 19 évesek közül itt egy sem szerepelt.

A 20 éveseknél egy ilyen felelet akadt s az a saját esetét írja le: „Az első fiú, akit én megismertem, igen vallásos volt. Mindig együtt jártunk a templomba. Mikor még nem ismertem, igen meglepett, hogy fiatalember létére minden nap a szentmisén résztvevett és buzgón imádkozott. Mondhatom nagyon örültem, mikor megismertem. Attól kezdve állandóan együtt jártunk a templomba és délután is mindig sétáltunk. Egy alkalommal kezdett a szabadszereléről beszélni és azt mondhatnám, dicsőítette. Nekem akárhogy tetszett is a fiú, én nem hagytam magam a hitemben megtántorítani és véleményét teljesen helytelennek minősítettem. Ettől a perctől kezdve átcsapott egy másik végletbe és kezdte szidni a nőket, hogy mennyire erkölcstelenek és rosszak és, hogy milyen kevés a rendes nő a világon. Ebből kivontam azt a tanulságot, hogy milyen ravasz természetű legtöbb férfi, csak a saját érdekét nézi s ha elérte a célját, akkor még az illetőt ki is beszéli. Hálát adok a Mindenhatónak, hogy nem vagyok befolyásolható.“

A harmadik csoportját a feleleteknek azok alkották, melyek veszélyeseknek, rosszra vezetőeknek írták a fiúkat, férfiakat. Ilyen feleleteket a többihez arányítva a legkevesebben adtak. A 13—14 éveseknél 3—3 ilyen felelet akadt, a többi életéveknél csak 1—1.

Egy 13 éves leányka így ír: „20 éves korunk után már lehet róluk szó, de addig a velük való foglalkozás veszélyes, mert rossz útra terelhet.“ — Egy másik: „Teljesen szükségtelen fiúkkal barátkozni, mert még romlásba is vihet.“

A 14 évesek közül az egyik így ír: „Nagyon szemtelének. Odáig vannak udvarlásaikkal. Ez persze csak flört. A lányokat megrontják. És az olyan, aki szerelem miatt öngyilkos lesz, az olyanért nem kár.“

Egy 15 éves leány ezt írja: „A legtöbb leány rossz útra vezetői, akik — ritka kivétellel — a fiatal leány tapasztalatlanságát használják ki, hogy megtévesszék, majd nevetve ott hagyják.“

A 20 évesek közül is akadt, ki így írt: „A fiútársaság nagyon veszélyes, óvakodni kell tőle.“

Ha az összes lebecsülő feleleteket nézzük, úgy a feleletek 66%-a olyan, melyben beképzeltnek, utálatosaknak mondják a fiúkat, 20%-a mondja csalfának, hamisnak őket és 14%-a tartja szemtelennek, érzékinék, rosszra vezetőnek őket.

3. A korabeliek lebecsülése, a férfi értékelése.

a) A fiúk nem érdeklik, csak a férfiak. Az ilyen válaszokat tartalmazó feleleteket soroltam ebbe a csoportba.

A feleletek megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
			évesek					
2	2	—	1	1	—	1	—	7

Az életévek összes feleleteihez arányítva:

1% ½% — ½% 2% — 1% —

„Nem érdekelnek, csak a férfiak.“ „A fiúban csak a férfit szeretem.“ — Irják a 13 évesek.

A 14 évesek így írnak: „Mint sportrajongó természetesen sportférfiért rajongok és inkább férfiért, mint fiúért.“ — „Sokkal okosabb volna, ha a férfiak felnőtteknek születnének.“

„Már nem! — írja egy 16 éves leány. — Inkább a férfi. Az érdekel.“

Egy 17 éves így ír: „A fiúról nincs kedvem írni. Inkább a férfiről. Aki erős, okos, művelt és védelmezője a nőnek. Igazi Ádám, amilyenek Isten teremtette.“

b) *A korabeliek lebecsülése.* Ide soroltam azokat a feleleteket, melyek a maguk korabeli fiúknak lebecsülését és a náluk idősebbek értékelését tartalmazták. A feleletek egy része általában becsüli le a korabeli fiúkat s csak az idősebbeket értékeli. A másik rész pontosan megírja a kezdő életkort, melytől fogva komolyan számításba jöhetnek a férfiak.

A felelet megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
			évesek					
2	9	5	6	1	2	2	—	27

Az egyes életkorok összes feleleteihez arányítva:

1% 2½% 2% 3½% ½% 1% 2% —

„Tejfölösszajú fiúk nagyon csacsik. Tőlem mind a föld alá bújhatnak. Vannak jó és kedves fiúk is.“ — „Fiút ismerek meg lehetős számban, jól érzem magam társaságukban, de ha hozzám illelők, nagyon fiatalok, azok taknyosak, sokkal idősebbek nem érdekelnek.“ — Irják a 13 évesek.

A 14 évesek írják: „Én nem bírom az úgynevezett gimnazistákat (7—8). Éretlenség, untatnak, úgyis tudom, hogy a fele sem igaz, amit mondanak. Éppen ezért sohasem beszélek eggyel sem. A nagyobb fiúk nem néznek rám, ezért nem beszélek senkivel.“ — „A kicsi fiú helyes, a gimnazista nem imponál, az idősebb inkább.“ — „A nálam legalább is hat évvel idősebb fiúk érdekelnek.“ — „20 éves korúakkal érdemes kezdeni.“ — „Csak komoly fiatalemberekkel szeretek szóba állni, nem pedig olyanokkal, akik még le sem tették az érettségét. Különben utálok őket, csak egyet nem.“

Nézzük a 15 évesek feleleteit: „Amíg zöldfülű, addig kiállhatatlan, amint komoly, kellemes társaság. Egyelőre még nem vagyok szerelmes a fajtájába.“ — „A fiú 24 éves korig előttem valami nem beszámítható. Egyik se tudja tulajdonképpen, hogy mit akar. Örökösen csak bolondságokon jár az esze. Tisztelet a kivételnek.“ — „Az úgynevezett 'hózzámvaló' fiúkat nem szeretem. Rendszerint túl sokat hisznek önmagukról, viszont semmit sem érnek. Kizárólag a

„jourfiú” szerepre alkalmasak.“ — „Én csak a komoly férfiakat szeretem, nem pedig azokat az éretlen diákokat, akik még nem tudják értékelní a nőt és nem ismerik az igazi, nem szerelmet, hanem szeretetet. Mert a szerelem egy évig tart és abból visszamarad a szeretet, ha ugyan visszamarad. Mert a szerelem csak szenvedély.“

A 16 évesek írják: „A fiúkat csak 22-ön felül lehet számításba venni. Nagyon sokan addig kis éretlen fiúk és elkapottak. Aki önálló hivatást úz vagy maga lábán áll meg, mindenesetre hamarabb válik éretté.“ — Érdekes ennek a leánynak a férfiről való véleménye is: „A férfiről az a véleményem, hogy nagyon sokféle. Amennyi dolgom még velük volt, csak ezt tudom megállapítani. Általában kislányoktól szeretnek sok olyan dolgot megtudni, amiről alig beszélnek még maguk között is. Ez azonban kevés, a másik része helyes ember, akivel lehet beszélgetni és társalogni.“ — Érdekes a következő felelet is: „A fiúk alatt az ember a kis 19—20 éves férfipalántákat érti, ezekkel igazán nem törődik az ember. A férfiak azok meg minket néznek tacsókóknak és nem törődnek velünk. Várok még egy pár évig és akkor foglalkozom közelebbről ezzel a kérdéssel.“

„Azok, akik állással dicsekedhetnek, azt hiszik, ők minden. A fiatalabbak, 18—20 évesek meg nem valók már hozzám“ — írja egy 18 éves leány.

Egy 19 éves leány így ír: „Egész szörnyű teremtmény. Különösen a fiatalabbak. Csak 28-tól felfelé jöhetnek számításba.“

4. *Viselkedésük a leányoktól függ, a leányok rontják el.*

A 13 évesek közül ilyen feleletet egy sem adott.

Az összes idetartozó feleletek általában azt hangsúlyozzák ki, hogy a fiúk úgy viselkednek a leányokkal szemben, ahogy a leányok azt megengedik. Ha a fiúk viselkedésére panasz van, amint van — írják a leányok, — úgy annak okai elsősorban maguk a leányok, mert ők rontják el a fiúkat.

Nézzünk egy pár érdekesebb feleletet:

„Néha jó szórakoztatók, de mostanában beképzelték, léha fráterek, de gondolom, hogy részben a lányok rontják el őket hízgelgő, rossz modorukkal“ — írja egy 14 éves leány.

A 15 évesek közül így ír az egyik: „A mai világban kevés van olyan, aki nem nagyzol és ezt a nőktől tanulták. Mihelyt a nő engedékenyebb, a fiú is többet mer és ez sokszor a legkárosabb.“ A fiúk szemtelen magaviseletéért kizárólag a leányokat okolja a következő: „A vele szemben való viselkedéstől függ az, hogy a leányokkal szemben mennyit enged meg magának egy fiú. Sohasem igaz az, hogy egy fiú szemtelen, mindig csak a leány hatalmazza fel burkoltan vagy nyíltan.“ Egy másik közvetlen hangon egy fiúra gyakorló egyéni jó hatásáról számol be: „Kell, hogy legyen és hogy mi-

lyen legyen az a lány munkája. Egy lány megjavíthat, de el is ronthat egy fiút. Már majdnem hét éve ismerek egy fiút, akibe egyáltalában nem vagyok szerelmes. Nem volt jó gyerek, tudom, de rossz sem. Leszoktattam már eddig egyes hibáiról. Azt hiszem az érzéki-séget is sikerült egy kissé kiölnöm belőle. Nem csókolt még meg soha. De nem is fog, sem ő, sem más. Az első lesz a vőlegényem, aki megteheti. Nem gondoltam még arra, hogy a férjem legyen, mert nem való lenne az én férjemnek. Általában még nem találtam olyan fiút, aki nekem mindenképen megfelelné. De hisz rá is érek én még erre."

A 16 évesek közül ezt állítja az egyik: „A mai férfit nagyon elrontotta a nő. Azelőtt, mikor a nők is tisztességesebbek voltak, a férfiak több tiszteletet tanúsítottak irántuk. Azt hiszem, hogy a mai férfi is a szíve belsejében a gondos, szerető házi lányt és anyát becsüli meg.” — Egy másik azt állítja, hogy a nők elkényeztették a fiúkat és azért olyan rosszak: „A mai fiúkról nincs nagyon jó véleményem. Mi lányok vagyunk a hibásak, mert elkényeztettük őket.” — Egy harmadik felrója a leányoknak azt, hogy ők az okai annak, hogy a fiúk velük egyformáknak merik tekinteni a leányokat: „A mai lányoknak az eszük mindig a fiúkon jár. Ezek szórakoztatóik. Ezért aztán a mai fiúk már nem veszik semmibe a nőt. Teljesen egyformának gondolják magukat s semmi tiszteletet nem tanúsít iránta."

A 17 évesek közül az egyik így ír: „Nem gondolhatom, hogy rossznak születnek a fiúk. Ismerek sok jó fiút, akire rámondhatom, hogy (szégyen) különbek néha erényben a hölgyeknél (hölgyek között is van sok jó). Ha rossz lesz a fiú drága leánytábor, ti nevelitek arra."

A 18 évesek így írnak: „Nagy szerepe van egy leány életében s a lányok többet is foglalkoznak velük, mint kellene. Azért olyan beképzelték. Én velük nem foglalkozom, nem nagyon érdekelnek.” — „Mindegyik úgy viselkedik egy lánnyal szemben, ahogy az megengedi. A legúrabb fiú is szemtelen, ha a lány enged."

A 19—20 évesek hasonlóan írnak: „A mai férfiak romlottságának a nő az oka. Azonban vannak még ma is udvarias férfiak, de ők rögtön felismerik, kivel állnak szemben s aszerint viselkednek."

5. *Tanácsok a fiúkkal szemben való viselkedésre, a velük való bánásmódra.*

Érdekesek azok a feleletek is, melyekben a leányok tanácsokat adnak egymásnak a fiúkkal szemben való viselkedésre, illetve a fiúkkal való bánásmódra. Különösen közvetlenek a 16—17 éves leányok feleletei.

A 13 évesek csak ilyen általános tanácsokat adnak: „A leányok ne bolonduljanak utána.” „Bókjaikat nem szabad komolyan venni."

A 14 évesek közül figyelmezteti társait az egyik: „Nagyon óvakodjunk tőlük.” — A másik óvja társait attól, hogy őszinték legyenek a fiúkhoz: „A fiúknak nem igen lehet hinni. Legfeljebb már csak akkor, ha már egy hosszabb idő óta ismerjük és tudjuk a természetét. Ezért fiúkhoz nem kell őszintének lenni, mert akármikor összeveszhet és elmondja másoknak is.” — A harmadik tanácsolja: „Kedvesek lehetünk hozzá, de azért vigyáznunk kell, hogy ne bizalmaskodjunk akárkivel, mert nagyon gyakran elkeserítik életünket.”

A 15 évesek tanácsai: „Éppen olyan emberek, mint a lányok. A leány ne lásson bennük mást.” — „Nem kell nekik egy szót sem hinni, ha az megvan, akkor igen jól megfér velük az ember.” — „Az emberiség egyik neme. Távol, nagyon távol áll mindenben a leánytól. Temperamentumosabb is. Leányok, fiúk ne legyenek túl sokat együtt, de aki egészségesen fogja fel az életet és az együttlétben nem keres helytelen dolgokat, akkor elmehet szülei kíséretében olyan társaságba, ahol fiúk is vannak. Csak szülők kíséretében.” — Érdekes a következő felelet is: „Az intézetben ez tilos. Pedig, ha valaki irtózik tőlük, az idővel a lányos modort nem gyakorolja — mint azt az intézetben hiszik —, hanem vad és társaságban igen merev lesz. A túl fiús leányok is neveltségesek, de legyenek kedvesek velük az ember és tekintélyét tartsa meg.” — A csapodár fiúkra hívja fel a figyelmet a következő: „Különösen arra kell a leánynak vigyázni, hogy milyen fiúval érintkezik. Ha más leányok után szaladgál, akkor abba kell hagyni az érintkezést.”

A legtöbb tanácsot a 16 éveseknél találtam. Így: „Egy leány minden fiúval egyforma kedves legyen, de legyen egy férfi, akit szeret mindenképp fölötte, de ezzel sem szabad áthágnia az erkölcsi törvényeket.” — A másik a fiúk s leányok együtt nevelkedésének híve: „Szerintem nem árt, ha a lányoknak már kicsi korukban vannak fiú játszótársai, mert a lányoknak sem árt, ha néha kicsit verekednek! Ha együtt nőnek fel, természetesen kellő felügyelet mellett, akkor nem lesznek félszegek, nem pirulnak el és nem tetetik magukat s jobban meg tudják választani a férfi társaságot s nem lesz velük se túl bizalmas, sem neveltségesen tartózkodó.” — „Kényes kérdés. Jobb belőle több, de eggyel sem komolyabb barátság, mert ez később sok gondot okozhat, nem kell mindegyikben az igazat keresni.” — Érdekes a következő tanács is: „Nagyon ritkán van, hogy vágnék fiúk társasága után. Ha mégis fiúkkal vagyok, érzem, hogy nem viselkedek úgy, mint máskor s néha felébred bennünk a tetizenivágyás. Azt hiszem, ha valaki örül is a fiútársaságnak, nem jó, ha mutatja azt, mert akkor némelyik fiú elfelejti a tiszteletet a lány iránt. Inkább tartsanak minket a fiúk büszkének.” — „Csínnyán kell velük bánni, kitapasztalt móddal, nem lehet mindegyikkel egyformán bánni, meg kell ismerni őket.” — „Ismeretben semmi rossz nem találok, de meggondolt, okos viselkedés szükséges. S természetesen vigyáznunk, hogy kötelességünktől ne vonja el a figyelmünket. Szerintem iskolaévben nézzük őket „káposztafejeknek”

diák nyelven s a szünetben ismerősnek, de nem *barátnak*." — Érdekes a következő tanács: „A férfiak igen különbözök. Az embernek ki kell őket ismerni, kitapasztalni a gyöngéjüket. S így az ember könnyen boldogul velük. Mindegyikkel úgy kell viselkedni, ahogy neki tetszik. S a többit előtte kigúnyolni, kinevetni. Társaságba kedvesnek kell lenni mindegyikhez és igyekezni meghódítani, hogy a kiválasztott lássa, hogy másnak is kell. S így legyen egy kicsit féltékeny, mert nem jó, ha nagyon biztos a dolgában.”

A 17 évesek tanácsai közül az alábbi kettőt közlöm: „Szeretek egyet. Csak az tudja mi az igazi vonzalom, aki nem mindennap mást, hanem egész életére szeret egyet és vággyal gondol reá. Ne higyjük, hogy a férfi csak arra való, hogy elbolondítsuk, mert mi járhatjuk meg legjobban, mert az a férfi vággyal és szenvedéllyel szeret bennünket, neki nem elég csak ránk nézni, neki a testünk kell. Vigyázzunk, ne engedjünk bárkit közeledni, csak azt, akiről megérezzük, hogy az igazi. Ezért nem kell kinevetni, mert tudom tapasztalatból, az igazit megérzi minden lány.” — „Lehetőleg mindig olyan férfi tessen meg egy lánynak, akinek ő is tetszik és aki egyéniségének megfelel. A férfiakat megismerni nagyon nehéz és általában egészen mások, mint amilyennek mutatják magukat. Nem kell mindent elhinni, amit mondanak, csak akkor, ha már meg vagyunk róla győződve, hogy szeret és komoly szándékai vannak. Nem minden férfi való férjnek és erre jól vigyázzon a leány. A férfiak egy bizonyos korig könnyelműek, de aztán megkomolyodnak és rendszerint, ha anyagi helyzetük megengedi, megnősülnek.”

A 18—20 évesek közül így ír az egyik: „Velük való érintkezésnél nagyon be kell tartani a szemérem határát, mert kis alkalmonyújtás már bajt okozhat.” — A másik ezt tanácsolja: „Nagyon kell óvakodni, hogyha valaki kedves nekünk, érzéseinket sohase mutassuk ki, mert egy fiú nem értékeli azt, ha valaki őszintén szereti.” — A harmadik így ír: „Csak komoly, okos emberekkel érdemes egy lánynak foglalkozni, mert mi értelme van annak, ha egy jogászba beleszeret? Semmi. Az el nem veheti, hát akkor mit akar vele? A flört veszélyes dolog. Ne játszunk a tűzzel. Ellenben ha egy komoly, okos, partiképes férfi foglalkozik velünk, aki el is akar venni, akkor, ha az nekünk is tetszik, menjünk hozzá feleségül, mert ez a nő *igazi hivatása*.”

6. *Barátot, pajtást, szórakoztatót lát a fiúkban.*

a) Az egyik csoportba soroztam azon feleleteket, melyek a fiúkat *barátoknak, pajtásoknak* mondták.

A kapott feleletek megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
			évesek					
6	10	9	7	2	8	2	2	46

Az egyes életévek összes feleleteihez arányítva:

3% 3% 3% 3½% 1% 3% 2% 2%

A 13 évesek közül többen azt felelték, hogy a leány barátja, pajtása a fiú. Az érzelgősségek, szerelmeskedések ellen tiltakoztak: „Fiúkkal nem igen jövök össze. Most a jégen már inkább. Azonban csak jó pajtásoknak veszem őket. Az afféle érzelgősségre még úgyhiszem ráérek.” — Egy másik az e korban már tapasztalt hangnemben ír: „Ha jópajtás, akkor jó dolog, ha szerelmes az emberbe, akkor hülye a véleményem róla.”

A 14 évesek is általában azt írják, hogy a fiú „egyelőre csak pajtás”. — „Barát és pajtásnak kedvesek. A bókolók mind majmok.” — „Szeretek a fiúkkal sportolni, kirándulni, mindegyikkel teljesen pajtások vagyunk s szerelemről szó sincs.” — „Egy leány életében fontos szerepet játszik a fiú. Szüleim nem tiltották a velük való barátkozást, így hozzánk bármikor feljöhettek, ők mindig szívesen látták őket. Ezzel elérték, hogy a fiúban soha nem láttam fölöttem álló, hanem velem egyenlőrangú személyt, pajtást. Legrosszabb dolgok egyikének az utcai ismeretséget és a randevúzást tartom.”

A 15 évesek közül így ír az egyik: „Legtöbb leány vágyainak elérése a fiú. Nekem ugyan mindegyik vagy a táncos, a tenniszpartner, a vitatkozó, a saját véleményét rám ruházni akaró valaki. egy ember, aki általában csak kellemes, néha kellemetlen társ, pajtás.” — A másik: „Tisztességes fiúban mindig csak a barátot látom, ezért nem is színészkedem előttük, mert annak értelme nincs. Nélkülük is igen jól érzem magam. Olyannal, akinél látom szükségessé a pózolás, színészkedésnek, vagyis nem érdemli meg őszinteséget, nem barátkozom. A fiúk nagyon beképzelték.” — Itt kaptam az első feleletet, hogy jobb, megbízhatóbb barátok, mint a leányok: „A fiút éppen úgy tekintem, mint a leányt. Nekem a fiú éppen olyan jó barátom, mint egy leány, sőt sok fiúval sokkal jobb barátságba vagyok, mint akármelyik barátnőmmel. Valahogy a fiúhoz sokkal több bizalmam van.”

A 16 évesek közül így felel az egyik: „Lehet sok jó barátom. Megértik az embert. Igyekszem nem megszeretni őket fiatal korban.” — Közvetlen hangú a másik felelet: „Pajtások. A legtöbb léha. Szereti az ember azért őket.” — Egy harmadik így ír: „Szeretem őket, amíg nem lesznek izléstelenek, vagy túlzott szemtelenséggel, vagy pajtáskodással. Véleményem az, hogy igazi barátja egy leánynak csak fiú lehet. Lányok túl megbízhatatlanok.”

A 17 évesek között is akadnak a fiú és leány pajtáságnak hívei: „A fiúk és lányok ma nagyon közel állnak egymáshoz. Ez szerintem helyes. Legyenek a fiúk és lányok jó pajtások, de csak egy bizonyos fokig. Mert azután a fiúk könnyen elbázzák magukat.” — A másik: „A világon a legjobb pajtás és a legjobb barát. Ha kell segítőtárs, szórakozó partner. Az ábrándos páros kirándulásoknak,

meg szórakozásoknak nem vagyok a híve. Legjobb szerintem, ha sok fiú és sok leány tartozik össze egy állandó társaságba."

A 18 évesek így írnak: „Érdekes, hogy a fiúkkal sokkal jobban megértjük egymást. A fiúk 90%-át szeretem, mint barátomat. Ha ez a szeretet kezd átalakulni, a köztünk levő barátságunk csakhamar vége.” — „Csak pajtás formájában szeretem őket, sportban, táncnál stb. Szerintem a diákszerelemnek nincs helye csak akkor, ha már házasságról lehet szó. Egy pajtást, megértő barátot, kivel megtárgyalhatom örömeimet, szomorúságaimat s kivel egymáson segítünk, többre tartom, mint egy szerelmes ficsurat.” — „Pajtás-kodom velük, de még így is csak annyira, hogy engem mindig megbecsülnek és evvel hozzám közelebb nem kerülnek. Szeretem, ha tetszem nekik, de nem kacérokdom. Szeretem, ha tudásomat elismerik.”

A 19—20 évesek között is akadtak, kik megbízható barátnak tartják a fiúkat: „Az életben sokszor megbízhatóbbak a fiúk tisztességes barátság fenntartásakor. Intézetben, hol bentlakó lányok is vannak, fordított az eset.” — „Komoly, megértő jóbarát.”

b) Ebbe a csoportba tartozónak vettem azokat a feleleteket, melyekben a fiúkat, mint *szórakoztatókat* nézték legfőképpen.

Az így kapott feleletek megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
évesek								

11	6	7	7	13	10	—	3	57
----	---	---	---	----	----	---	---	----

Az életévek összes feleleteihez viszonyítva:

6%	2%	3%	3%	7%	5%	—	3%
----	----	----	----	----	----	---	----

Általában valamivel több leány tartja szórakoztatónak a fiúkat, mint barátnak.

A 13 évesek közül így ír az egyik: „Kellemes emberi lény, akivel nagyon jól lehet szórakozni és sportolni. Azokat a fiúkat, akiknek magaviseletből 1-esük van, ki nem állhatom.” — A másik így ír: „Társalgásra és szórakoztatásra szolgáló egyén. Néha komoly célja is van.” — Egy harmadik írja: „Minden lány ismer legalább egy fiút, a sportban jók partnernek és barátnőink irigykedésére a legjobb.”

A 14 évesek feleleteinél találjuk: „Vannak nagyon helyes, csinos fiúk. Elegánsak és kedvesek. Szórakozni jó velük.” — „Kellemben tudok fiúkkal elszórakozni, mint lányokkal.” — „A lány egyik szórakozása a fiú. Vajjon melyik az a leány, aki nem beszélt még fiúkkal? Én elég sokkal beszéltem és még most is beszéllek.”

„Ebben a korban inkább játék, szórakozást jelent a fiú, nem azt, amit a későbbi években a férfi ideál” — írja egy 15 éves leány. — „Szeretek velük szórakozni — írja egy másik —, azonban melegebb barátságot egy fiúval sem kötöttem. Igyekszem a középúton haladni.” — Egy harmadik: „Kollega, akivel kellemben elszórakozhatunk.”

A 16 évesek közül így felel az egyik: „Az ember fiatal himje. Nagyszerűen lehet mulatni velük, esetleg (nagyon ritkán) komolyan beszélgetni is.” — A másik így ír: „A fiú nagyon jó táncpartnernek, ha komolyabb, akkor egy kis beszélgetésre, de most én még másra nem gondolok a fiúknál.”

A 17 évesektől kaptam a legtöbb ilyen feleletet. Ezek így szólnak: „A társadalom fontos tényezője. Ma szórakozást elképzelni fiú nélkül nem lehet. Az izléses és finom viselkedés fenntartva. Flört kizárva.” — „Sajnos, itt a zárdában még ki sem szabad ejteni ezt a nevet, pedig egy kirándulás, egy táncestély fiúk nélkül nem lehet. Természetes csak a komoly, udvarias, intelligens fiúk jöhetnek számításba.” — „Szórakozáshoz jó, de ábrándozáshoz vezetethet.” — „Leányoknál unalmassá válna a folytonos lányokkal való társalgás. Igen kellemesen lehet velük, már a fiúkkal, szórakozni, vitatkozni.” Ugyanezt írja egy másik: „Szeretek olyan társaságba lenni, ahol férfiak is vannak, mert az asszonyok társasága kissé unalmas néha.”

A 18 évesek közül is elég sok felelte, hogy most még inkább a szórakozás miatt keresi a fiúk társaságát, komolyan nem akar még velük foglalkozni. A táncnál, kirándulásnál, társaságban tartják inkább nélkülözhetetlennek a fiúkat. Van, ki így ír: „Sok leány életében már néha túl korán fontos szerepet játszik a férfi. Meg tudom vetni azokat a leányokat, akik mindenki után bolondulnak és olvadnak, ha egy férfi szerelmet vall s oly buták, hogy még el is hiszik azt, amit az mond, nem gondolva arra, hogy ugyanezt hányszor és hány lánynak mondja el. Hála Istennek, életemben szerepet még egy férfi sem játszott. Nem mondom, hogy nem kellemes szórakozótársak jégen, sielésnél, evezésnél, társaságban, csak szerintem fontos, hogy a leánynak ne csak szíve, hanem esze is legyen, mint ahogy a fiúknak is van, csak a legtöbb lány azt nem látja.” — Egy másik így ír: „Álszentek szerint gyűlölni valók! Szerintem nagyon aranyosak és szükségesek arra, hogy jól mulassunk — rajtuk.”

A 20 évesek idetartozó feleletei szintén a szórakozáshoz, tánc-hoz stb. tartják fontosaknak a fiúkat.

7. *Tetszik, szükséges, ideál.*

Ide soroltam minden feleletet, mely azt hangsúlyozta, hogy a fiú tetszik, szükséges, hozzátartozik a leányhoz, vagy mely arról szólt, hogy a leányok ideálja.

a) *Tetszik, kedvesek.* Ide tartoznak azon feleletek, melyek azt fejezik ki, hogy tetszenek nekik a fiúk, szeretik, kedvelik, kedveseknek tartják őket.

A feleletek megoszlása a következő:

13	14	15	16	17	18	19	20	Összesen
			évesek					
9	17	11	7	8	10	6	5	73

Az egyes életkorok összes feleleteihez viszonyítva:

5% 5½% 4% 3% 4% 5% 5% 5%

Majdnem egyenletes az egyes életkorokban az ily feleletek megoszlása. Tehát általánosságban a leányok 4—5%-a felelte kihangsúlyozottan azt, hogy tetszenek nekik a fiúk, szeretik őket.

Nézzük az egyes feleleteket.

A 13 évesek közül többen azt felelték, hogy a leányok kedvence a fiú. Az egyik így ír: „Tetszenek. Istenem, hát így van már ez.” — „Édes, kedves, már amelyik” — írja egy másik.

A 14 évesek így írnak: „Minden lány előtt egy kedves szó.” — „Ennek a szónak hallatára kicsit melegem lesz.” — Van, ki védelmébe veszi a fiúkat: „Sokan azt mondják, hogy a fiúk egyformák, pedig dehogy. Sokan azt mondják, hogy butaságot beszél, pedig szegény fiú az csak szórakoztatni akarja azt a lányt. Én szeretem a fiúkat, jó pofák. Természetesen, mint másoknak, nekem is van egy lieblingem.” — Végre egy leány, aki egyenesen a gimnazistákat szereti: „Kedvelem őket, de csak 6—7-es gimnazistákat. A vén bajszos embereket gyűlölöm.” — „Ezekhez vonzódok” — írja egy másik. — „Ez az egy hibám — vallja be az egyik —, hogyha meglátok egy fiút, az mindjárt megtetszik. Különben komolyan nem is szoktam velük foglalkozni. A legtöbb fiúval is azért vagyok haragba, mert semmit sem veszek komolyan. Hinni kevésbbé tudok nekik, mert hazudnak sokat.” — „Egy édes pofa — írja egy másik. — Van a fiúk közt csúnya, de nagyon kedves és szeretetre méltó és van szép, de az rendszerint nagyon felvágós és büszke, ilyeneket csak látni jó.”

A 15 évesek közül így ír az egyik szerelmes kislány: „Valami azt diktálja, hogy írjam: nem érdekelnek, pedig úgy fáj, ha nincs ‚valaki‘ mellettem!” — Többen írják, hogy szeretik a fiúkat, a fiúk társaságát. — „A fiúkat azt hiszem minden lány szereti, ha tetszését kielégíti. A beképzelt fiúnál nincs utálatosabb. Azonban a fiú iránti szeretet nagyon kellemes érzés és pláne akkor, ha a szeretetet viszonzozza.” — „Egy kedves, szép VIII. gimnazista.”

Érdekes és figyelemre méltó az egyik 16 éves leány felelete: „Vonzódok irántuk. Sajnálom, hogy nem úgy van, mint Amerikában: a fiú-lány.”

A feleletek mind komolyabbak lesznek.

Egy 17 éves vallja: „Jó érzés, ha egy fiú törődik velem.” — Egy másik ezt írja: „Mindent ömiattuk teszünk.” — Egy harmadik: „Szeretem a férfiakat, mert dacára annak, hogy elég önálló vagyok, mégis kell egy kis támasz és ez a férfi.” — „Eddig még elég jó véleményem van róluk — írja egy negyedik —, mert akiket eddig megismertem, azok mind nagyon kedves, udvarias és kimondottan úri emberek voltak.”

Az egyik 18 éves így ír: „Jó érzés, ha van valaki, aki szereti, mindenki fölé helyezi az embert. Azonban én már a diákszerelmek-

ből kinőttem, akit ezután fogok szeretni, azt örökké szeretni fogom.“ — Egy másik szintén védi a mai fiúkat: „Szerintem téves az a megállapítás, amelyik azt mondja, hogy a mai fiúk léhák és könnyelműek; ha az ember szétnéz, igazán elég sok komolyabb gondolkodású fiatalabb fiúkat is lát.“ — „Érdekes idegen lélek — írja egy harmadik. — Ezért szeretem megfigyelni. Különösen a kis, fejlődő fiúkat, — mintegy elnézéssel. De vonz. Keresem mindegyikben a férfit. — Ez lesz az?“ — „Eddig csak egy volt, akivel találkoztam — írja a negyedik — és aki egy igazán olyan 'Ő', mint amilyennek elképzeltem, de sajnos, elkéstem. Nem fiú, hanem férfi.“

A 19 évesek így írnak: „Ha körülrajonganak, hiúságomnak ez nagyon kedves. Társaságukban keresem az ideális férfit, de sajnos, eddig még nem találtam meg.“ — Igen nyílt a következő felelet: „Utóbbi választom, a férfit, akit nem csak lelkileg, de testileg is szeretek és kívánom és sokszor hiányát érzem.“

A 20 évesek is általában azt írják, hogy helyesek, kedvesek a fiúk, szeretnek társaságukban lenni.

(Folytatjuk.)

Előadásaink:

1939. dec. 5. *dr. Noszlopi László*: Impulzivitás és lelki mélység vizsgálata a gyermek- és ifjúkorban. (D. u. 6. Székesfehérvárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriuma.)

dec. 15. 1. *dr. Schnell János*: A Gyermeklélektani Intézet tudományos munkájának iránya és programja.

2. *dr. Gleimann Anna*: A személyiség fejlődésének jelentősége a psycho-diagnózisban.

3. *dr. Kovács Ilona*: A konstitucionális fejlődés rendellenességeinek pszichikus hatásai.

(D. u. 6. Áll. Gyermeklélektani Intézet.)

1940. jan. 15. 1. *Kriegs-Au Emil* és *Kápolnási Hermina*: A gyermek és a természetfeletti világ.

(D. u. 6. Városmajori egyházközség kultúrháza.)

Lépjén be a Magyar Gyermektanulmányi Társaságba! Évi tagdíj 5 P. Tagsági illetményképpen kapja a „Gyermek és az ifjúság“ számait.

Szerezzen új tagokat a Társaság számára! A gyermek ügyét szolgálja vele.

Emlékezzünk!

NÓGRÁDY LÁSZLÓ.

(1871—1939.)

Amikor *Nógrády Lászlóról* megtudtuk, hogy örök pihenőre tért, megdöbbenéssel éreztük: ismét kevesebb van egy jó készültségű, öntudatos pedagógussal, egy gerinces egyéniséggel, egy lebilincselő intellektussal.

Nagy László munkaközösségéhez tartozott, de e munkaközöségben belül eredeti emberi, írói és pedagógusi kvalitásaival szolgálta munkás életén keresztül a nevelés ügyét. E század kezdő éveiben egy fiatal tudomány, a gyermektanulmányozás adott útmutatást a pedagógiának. A külföldön Ament, Stern W., Meumann és Preyer, nálunk Nagy László és Ranschburg Pál voltak e tudomány kiváló alapvetői. Nagy László 1906-ban a Magyar Filozófiai Társaságban előadást tart a gyermektanulmányozás mai állapotáról s ez az előadás zászlóbontást, új irányú pedagógiai munka megindulását is jelenti. Nagy László nemcsak azzal vet számot: *mit* írtak e téren Magyarországon, hanem azzal is: *kik* azok a magyar pedagógusok, akikkel ezt az új munkát el lehetne kezdeni. Mint egy új Kazinczy Ferenc, kutatja fel a nevelésügy munkásait, hogy új korszakot nyisson velük.

Ebben az apostoli munkában Nagy Lászlónak fel kellett fedeznie *Nógrády Lászlót* s a magyar sors végzése folytán együtt kellett dolgozniok. *Nógrády* ebben a felismert hivatásos munkában hűségesen követte a Mester szellemét, de sohasem tagadta meg a maga sajátos eredeti egyéniségét sem. *Nógrády László* szépirodalmi pályán indult el s számos esztétikai tanulmányt is írt (*Bajzáról*, *Kemény Zsigmondról*, *Arany Jánosról*) s ha szépirodalmi munkáiban eddig is megvolt a nevelői tendencia, a Nagy Lászlóval való kézfogás után annál inkább lekötik a nevelés építő céljai. A Magyar Gyermektanulmányi Társaságban kifejtett munkája szervesen egészíti ki Nagy László kutatásait. Nagy László megállapítja a gyermek egyéniségének lélektani törvényeit, *Nógrády László* levonja e

megállapítások gyakorlati következményeit. Részt vesz a Magyar Gyermektanulmányi Társaság felvilágosító munkájában. 1914 előtt négyezer tagja volt a Társaságnak s a vitákon, előadásokon zsúfolásig megteltek a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium nagy termei. Nógrády László kitűnő előadó volt: eleven temperamentum, szikrázó szellem és nagy része volt benne, hogy a Társaság évről-évre népszerűbb lett s fogékonyabbá tette a szülőket a nevelés kérdései iránt. Ugyancsak 1914 előtt országszerte megalakultak a Magyar Gyermektanulmányi Társaság fiókkörei, s ezek megszervezésében ismét oroszlanrész jutott Nógrády ékesszólásának és lelkes ügyszeretetének. Nagy körültekintéssel végezte a Magyar Gyermektanulmányi Társaság adatgyűjtő munkáját; a gyermek egyéniségére s a gyermek játékszeretétére vonatkozó adatokat országszerte szervezte, s hogy a gyűjtésben ő maga is oly termékeny munkát végzett, abban nagy része volt Gaál Mózesnek, a tisztviselőtelepi gimnázium kitűnő poéta-igazgatójának, aki meleg szeretettel, megértéssel figyelte és segítette Nógrády munkáját. Az igazi elhivatott ember mindig tud buzdítást meríteni kortársainak útmutatásából és Nógrády László a maga eredeti képességein kívül sokat köszönhetett a Nagy Lászlóval és Gaál Mózessel való együttműködésének. A nagy tudós egyrészt, az érzékenylelkű nagy mesemondó, másrészt bizonyára nagy ösztönzést adtak Nógrádynak; — aki maga is író volt s emellett jó tanár, s mindenekelőtt jó családapa — a mese és játék-probléma feldolgozására. 1913-ban a francia Sociéte pour l'étude psychologique de l'enfant felfigyelt Nógrády kitűnő könyvére (A gyermek és a játék; I. a Társaság lapjának 1913 februári számát), a meséről (1913, 1917) írt könyvei pedig nemcsak a tájékoztatlan szülők felvilágosítására, hanem a szaktudósok szempontjából is érdekes, nélkülözhetetlen és alapvető művek. Olyan időben világította meg a mese erkölcsi értékét, amelyben a pedagógia még nem ismerte fel e kérdés fontosságát, megvilágította a mese eredetét történeti és lélektani szempontból; útmutatást adott a kiválogatásra is, az indiai-európai mesekincsben lévő nagy gazdagságra, s arra, hol van az a határ, melyen túl tanácsos az idegen mesekincset átdolgozásban bemutatni. Jellemző képet ad a magyar mesemondókról, elsősorban Benedek Elekről, akinek legtöbbet köszönhet a magyar meseirodalom.

Az 1913. évi Magyar Gyermektanulmányi Kongresszus megszervezésében, később A Gyermek, majd a Gyermek és Család szerkesztésében is hű munkatársa marad Nagy Lászlónak, agitációs füzetet ad ki az *egyke-gyermek*ről, a kérdés társadalmi és lélektani okairól, s a baj megelőzéséről; javaslatot dolgoz ki a gyermek és ifjak szórakoztatásáról, különös tekintettel a városi és falusi gyermekek sajátos egyéniségére. Lelkes híve volt az Új Iskola megalapításának, melynek tanárai és növendékei mindig hálásan gondolhatnak rá, amiért élő szóval és írásban hirdette az ott folyó alkotó munka előnyeit.

A Gyermekek és a Családban indult el *A kis fakatona* című nevelésügyi regénye. Az egyre nehezedő anyagi viszonyok miatt szünetelt a lap, s így a regény közlése is abbamaradt. A háború utáni társadalom pompás keresztmetszetét adta ebben. Aki a regény néhány fejezetét olvasta, az sohasem felejtí el a nagy bankárt és feleségét, akik egészen átadják magukat a pénzszerzés és szereplés örületének, a kis Tamást, akit a gazdag szülők elhanyagolnak, a rideg nevelőnőt, aki durván kidobja a kis fakatonát, midőn ártatlan tanítványa ezzel akar neki kedveskedni.

Szép, munkás, harmónikus életet élt Nógrády László. Családját rajongóan szerette, hivatásához hű maradt, szüntelenül dolgozott. Megérdemelné, hogy az új generáció okulására életmunkáját nagyobb tanulmányban jellemezzük és hogy kiadatlan munkáit napvilágra hozzuk. Biztosan sok komoly értéket lenénk kiadatlan jegyzetei között. Szerette az életet, szerette az embert s nevelői munkája úgy, mint élete is a humanizmus jegyében pergett le. Emlékére mély megilletődöttséggel gondolnak nemcsak barátai és kartársai, hanem a szülők nagy száma is, akiket megnyert a gyermektanulmányozás gondolatának.

Kemény Gábor.

Előadássorozataink.

A gyermektanulmányi gondolatnak minél szélesebb körben való elterjesztése, törekvéseinek a nevelők, szülők lelkében való meggyökereztetése, eredményeinek az iskolákban és a családokban való érvényesítése céljából a Társaság elnöksége előadássorozat rendezését határozta el. Az előadások megtartására a következő intézeteket kérte fel: *dr. Domokos Lászlóné Új-Iskolája és leánygimnáziuma, a Magy. Kir. Gyermeklélektani Intézet, a Székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Intézete*. Az előadások a rendező intézetek előadótermeiben tartatnak meg. Az egész előadássorozat tervezete a következő:

I. Dr. Domokos Lászlóné Új-Iskolája és leányliceuma által tervezett előadások egységes célkitűzése: felfedező, kutató és alkotó erő a gyermekben. Az egyes előadások címei:

1. *Kriegs Au Emil és Kápolnási Hermin*: A gyermek és a természetfeletti világ.

2. *Nagy Emilné és Pap Kovách Elvira*: A gyermekben élő művészi erő.

3. *Bónis Pálné és Szlavec Ilona*: Hogyan fokozhatjuk a művészet szeretetét?

4. *Ravasz Boriska dr. és Gáspár Pál dr.*: Önálló gyermeki kutatás lehetőségei a tanításban.

5. *Dalmai Mária és Kempelen Attila*: Iskolarendszerünk intellektuális túlzásai és ellenszerük.

6. *Balogh Ilona dr. és Cser János dr.*: A tankönyv nyelve a középiskolába lépő leánytanuló használatában.

7. *Tóth Géza dr.*: Felfedező erő a gyermekben és a matematika.

8. *Techterné Lovas Rózsa dr.*: Irodalomszemléletre nevelés élmények alapján.

9. *Blaskovich Edit dr.*: A világkép változása a fejlődő serdülőben.

II. A Magyar Királyi Gyermeklélektani Intézet előadás-sorozata:

1. *Schnell János dr.*: A Gyermeklélektani Intézet tudományos munkájának iránya és programja.

2. *Gleimann Anna dr.*: A személyiség fejlődésének jelentősége a pszichodiagnózisban.

3. *Kovács Ilona dr.*: A konstitucionális fejlődés rendellenességeinek pszichikus hatásai.

4. *Turchányi Magda*: Az intellektus szabálytalan fejlődése.

5. *Barcza Érika*: A realitás-funkció kialakulásának rendellenességei.

6. *Lóránd Blanka dr.*: A pubertáskor konfliktusai.

7. *Molnár Imre dr.*: A postpubertásos ifjak nehézségei az életbe való beilleszkedésnél.

III. A székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Intézetének előadásai:

1. *Noszlopi László dr.*: Impulzivitás és lelki mélység vizsgálata a gyermek- és ifjú-korban.

2—3. *Révész Emil dr. és Borsy Katalin*: A pályaválasztási motívumkutatás.

Az előadásokat december 5-én kezdjük meg a Székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Intézetének előadótermében, amikor is a fenti programból *Noszlopi László dr.* előadása kerül sorra. December 15-én a Gyermeklélektani Intézetben tartunk előadást. Előadók: *Schnell János dr., Gleimann Anna dr. és Kovács Ilona dr.* 1940 január 15-én az Új Iskola rendezésében a város-majori kultúrházban tartunk előadást, hol *Kriegs Au Emil* és *Kápolnási Hermin* lesznek az előadók.

Az előadásokon való részvétel teljesen díjtalan és érdekességünkönél és változatosságunknál fogva reméljük, hogy meg fogják nyerni a gyermektanulmányozók és érdeklődők tetszését.

TÁRSASÁGUNK ÉLETE

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság évek sora óta küzdelmes, válságos korszakát éli.

Nem belső válság ez. Ott áll a régi gárda: áldozatra készen, az ügy iránti nagy-nagy szeretettel, óriási munkakedvvel és nagy-szerű eredményekkel. Új munkások csatlakoznak s tele vannak idealizmussal és nagyot-akarással és szívvel-lélekkel beleállnak a gyermektanulmány felelős, nagy munkájába. Nem hiányzik jóakarát, erőfeszítés. És mégis . . . mégis . . .

Valahogyan becsapott sok szépét elsodró hullámaival a Társaság dolgozó műhelyébe az ezergondú élet. Kül- és belpolitikai történelmi élmények sora rohan el fölöttünk; alapjában megrázzák a nemzet konstrukcióját is és amint egész Európa recseg-ropog halatlan ostromuk alatt, bizony beleremegnek a kisebb intézmények is. Ha a régi mértéket vizsgálom, hetek alatt évek eseményeit éljük végig; eszmék átértékelődnek és emberek, fajok, osztályok új mértékkel méretnek. Sokan elhallgatnak s belső keserűséggel zárkóznak a szobájukba; másokat annyira igénybe vesz a percek rohanó tempója, hogy első vonalbeli napi munkájukat alig tudják elvégezni.

Emberfeletti erőfeszítések történnek a gyermektanulmány munkájának töretlen továbbvitelére. Egyesek áldozatos mindent-beleadása és sokak jóakarátú, mindenre kész melléállása. És ha személyi ellentétek, ha izgatott élet diktálta meg nem értések akadályt jelentő feszültséget teremtenek, rögtön ott kell teremnie ennek a mindenek fölé magasodó jóakaratnak és a közös nagy munka érdekében kibékítenie a szembenállókat, elsimítania a félreértéseket, mert az egyén az Ügynek szolgálja és hordozója, és mert minden fáradtság, kedvetlenség, jövőt néző félelem, személyi ellentét fölé odaáll a mi nagy Ügyünk: a Gyermek, ránk mosolyog és munkára hív. És akkor nekünk Mécs Lászlóval kell mondanunk: „Parancsolj, fenség!” — és elmennünk és szívvel-lélekkel, minden idealizmusunkkal és erőfeszítésünkkel szolgálunk a Gyermek ügyét.

Ezeket a gondolatokat mindnyájunk lelkéből olvastam ki és úgy irtam le, ahogyan bárki közülünk leírta volna. Mert ezek a gondolatok mindannyiunkat összefűznek. Hatalmas motorjai az elhivatottak mindent legyőző lelkesedésének és e lelkesedés diktálta szent és nagy munkának.

*

Az 1938 december 23-án tartott közgyűlés után komoly reménységgel néztünk a jövőbe. Úgy éreztük, hogy véget ért a gyümmölcstelen egy-helyben-topogás és tevékenyebb, gazdagabb esztendőnek néz eléje a Társaság.

A megpróbáltatások azonban még nem értek véget.

1939 febr. 3-án Székely Károly tanár úr lemondott ideiglenesen vállalt főtítkári tisztéről.

Febr. 23-án komoly megbeszélések után a Társaság legrégebbi tagjainak egyike: *dr. Schmidt Ferenc* főiskolai tanár, igazgató úr vállalta a főtktkari tisztséget. — Sokoldalú tárgyalások hosszú sora következett; ügyvezető-elnök és főtktkár makacs kitartással dolgoztak s készítették elő a tavaszra tervezett tisztújító közgyűlést. A tagok szívvel-lélekkel támogatták munkájukat.

Május 5-én *igazgatótanácsi gyűlést* tartottunk a Szent Imre Kollégiumban. Részletesen megbeszéltük a tisztújítást és előkészítettük a közgyűlést. Az igazgatótanács a Társaság nagy hivatásának és felelősségének tudatában nyult a legnehezebb kérdéshez is és bizó reménykedéssel dolgozta ki a jövő terveit.

Május 19-én tartottuk *tisztújító közgyűlésünket* a Szent Imre Kollégium kis tanácstermében.

Dr. Kosztersitz József, ideiglenes ügyvezető-elnök kegyeletes emlékezéssel adózott az örök élet mesgyéjére tért Répay Dániel tagtársunk emlékének, majd a tragikus korán eltávozott nagy magyar nevelő: Tóth Tihamér dr. veszprémi püspök heroikus alakját búcsúztatta.

Bevezető szavaiban jövőbe néző szemmel mutatta a Gyermektanulmányi Társaság feladatait és célkitűzéseit. „Hiszek a kevesek egymásba tett kezében!” mottóval tervezte el, hogy az igazgatótanács tagjainak s a Társaság sorsa intézőinek havonta kell találkoznia baráti körben; — hogy egyéni, személyes kapcsolatoknak kell fűződnie a tagok között, mert ha idegenség áll közöttünk, akkor az eszme sem tud igazán összekapcsolni bennünket; — hogy a szakosztályokra épen a bensőséges együtt-dolgozás terén nagy hivatás vár; — és hogy mindazoknak, akik gondolatokat hordoznak, komoly munkássággal a gyermektanulmány ügyét s a magyar nevelés ügyét előbbre viszik, össze-össze kell jönniök maguk közötti elbeszélgetésre, hogy egymástól tanuljanak, gondolatokat cseréljenek s egymás erején erősödjenek.

A folyóiratunk az idén 3—4 számot kell adjon. Erős propaganda kísérje mindjárt az első számot, amely olyan tartalommal jöjjön, hogy a régi előfizetőket visszahódítsa s új előfizetők tömegét gyűjtse a lap köré. Célul lebeg előttünk az az idő, amikor a lap önmagát eltartja az előfizetésekből, amikor szerkesztőinek, munkatársainak köszönő szavakon kívül méltó honoráriumot is adhat, s amikor cikkeire újra felfigyel a szakirodalom. A lap élére szerkesztőnek olyan férfiút kell állítanunk, aki mindnyájunk bizalmát osztatlan bírja; ő legyen összefogója a három főmunkatárs által képviselt nagy intézményeknek. Álljon oldala mellé a fővárosi Pedagógiai Szeminárium, az állami Gyermeklélektani Intézet s az egészen különleges, mély pedagógiai értéket képviselő Új iskola egy-egy vezető képviselője; az egyik adjon gyermektanulmányi anyagot, a másik pszichológiát, a harmadik gyakorlati pedagógiát és egymást kiegészítve rajzolják meg a lap új arcát.

A Társaság belső nagy felerősödése magával hozza majd a

kifelé való munka fellendülését is. Komoly előadás-sorozatot kezdünk az ősz folyamán, amelyeknek hallgatói szakemberekből, tanárokból és szülőkből toborzódjanak; az előadások középpontjai is a három nagy intézmény: az Új iskola, a Pedagógiai Szeminárium és a Gyermeklélektani Intézet legyenek. — Nagyobb arányú taggyűjtés szélesítése a Társaság körét: szülők, érdeklődők, iskolák kapcsolóssanak kebelébe; külön akció biztosítsa az iskolaorvosok együttműködését. — Vidéki helyi csoportjainkat fel kell élesztenünk s megszereznünk a velük való legszorosabb kapcsolatot. — Tudományos vonalon nagy teljesítményt kell felmutatnunk; ugyanakkor harcolnunk a legmesszebbmenő hivatalos elismertetésért és megbecsültetésért. Eszközeink közé be kell kapcsolnunk a sajtó és az előszó mellett a rádiót is, amely bizonyos, hogy szívesen adna teret a nagymultú Társaság előadásainak.

Ha csüggedve megállunk, senki más nem indít el bennünket. Ha telve önbizalommal nekiindulunk, ki az, aki megállíthat?...

Az elnöki bejelentést őszinte tetszés és helyeslés fogadta. Utána a közgyűlés megejtette a tisztújítását, valamint új működő tagoknak alapszabály szerinti beválasztását.

Az új tisztikar a következő:

Fővédnök: Anna királyi főhercegasszony.

Diszelnökök: Glattfelder Gyula, Károlyi Viktorné grófnő, Kornis Gyula, Raffay Sándor, Ranschburg Pál, Ravasz László, Szendy Károly, Széchenyi György gróf, Teleki Pál gróf.

Elnök: Duzár József.

Ügyvezető-elnök: Koszterszitz József.

Társelnökök: Bognár Cecil, Dákány István, Haltenberger Mihály, Kemenes Illés, Kenéz Béla, Marczell Mihály, Mitrovics Gyula, Stuhlmann Patrik, Várkonyi Hildebrand.

Főtktár: Schmidt Ferenc.

Titkárok: Blaskovich Edit, Kempelen Attila, Dobos László.

Jegyzők: Kovács Albert, Lenkei István.

Könyvtáros: Hamvai Vilmos.

Szerkesztő: Székely Károly.

Főmunkatársak: Domokos Lászlóné, Noszlopy László, Schnell János.

Pénztáros: Tavas Iván.

Ellenőr: Révész Emil.

Számvizsgálók: Fraknóy József, Hajós Elemér.

Szakosztályok vezetői:

Pszichológiai: Schnell János.

Pedagógiai: Domokos Lászlóné.

Múzeumi: Ballai Károly, Hamvai Vilmos, Németh Ilona.

Az igazgatótanács tagjai:

Bernolák Kálmán,	Noszlopy László
Bodó Sándor	Padányi-Frank Antal
Boda István	Prohászka Lajos
Cser János	Stelly Gizella
vitéz Fraknóy József	Somogyi József
Gáspár Pál	Somos Lajos
Haán Győző	Stolmár László
Háros Antal	Szokolay Leó
Loczka Alajos	Tamás Viktor
Máday István	Tuszkai Ödön
Mester János	Vértes O. József
Nemes Lipót	Zibolen Endre

Beválasztott új működő tagok:

Balogh Ilona	Pál Ákos
Bartucz Lajos	Róder Pál
Gleimann Anna	Schiller Pál
Jelityné Lajos Mária	Tóth Antal
Kayser László	Várady József
Malán Mihály	

Az újonnan megválasztott ügyvezető-elnök meleg szavakkal mondott köszönetet a régi vezetőségnek, majd megköszönte munkatársai nevében a feljük forduló bizalmat. Lelkes hangulatban ért véget a közgyűlés.

* * *

Azután mindenkire rászakadt a hétköznapi munka és hónapok multak. És eljött a nyári vakáció. Jött a mozgalmas, nehéz ősz. És még mindig nem történt semmi.

Október 11-én *Székely Károly* lemondott a szerkesztőségről és bejelentette, hogy mint munkatársa és rovatvezető sem szolgálja tovább a lapot.

November 17-én *szerkesztői megbeszélés* volt a Szent Imre Kollégiumban. Dr. Koszterszitz József ügyvezető-elnök és dr. Schmidt Ferenc főtípkár vállalták a lapnak két számban való megjelentetését és beszámoltak a munkatársakkal eddig végzett tárgyalások eredményeiről. Tárgyaltak nyomdákkal is és kedvező ajánlata alapján az „Élet”-nyomdánál állapodtak meg. Részletesen megtárgyalták a sajtókamarai törvény előírásai alapján előállott új helyzet nehézségeit, valamint a folyóiratok korlátozásáról szóló rendeletnek minket érintő pontjait. Hozzáfogtak a lap idei első számának előkészítéséhez.

November 24-én *igazgatótanácsi ülés* a Szent Imre Kollégiumban. Két nagy kérdést tárgyalt meg és döntött el a gyűlés.

Tudomásul vette Székely Károly szerkesztő lemondását és megköszönve az ügyvezető-elnök és a főtktár áldozatra kész fáradozását, őket bízta meg a következő két szám szerkesztésével. Jóváhagyta az Élet-nyomda árajánlatát és megbízta a szerkesztőket, hogy ide vigyék át a lapot. Miután sajtókamarai tagsága sem a főmunkatársaknak, sem a rovatvezetőknek nincsen, ideiglenes megoldás mellett döntött, elfogadva dr. Kosztersitz ügyvezető-elnök és Marczell Mihály társelnök javaslatát.

Letárgyalta és pontosan beállította az egész tanév keretébe a Társaság előadásait. A lapunk más helyén részletesen közölt előadási tervezet három helyen, havi 1—3 előadás lebonyolításával valósítja meg a nagystílusú elgondolást. Előadásainkat komoly propaganda előzi meg; a meghívók érdekes újításokat valósítanak.

Szorosabbra fűztük a különböző nagy intézmények együttműködését.

Határozatban kimondta az igazgatótanács, hogy 1940 januárjától kezdve minden hónapban összejön és teljes erővel beleáll a sokat ígérő munka szolgálatába.

A lap november végén megjelenik.

Az előadás-sorozat december 4-én megkezdődik.

Nagy ütemmel folyik a munka.

A Gyermektanulmányi Társaság dolgozik . . .

IRODALOM

Könyvek.

Dr. Schnell János: *A gyermekszorongások lélektanáról.* (A M. Kir. Gyermeklélektani Intézet kiadványa. Bpest. 1938.)

Kitűnő cím, kitűnő könyv. Tulajdonképpen szemelvényekben akarja megmutatni a Gyermeklélektani Intézet munkáját s átfogó nagy áttekintést adni erről a nagystílusú munkáról. Azonban ennél sokkal többet ad: betekintést emberszorongások mélységeibe, gyerektragédiák kulisszái mögé, s ugyanakkor képet ad arról a lélekmentő munkáról, amely a legmodernebb lélektani és orvosi, fegyverekkel felszerelve folyik a gyermek és ifjúság érdekében. A könyv tulajdonképpen különlenyomat „A jövő útjain” XIII. évfolyamából. Tartalma változatos, érdekes és tudományos szempontból is értékes. „Diagnózis és nevelési tanácsadás” (a diagnózis forrásai: az anamnesztikus adatok felvétele, a gyermekben végzett orvosi és lélektani vizsgálatok, a játszósobából merített megfigyelések s főleg a gyermeknek és a nevelőnek eleven kontaktusa. A terápia egyrészt kezelés, másrészt tanácsadás; ennek egyszerűsége, opportunításra és aktív beavatkozásra, segítségre kell törekednie). — „A gyermekszorongások lélektanából” (a nevelési és pályaválasztási tanácsadó négy osztályának munkáját ismerteti). — „Rossz tanulók, rossz bizonyítványok” (látszatra egyszerű felszín alatt megdöbbentő mélységekre mutat rá: az affektív élet konfliktusára és a családi környezethez

való alkalmazkodás nehézségére, mint rengeteg bajnak s katasztrófának okára). — „Ideges szülők, ideges gyermekek“ (a gyermek viselkedése mögött a családi otthon viharos légkörébe enged pillantást; itt már a szülők ülnek a vádlottak padján). — „Akik eltévedtek...“ (az elsodródó gyermekvilág esetei; öröklött bűnös hajlamok, érzelmi konfliktusok vagy a környezet befolyásának hatása alatt rossz útra tévedt gyermekek világa). — „Beteg gyermekek“, „A pályaválasztók“, „Egy tehetséges gyermek“ c. komoly figyelemre érdemes fejezetek után egy darab eleven pedagógiát kapunk a „Gyermekek a játszó szobában“ címűben; a könyvet végre a „Szülők iskolája“ c. fejezet zárja be. — Minden szülőnek és nevelőnek olvasnia kellene ezt a könyvet, amely nemcsak a Gyermekelektani Intézet kitűnő propagálója, hanem a tudományos lélektani módszerek alapján való csodálatos léleknevelés és lélekmentés munkájának is kitűnő megírdetője és ajánlója. drK.

Szántó Lőrinc: *A nevelő fogalmazástanítás alapvonalai.* Szeged, 1938. A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára, XX. sz., 175 lap. Ára 8.40 P.

A nevelő tanítás korszerű igény. Olyan nevelői ráhatást kíván, amelynek nyomán fejlődik és kibontakozik az ifjú lélek. Az iskolai élet központi tárgya a nemzeti nyelv és irodalom, mint az életnevelés főképviselője. Jelentős szerepét azonban korszerű fogalmazástanítás nélkül be nem töltheti. Ezért fontos a *nevelő fogalmazástanítással* való foglalkozás. Célját, feladatát a szerző így határozza meg: „A tanulót arra kell képesíteni, hogy sajátos lelki tartalmát helyes elrendezéssel, értelmesen, szabatosan, magyarosan, tetszetősen, a nyelvi-stilisztikai forma önálló és tudatos megválasztásával kifejezze, úgy azonban, hogy ezzel az egyéni kibontakozás, az önkifejtés eszközához jutva, lelki tehetségeinek és erkölcsi magatartásának fejlődését szolgálja.“

A helyes út és módszer keresése közben ítélkezik a fogalmazástanítás eddigi alakjairól is. A *kötött fogalmazás* legkárosabb következményét a tanuló egyéniségének és alkotó erőinek elnyomásában látja, melyben nem érvényesülhettek sajátos élményei, érzelmei, vágyai és egyéni kibontakozásról szó sem lehetett. E sablonos, gyári tömegcikkre emlékeztető fogalmazási eredmények ellenhatásaként — a művészi nevelés áramlata nyomán — az ellenkező végletbe sodródott a fogalmazástanítás ügye a *szabad fogalmazás* elvének túlhajtásával. E felfogás alapja a növendékek tulajdonított írói tehetség, amit nem szabad gúzsba kötni. Követői kárhóztatják a szerkezeti előkészítést, sőt az őszinte és eredeti nyelvi megnyilatkozás kedvéért a nyelv- és stíluskézség fejlesztését is elvetik. Így — mivel mindenben a sajátját adja — valamennyi fogalmazvány a gyermekegyéniség eleven megnyilatkozása, valóságos művészi alkotás. Ez a mód értékes előnyökkel járt, öntevékenységre nevelt, fejlesztette az alkotókedvet, azonban nem gyarapította a szókészletet, a gondolatok rendezetlenségéhez és frázishalmazáshoz vezetett. *A nevelő fogalmazástanítás* e két előbbivel szemben nem egyoldalúan módszert és technikát lát ebben a kérdésben, hanem lélektani, jellemnevelési problémának tekintti. Tehát a lélektanhoz fordul tanácsért. A régi lélektan azonban a tanulóban passzív, befogadó alanyt látott, az erre a felfogásra épített tanítás intellektuális-verbális volt. A mai lélektan a növendéket célratoró, tevékeny személyiségnek tekintti, ennél fogva erre alapítja a módszerét is. A nevelőtanítás kétsarkú (tanár-tanuló) folyamatában az előbbi szerepe a legkisebb mértékre csökken, viszont a tanulóé az intenzitásnak sehol sem tapasztalt fokát éri el. Míután a tanár csupán a munkafolyamat megindítója, a nevelő fogalmazástanítás személyi önállósággal végzett önevelés, az egyéni kibontakozás, az önkifejtés, az erkölcsi magatartás alakításának leghatásosabb eszköze. Ennek a folyamatnak legfontosabb nevelő mozzanata a közvetlen lelki ráhatás (feszültség teremtése és átvétele), mely a dolgozatok sikerének alapfeltétele. Az alkotótevékenységet természetesen közvetett módon is fokozzák a nyelvi-stilisztikai formák helyes megválasztásával (szókészlet tervszerű fejlesztése, mondat-szerkesztés elsajátítása stb.), a nevelőhatást az igazság szolgálata, a lényegismeretre való nevelés, a megfigyelőképesség fejlesztése, az emberismeret mélyseibe való betekintés, valamint a nemzeti öntudat nevelése szolgálják.

Mindezekre, valamint a nevelő fogalmazástanítás egyes műfajaira (elbeszélés, leírás, elmélkedés, irodalmi tétel, párbeszéd, drámai jelenete, fantázis-tétel, levél, beszéd, vers stb.) gyermektanulmányi szempontból is felbecsülhetetlen értékű eredeti, *teljes* fogalmazványokat közöl a szegedi polgáristáktól. Ehhez hasonló gazdag szemelvényes anyag Mohr Győző Fogalmazástanító óta magyar műben nem jelent meg. Ez a rendszeres bemutatás egyaránt dicséri a nevelő fogalmazástanítás módszeres eredményeit és a polgári iskolai tanulók egyre közismertebbé váló kitérő fogalmazóképességét. A szerző jól ismeri ennek a kérdésnek hazai és európai irodalmát, saját megfigyelései és gyűjtései, önálló elgondolásai a korszerű tanítás egyaránt kiváló elméleti és gyakorlati mesterének mutatják, akinek a magyar anyanyelvi oktatás gyermekfejlődéstani alapra való helyezése, az elvek tudományos megalapozása és széleskörű gyakorlati eredmény bemutatása körül elismerendő érdemei maradnak.

Dobos László.

Szegedi Janka: *Tipustan és nevelés.* Közlemények a szegedi Ferenc József Tudományegyetem pedagógiai-lélektani intézetéből. 23. sz. Szeged, 1938, Ablakanyomda. 64 lap.

A kis dolgozat doktori értekezésnek készült Szegeden. Egymás mellé állítja Kretschmer, Boda, Jung, Jaensch, Pfahler, Klages, Spranger, Charcot, Binet, Sesemann, Croner és Lazar típusrendszereit. Ezután a tipológiának a nevelésben való elméleti és gyakorlati szerepéről ír.

A tétel igen szép, az értekezés nagy szorgalomról tanuskodik, a kidolgozás azonban még sok kívánnivalót hagy maga után. Így főleg a gondosabb fogalmazást és a nyomdahiábáltól való lehető mentességet is. Ezenkívül az első 10 lap teljesen felesleges, a dolgozathoz nyugodtan elhagyható lett volna. Viszont bevezetésül jó lett volna az 53—54. lap!

Csak hasznosnak mondható, ha így együtt találjuk a különböző kísérleteket a típusok rendszerezésére, de — ha már az összehasonlítás és bírálat nem volt a szerző feladata — legalább az egyes típusrendszerek pontosabb, egymásközt arányosabb és mélyebben megragadott vázolására vethette volna a súlyt. Viszont így, a dolgozat egységének a rovására is ment, hogy az egyes elméleteket saját műszótömkelegükkel együtt ismertette. Amit a tipológia gyakorlati alkalmazhatóságáról ír, az egy-két túlzó kívánságtól eltekintve (pl., hogy „ahol — a növekedésben — nagyobbfokú képesség mutatkozik, túlfejlesztésre is lehet törekedni”: azt hiszem, a „túlfejlesztést” maga a szerző se, gondolja komolyan!), helyes, de előadása nem egységes. Igen erősen támaszkodik Boda Istvánra.

Sz. M.

Szeliánszky Ferenc: *Intelligencia és iskolai teljesítmény.* Szeged, 1938, Szegedi Új Nemzedék nyomdája, 24 lap.

A szerző a gimnázium II. osztályában végzett intelligencia-vizsgálatokat, abból a szempontból: vajjon ezek a vizsgálati eredmények fedik-e az egyes növendékeknek az iskolai teljesítmény alapján való értékelését. Mint tudjuk, a pedagógus más szempontból, más szempontból nézi a tanulókat, mint a pszichológus, azért megfigyeléseiket is különbözőképpen értelmezik és bírálják el. A tanár inkább az osztály közösségét nézi, a pszichológus az egyént. A jelen vizsgálatok célja a két szempont egyesítésével egységes képet adni egy osztály képességéről és iskolai munkateljesítményéről.

A tanulók képességét a szerző az iskolai tudástól és teljesítménytől független intelligencia-vizsgálattal tárta fel. Az osztály minden egyes tanulóját a Termann-féle tesztekkel vizsgálta meg. A lefolytatott vizsgálat szerint

11., 12., 13., 14., 15., 16. és 17. intelligencia-évében volt

5, 10, 12, 10, 3, 3 és 2 tanuló. Mint tudjuk, a normális fizikai életkor a II. osztályban 11—12 év.

Az iskolai munkateljesítmény alapján volt 7 elmaradt, 14 normális, 16 jó és 8 kiváló képességű tanuló.

A szerző ezek után részletesen fejtegeti a tanítványairól kimutatott intelligencia-vizsgálati és iskolai tanulmányi vizsgálatok pedagógiai és pszichikai jelentését, megállapítja, hogy a vizsgált tanulók 42%-ánál az osztályteljesítmény és a megfelelő intelligencia teljes párhuzamosságot mutat. Különös gondot fordít

a középestről eltérő estek beható elemzésére és elsősorban e tekintetben ad dolgozata újat és az érdeklődő pedagógusnak ösztönzést. Megállapítja végül a szerző, hogy a vizsgált tanulóknál az iskolai elbírálás helyes megközelítéssel klasszifikálta egészében és részleteiben is a tanulók iskolai megnyilatkozását, a tehetséget és a szorgalmat. Így a kettő egybevetéséből nyert iskolai osztályzat helytállóknak mondható.

A dolgozat lelkiismeretes és gondos munkáról tesz tanuságot.

Lázár Szilárd dr.

Szeliánszky Ferenc: *A hibakutatás neveléslelektani problémái.* Közlemények a szegedi Ferenc József Tudományegyetem pedagógiai-lelektani intézetéből. 26. sz. Szeged, 1938, Ablaka-nyomda, 86 lap, ára 3 P.

A szerző tanítványainak írásbeli munkateljesítményeiben előforduló hibákat teszi beható lelektani és tanítástani vizsgálat tárgyává. Témaköre a mennyiség-tan. Az észlelet hibákat megfelelő kategóriákba sorozza, diagnosztizálja. A diagnózis eredményét összeveti a tanulókról megállapított intelligencia-eredményekkel és iskolai munkateljesítményeikkel; az összehasonlításból azután bizonyos neveléstani következtetéseket von le. A vizsgálatokra a mennyiség-tan azért is alkalmas, mert a tanuló esetleges tévedéseit azonnal felfedi.

Átérve már most a tanulmány részletes ismertetésére, a szerző először is az általános hibakutatás problémáival foglalkozik. Itt didaktikai és általános pedagógiai szempontból különösen a Weimer-féle ú. n. pszichés hibák érdemelnek figyelmet. Ezek: begyakorlási, perszeverációs, hasonlósági hiba (Ranschburg-féle homogén gátlás), keveredési, összevonási és végül érzelmi és akarati feltételi hiba. Ez a kategorizálás természetesen a gyakorlatban nem lehet ennyire elhatárolt. Megállapítható ugyanis, hogy „a hibázásra alkalmat adó alak és alkat kapcsolatai beláthatatlanul komplikáltak, a gyakorlatban relatív értékűek”.

A megejtett gyakorlati kutatásokban vizsgált személyek 11—12 éves növendékek voltak. A felmerült hibafajtákat a szerző is rendszerbe igyekszik foglalni. Végeredményben a következő hibafajtákat állapítja meg: a weimeri pszichés hibákhoz hozzáveszi még a kvantitatív gátlást és emlékezeti hibákat, a szubjektív tévedéseket, szándékos elhibázásokat és felderítetlenül maradt egyéb hibákat.

A hibakutatás a gyakorlatban a hibák felkeresésével kezdődik; a kapott munkateljesítményekben fel kell ismerni a rosszat: a hibát. A szerző kutatásainak anyaga részben iskolai kötelező dolgozatokból, részben pedig egyes iskolai órák alatti 10—20 perces munkapróbákból került ki. A hibák felkeresésébe és magyarázatába az egész osztályt belevonta, hogy a kellő iskolázottságú önmegfigyelés teljes hozzájárulással támogassa tömegvizsgálatait. A hiba-felkereséstétet fokozatosan végeztette, először közösen, a házi feladatok megismétlésénél. Hat iskolai dolgozat 13 feladatában (hármasszabály- és arányfeladatok), valamint 11 külön feladatban a szerző összesen 1239 hibát talált, melyből 1143 hibát (92.3%) diagnosztizálni tudott, magyarázat nélkül csak 96 hiba (7.7%) maradt. Érdekes eredmény, hogy nem-tudásból kifolyólag csak 60 hiba (6.5%) adódott, ezzel szemben a hibateljesítmények mintegy 70%-a pszichés természetű. A pszichés hibák között legnagyobb szerep a perszeverációnak és hasonlóságnak jutott. A két hibafajta az összeteljesítmények egyharmadára rúg. A szerző is megerősíti Ranschburg megállapítását: leginkább a homogén elemek gátolják a helyes gondolkodást és teljesítést. Összevetve a különböző hibafajtákat a tanulók iskolai teljesítményeivel, az eredmény a következő: a *jeles* előmeneteli tanulóknál aránylag sok az érzelmi hiba, a tévedés, a technikai botlás és a begyakoroltsági hiba, a *jóknál* legtöbb a pszichés, elsősorban a perszeverációs hiba, az *elégségeseknél* a homogén gátlás és a perszeveráció dominál, az *elégteleneknél* sok a tudatlanság, a felderítetlen hiba és a szándékos hamisítás.

Összevetve a hibateljesítményeket a tanulók intelligenciájával, megállapítást nyert, hogy minél értelmesebb és felkészültebb a tanuló, annál több a pszichés hibák száma. Végeredményben azonban, a hibák különböző természeténél fogva, a hibázásnak az értelmességgel való egyértelmű korrelációját alig lehet megállapítani. Befejezésül a szerző még arra az eredményre is jut, hogy az írás-

beli teljesítmények nem alkalmasak a tudás megvizsgálására; az írásbeli dolgozatok alapján nem vagyunk jogosultak a tanuló felkészültségének elbírálására, mert a teljesítményekben jelentkező hibák nem annyira tudatlanságok, mint inkább — leggyakrabban — a hibázó akaratá ellenére bekövetkező kisiklások. Azért az írásbeli munkát a tanuló elbírálása szempontjából csak akkor tartja értékesnek, ha szóbeli beszámolás is követi.

Az egész tanulmány kétségtelenül lelkiismeretes, gondos munka eredménye. Végeredményben azonban meg kell állapítani, hogy az emberi lélek összetettségéből kifolyólag hibateljesítmények *exakt* diagnosztizálása alig sikerülhet és ezért a levont pedagógiai és didaktikai következtetések is csak viszonylagos értékűek.

Dr. Lázár Szilárd.

W. Tarscsay Izabella: *A kísérleti akaratvizsgálatok fejlődése.* (Dolgozatok a kir. magy. Pázmány Péter Tudományegyetem filozófiai szemináriumából, 27. sz.) Budapest, 1938. Egyetemi Nyomda, 135 lap, 20 ábra.

Az emberi életben olyan nagy szerepet játszó akarat szinte csúfot üzött a kísérleti pszichológusokkal. Megfoghatatlannak, kísérletileg behálózhatatlannak tűnt fel. Az első akaratvizsgálatok az akaratlagos mozgások végrehajtásának időbeli lefolyását vizsgálták az előre megbeszélte ingertől a mozgás megkezdéséig, azaz a reakciós időt mérték. Azt gondolták, hogy a különböző (hang, fény stb.) reakciós időkben az emberi nemre jellemző állandókat kapnak. Ez a remény azonban csak részben valósult meg, a reakciós idők erősen függnek a kísérő körülményektől.

Az akaratlagos mozgás az akarat megnyilatkozásának legszegényesebb formája. *Ach* göttingi egyetemi tanár tovább ment egy lépéssel s megkísérelte az akaratot gátlások útján létrehozni s a kísérleti személyek tervszerű önfigyelésével tanulmányozni. Módszere abból állt, hogy értelmetlen szótagokat gyakoroltatott, míg azok erős asszociatív kapcsolatba nem léptek egymással. A kísérletnél azonban a megtanult szótag helyett más szótaggal kellett felelni. A begyakorolt szótag azonban gátolta az újat s ezt a gátlást le kellett győzni. *Ach* fontos felfedezése a determinációs tendencia, amely kimondja, hogy szándékaink és céljaink cselekvéseink lefolyását szabályozzák, meghatározzák, determinálják.

A gátlás leküzdésén kívül van még az akaratnak egy másik igen fontos működése, t. i. a választás. Ezt először *Michille* és *Prum* francia kutatók vizsgálták. A hangsúly ismét az önfigyelésen volt. A választás lélektanának első lépését megtették; a lélektan ez az igen fontos területe még ma is alig jutott túl a kezdeteken.

Az akaratvizsgálatoknak egészen új irányt adott *Lewin*. Ő az önfigyelésen, tehát az élményeken túlmenve, azt kérdezte: mi a lényege és szerkezete valamely akaratlagos cselekvés lefolyásának? Szerinte az akaratlagos cselekvés rokon az ösztön-cselekvéssel. Az ösztön-cselekvést valamely szükséglet váltja ki, épígy az akarat, szándék, az elhatározás valaminő *szükségletszerű* feszültséget teremt az emberben. Általános szabály, hogy a feszültségek kiegyenlítődnek. *Lewin* kérdéscsoportjai rendkívül szerencsések voltak és igazi lélektani érzékből fakadtak. Ezekről igen kiváló áttekintést nyújt *Tarscsay Izabella* dolgozata.

Lewin olyan lélektani problémákat oldott meg kísérletileg (tanítványjaival együtt 1922-től 1937-ig 18 dolgozatot jelentetett meg a *Psychologische Forschungen* hasábjain), amelyeket ezen az úton megközelíthetetlennek tartottak. Így egyik tanítványa vizsgálta a szándék elfelejtését. A kísérlet egyszerű és szellemes. A kísérleti személynek sok apró számlálási, rajzolási feladatot kellett megoldania s mellékesen felszólították, hogy e lapokat írja alá és keltezzé. Így vizsgálhatták: milyen jellegű feladatoknál van felejtés, mitől függ a felejtés és mi a dinamikája?

Mi történik, ha egy szándékos cselekvést külső okok folytán megszakítunk? *Lewin* iskolájának egyik dolgozata kimutatta, hogy a félbeszakított cselekvésekre jobban emlékezünk, mint bevégzett feladatainkra és a be nem fejezett cselekedetek a cselekvés befejezésére készítő maradék feszültséget hagynak vissza. Ha a cselekedetet nem lehet a célnak megfelelőleg befejezni, akkor az ember pótcselekvésekkel iparkodik a feszültséget levezetni. Szándékaink külső akadályozottsága

esetén pedig könnyen lépnek fel indulatok; ezek dinamikáját egy különösen szép dolgozat vizsgálja.

A bevégzett cselekvés sem tűnik el nyomtalanul. Visszamarad a siker vagy sikertelenség érzése. Ezek megszabják az énszínvonallal együtt az egyén igény-színvonalát. Az egyén törekvése az énszínvonalat lehetőleg magasan tartani.

Szép és új probléma a telítődés és a túltelítődés. Cselekedetek ismétlése vezethet telítődéshez, amikor is a cselekvés fegyelmetlené válik, szétesik.

Ezek a kikapott részletek is talán rávilágítanak *Lewin* kutatásainak igazi lélektani veretére és életközelségére. Nyilvánvaló, hogy a lélektan igazi útja ebben az irányban haladhat. Kár, hogy ez a munka, a szerző doktori értekezése, a további kutatások útját nem jelölte meg. Az akarati vizsgálatok korunkban oly nagy fordulatot vettek, hogy az új horizontok megmutatása nagyon is szükséges és fontos feladat lett volna. St. A.

Folyóiratszemele.

A Jövő Útjain 1—2. szám. *Herodek Károly*: Világtalanok a művelődés és élethivatás mesgyéjén c. ír a világtalan iparosok védelméről. *Lévné*: Nevelési tanácsadó az iskolában címen beszámol egy tanácsadó 5 évi működéséről. Érdekes *Domokos Lászlóné dr.* és *Blaskovich Edit dr.* beszámolója az Új Iskola munkájáról, valamint a beszámolók a Családi Iskola munkáiból.

Gyermekvédelem 1. számából kiemeljük *Sármánci Sándor* folytatásos cikkét: Leánynevelés a mai családi életre.

Iskola és Egészség 2. számából *Havas Imre*: Az egészségnevelés módszere. *Firbás Oszkár*: Mit vár a közép- és középfokú iskola az iskolaorvos-egészségtanantártól. *Tokay László*: Az iskolásgyermek lelki higiénije és az iskoláskorban különösen a serdülés idején előforduló ideg-, elmebetegségek. *Purjesz Béla*: A serdülés élet- és kórtana. *Berecz János*: Iskolásleányok élet- és kórtana. — A 3. szám cikkei — *Kramár, Vidakovits, Ditroi, Melczér, Treer, Göllner, Csinády* — az iskoláskor betegségeiről szólnak. — A 4. számból felemlítjük *Kovács Buna János*: A testnevelés tanítása az iskolában, *Láczay Szabó Kálmán*: Vegyi háború és gázvédelem, különös tekintettel az iskolai oktatásra című értekezéseket.

Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny 1. számából: *Tóth Pál Sándor*: A tananyag és a tanuló-egyénség vizsgálata. — 2. számából: *Hári Ferenc dr.*: A latin olvasmányok pedagógiai jelentősége. — 3. számából: *Bihari Ferenc*: Középiskoláink élete a múlt évben. — 7. számából: *Szabó Ferenc*: Egy módszeres magyar olvasmányi óra. — 8. számából: *Kovács Endre*: A felvidéki ifjúság lelki átképzése. *Rezessey Zoltán*: Jellemfejlesztési gyakorlatok. — 9—10. számából: *Pintér Jenő*: Hibák a nevelésben és tanításban.

Erdélyi Iskola 5—6. számából: *Fodor József*: A pap, tanító és nevelő munkájának feltételei. *Dávid László dr.*: A nevelő szerepe ifjúságunk életirányításában. — 7—8. számából: *Heszke Béla*: Pályaválasztás és psychotechnika. *Koós Edrienne*: Mire neveljük leányainkat? *Kéki Béla*: Magyar műveltség középiskolai oktatásunkban.

Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye 2—3. számából: *Kanizsai Dezső*: Allatkísérleteink tanulságai a siket fül hangadogolási terapiájában. *Eck Péter*: A vakok mezőgazdasági foglalkoztatása. — 5. számából: *Sófalvi Rózsa*: Adatok a hibásbeszédűek örökléstanához. — 7. számából: *Sulyomi-Schulmann Adolf*: A hibásbeszédűek alkatelemzésének kérdéséhez.

Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny 6. számából: *Sátory Vilmos*: Az iskola közszelleméről. — 8. számából: *Labancz Ida*: A szülő, a gyermek és az iskola. *Molnár János*: A magyar nyelvtan tanítása. — 9. számából: *Halápy Jenő*: A tanári munkaközösségről. *Bihari Oszkár*: Számonkérés és osztályozás. — 10. számából: *Farkas István*: Az iskolarádió a nemzetnevelés szolgálatában.

Magyar Tanítóképző 2. számából: *Imre Sándor dr.*: A tanítóképzés és a liceum. *Kemény Ferenc dr.*: Német hatások a magyar nevelés- és oktatásügyre. — 8. számából: *Garai József*: A nevelés fogalma és a nemzetnevelés. — 9. számából: *Csekő Árpád*: Új képzést kell adni a falu értelmi vezetőinek.

Katolikus Tanítónők és Tanárnők Lapja 1. számából: *Párkányi Aranka*: Az osztályfőnöki óra a felső kereskedelmi iskolában. — 2. számából: *Georgi Ilona*: Magyar himzések az életszépítés szolgálatában. — 5. számából: *Cselényi Amália*: A német nyelv tanítása a polgári iskolában közvetítő módszer szerint.

Pedagógiai Szeminárium 1. számából: *Noszlopi László dr.*: Pályaválasztási tanácsadás. *Végh Zoltánné dr.*: Új utak az idegen nyelv tanításában.

Protestáns Tanügyi Szemle 11. számából: *Juhász Béla dr.*: Nemzetünk életének változásai és az iskola. *Vitéz Szabó Lajos*: A földrajz az új tantervben.

Felvidéki Magyar Tanító 7—8. számából: *Féja Tibor*: Egy élet folyása a pedagógia medrében. — 13—16. számából: *Mikuss Elek*: Miniaturök egy falusi iskolából. — 19—20. számából: *Vajay József*: Az emberi lélek és az Isten a gyermeknevelés szempontjából.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium **Hivatalos Közlönye** 1939 márc. 1-i száma (74. old.) közli a gyakorlati irányú középiskoláról szóló 1938: XIII. tc. 25. §-ának végrehajtása tárgyában; — a jún. 15-i száma (215. old.) a népiskolai tanterv módosítása tárgyában; — a július 1-i száma (237. old.) a gimnáziumi tanterv fokozatos életbeléptetése tárgyában; — az aug. 1-i száma (281. old.) a zsidók közeleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939:IV. tc. 7. §-ának végrehajtása tárgyában; — az okt. 1-i száma (357. old.) a leveteképzés 1939—40. évre vonatkozó szabályozása s (a 385. old.) a népkönyvtárak céljaira alkalmas könyvek jegyzékébe újabb könyvek felvétele tárgyában; — az okt. 15-i száma (401. old.) a közép- és középfokú iskolákban az iskolaorvosok működésének szabályozása tárgyában kiadott rendeleteket.

A **Szabolcsi Tanító** 1939 májusi száma 188. oldalán az „Erkölcsi nevelés” c. cikk érdemel figyelmet. Két oldallal később *Zsoldos Ferenc* ig. tan. a tanulmányi kirándulásokról ír.

A **Néptanítók Lapja** májusi számában (369. old.) *Molnár János* ír „Az élmény megteremtése és jelentősége” címen. — Érdekel minket a szeptemberi számban *dr. Sz. E. Speara*: „A nevelés Svájcban” c. cikke, és a L'Éducation Familiale júliusi számából átvett „Kísérleti vizsgálódások a jellemképzés szolgálatában”. A szept. 15-i, 18. számban *Ambrus Béla*: „Derű a nevelésben” címen, az okt. 15-i számban pedig *J. Marton Berta*: „Napsugár az iskolában” címen markolt fel egy csomó sugarat és árasztja szét a lapon keresztül az olvasók lelkébe. — A november 1-i számban a „Pour l'Ere nouvelle”-ből átvett *Puget*-cikk: „Az új nevelés elméletének átültetése a gyakorlatba” érdemel komoly figyelmet; a november 15-i számban pedig *Hagyháti Alajos* gyógypedagógus cikke: „Nehezen nevelhető gyermekek intézete”.

Ifjúsági irodalom.

Ifjúságirodalmi Figyelő. A Magyar Ifjúsági Irodalmi Társaság vállalkozásában ügyesen szerkesztett irodalmi szemle látott napvilágot. Célja: állandó szemlertartása a megjelenő ifjúsági műveknek, hogy egyrészt szakszerű bírálattal fogadja azokat, másrészt az ifjúsági könyvtárosok, pedagógusok és szülők számára megkönnyítse a kiválasztás munkáját.

Mi e lapban évtizedek óta, régebben *Nógrády László dr.*, az utóbbi években e sorok írójának tollából tervszerű következetességgel vettük vizsgálat alá az ifjúsági irodalom korszerű kérdéseit, s csak örömmel vehetjük tudomásul, hogy szűkebb területen folytatott harcunk most egy hivatalos lapnak tekinthető Figyelő — egyelőre évenként kétszer megjelenő — lapjain szélesebb mezőkön,

tekintélyes szakírók közreműködésével életképes és erőteljes mozgalommá izmosodott. Az új folyóirat Vojnovich Géza, Nevelős Gyula, Gyomlay László (szerkesztő), K. Réz Lola és mások cikkein kívül *Eszméék, irányvonalak, munkarend* — címmel a Társaság célkitűzéseit is közli, betekintést engedve egy élénk szellemi életet élő, termékeny vitadélutánokat, tanulságos felolvasásokat rendező irodalmi társaság mozgalmas életébe. Pályázatok kiírása, ifjúsági könyvkiadóvállalat, ifjúsági lap alapítása, Diákkönyvtár (olcsó sorozat) indítása szerepelnek célkitűzéseik között, sőt a külföldi diáklevelezések ügyét is felkarolják. Ez a gazdag programm eleven munkakészségről, jó problémaérzékről tanuskodik s minden pedagógus számára nagy haszon, hogy erről ezután a társasági élet keretein kívül is tudomást szerezhetünk.

Az ifjúsági irodalom ügyét, mely leginkább áldozatul esett a kiadói nyereségváagnak, felbecsülhetetlen nemzeti érdeknek tartjuk, s korszzerű bírálata, a róla való lelkiismeretes gondoskodás lélekmentő munkára vállalkozik. Ha megemlítjük még, hogy az *Ifjúságirodalmi Figyelő* az utolsó félévében megjelent összes ifjúsági s ifjúságot érdeklő könyvek jegyzékét is közli (sajnos, válogatás vagy értékelés nélkül, pedig ez volna a nevelőcél), akkor egy ezután valóban nélkülözhetetlen szemle örvedetes megindulásáról számolhatunk be, melynek további, lehetőleg sürűbb, megjelentését érdeklődéssel várjuk. *Dobos László.*

Fehér Tibor: *Útött az óra!* A trianoni béke története. Budapest. É. n. Az *Ifjú Polgárok Lapja* kiadása. 64 l.

A finomlelkű poéta, az ügyes újságíró és a jó pedagógus szerencsés vegyülése egy lélekben szülte ezt a könyvet. Mindnyáian fájdalmasan szemléltük az elmúlt húsz év alatt, miként homályosodik el az ifjúság lelkében Nagy-Magyarország képe s miként válik a trianoni béke revíziója ünnepi frázissá, daqályos ürességgé. A tanuló lelkét ily komoly, sőt komor problémákkal nehéz megközeleíteni, hatásai kiszámíthatatlanok s valljuk be önmagunknak, a legszebben fölépített szónoki beszédek és hatásosan előkészített tanítások sem alakították eléggé kedvünk szerint növendékeink hazafias felfoqását. Kiadó és szerző jó útra lépett akkor, amikor az ifjúsági olvasmány közvetlen hatóerejét igyekezett a hazafias nevelés szolgálatába állítani, megírván regényes keretekbe szöve, a trianoni béke történetét. A feladat nem volt könnyű. A nehézségek ebben a műben is megmutatkoznak. Talán még túlságosan uralkodnak a tények felsorolászerű adatai a képzelet fakóbb képein, az író az elbeszélő-stílus zökkenésmentes könyvnedvségével és folyamatosságával sem rendelkezik még eléggé, de a művön végigvonuló lírai ünnepélyesség, nemes tárgytisztlet értékessé teszik a kérdés feldolgozásának első, regényszerű kísérletét. Az író keretes elbeszélés alakjában közli a történeti valóságokat. Az egyik polgári iskola negyedikesei június 4-én ráébrednek a nap szörnrvé jelentőségére és megkérlik történelemtanárukat, hogy délutánonként, szabad idejükben, mesélje el nekik a trianoni béke történetét. A lelkes tanár boldogan vállalkozik erre s ettől a naptól kezdve nem a futballt rúgják a qyenen, hanem lázasan jegyzik az igaz mesét, amely tanáruk ajkáról elhangzik. A „regény” lapjain érdekes és rokonszenves diáktípusok elevenednek meg, akikkel az olvasó hamar barátságot köt s izzásukon keresztül fokozatosan beleéli magát az ő lelkesedésükbe, hazaszeretetükbe és átveszi a hazafias cselekvés lendületét, akaratát. Fehér Tibor műve igazi nevelő ifjúsági munka, kár, hogy az idegen tollból eredő hosszadalmas bevezetés alkalmas arra, hogy dagályával elriassza az olvasót a könyvtől.

Tillmann László: *Kétezeréves város.* Ifjúsági elbeszélések Budapest múltjából. Budapest, 1938. Szerző kiadása. 190 l. *Ábrám Zoltán* rajzaival.

Nem irodalmi igényvel készült — a szerző szerint — ez a könyv, hanem össze akarta csupán foglalni benne a fővárosunkra vonatkozó szétszóródott adatokat. Az újabb kutatások eredményeihez ragaszkodó regényes feldolgozás nehéz műfaj s Tillmann írói becsületére válik, hogy a nehezebbik feladatot választva is, történetei rációfolnak a szerényen bejelentett „igénytelenségre”. Formás, kerekded elbeszéléseket olvasunk a kitűnő nevelői érzékkel s kialakult stílussal rendelkező új ifjúsági író tollából, aki kellő mértékben, sosem tolaqodó odanemtar-

*Dobos
László*

tozással közli és nyújtja várostörténeti adatait a regényes korrajzokban. Ha egyiket-másikat el is önti néha az anyagbőség, vagy ellenkezőleg a képzelet hulláma, valamennyi ügyes és jellemző képet ad Budapest történetéből. Újszerűen ismerteti városunk legrégebb lakóit, mozgalmalms elevenség lüktet a Szent Gellért vértanúságát elbeszélő történetben, a *Zombor vitéz* a tatárdúlás korából veszi a tárgyat (ebbe Rogérius nyomán több valóságélemet szöhetett volna), lélekkel teli, bájos mese szól Szent Margitról, a *Melyiket a három közül?* a kötet leg-sikerültebb elbeszélése az Árpádház kihalását követő zürzavaros időből, de igen izgalmas és erős korhangulatot áraszt a *Vadlövő Bálint adott szava* is a török hódoltság korából. Általában a legújabb történeti felfogások alapos ismerete, bőven patakozó mesélőkedv, ügyes meseszövés jellemzik a többi elbeszélést is.

A *Kossuth Lajos azt üzente* c. elbeszélés a szabadságharc egyik német nevű hősenek állit emléket s bár ezt szerző külön meg is okolja, a *Csata a városerdőben* c. történet alapeszméjével együtt nem tudjuk egészen helyeselni. Tiszta szándéka ugyanis, hogy az idegennevű nemzettestvér hűségé ugyanolyan értékű, sőt talán értékesebb a magyar nevű katonáénál, még akkor is hamis beállitásúnak tűnhet fel, ha egyébként akadt volna rá példa. A gyermekolvasók lelkében nem ezt a tudatot kell lerögzíteni. Magyar gyermeknek magyar nevű magyar hősoket! Sőt tovább megyünk: magyar ifjúsági könyvet írjunk *magyar írói névvel*. Aki tehetőségét a magyar ifjúság szolgálatába állította, Tillmannak pedig még sok mondanivalója van hozzájuk, annak a magyar név vállalása nem lehet nagyobb áldozat.

—s—ó.

INHALTSANGABE. — RÉSUMÉ.

Anschauliche visuelle Formanalyse an Mittelschulkinder.

(Barcza Erica.)

Es wurden 3936 Mittelschulkinder von I—VIII. Gymnasium mit Voigt's „Figur-kombination's“ test geprüft.

Die Aufgabe bestand darin, dass die Prüflinge aus der gegebenen zusammengesetzten Figur die einzelnen Teilfiguren herausheben mussten. Die Kinder haben 300 richtige Teilfiguren herausgezeichnet, womit aber bei weitem nicht jede Möglichkeit ausgenützt wurde.

Nach der Bearbeitung der Resultate, konnten wir feststellen, dass einzelne Figuren, hauptsächlich die 5 Grundelemente und ihre einfachsten Variationen von fast allen Kindern gefunden wurden. Doch kompliziertere Figuren, originelle Teilfiguren wurden nur durch einzelne Kinder, oder nur durch ein einziges Kind gefunden. Es konnte festgestellt werden, dass die heraushebende, formanalysierende Fähigkeit bei Knaben besser ausgebildet ist, als bei Mädchen. Weiterhin konnten wir feststellen, dass bis zur III. Klasse, die herausgezeichneten Figuren grösstenteils durch ihre straffe optische Einheit herausgehoben wurden, hingegen von der IV. Klasse ab, sie viel mehr durch kombinatorische Reihenbildung herausgezeichnet wurden. Diese Erscheinung konnten wir durch die eidetische Veranlagung im frühen Jugendalter erklären. Wo also nach dem 13. Lebensjahr das eidetische Sehen zurückgeht, tritt auf ihren Platz der kombinatorische Faktor.

Zusammenfassend konnten wir feststellen, dass in dieser Aufgabe also ein visuelles, analysierendes Formsehen und eine syntetisierende kombinatorische Arbeit vorhanden ist. Zuletzt suchten wir festzustellen, in welchen Fällen wir diesen „Formseh-test“ als Indikation oder Kontraindikation bei Schul- oder Berufswahl benutzen können.

Analyse visuelle de forme sur des enfants de 10 à 18 ans.

(*Barcza Erica.*)

Nous avons fait des expériences avec 3936 enfants des I. au VIII. classes sur le „test“ de la „forme-analyse“ de Voigt. Les enfants devaient chercher les détails-forme d'une figure fixe compliquée.

Après que nous avons trouvé les résultats nous avons pu constater, que les 5 fonds-éléments et ses variations les plus simples sont trouvées par tous les enfants. Mais les figures plus compliquées, ou les figures originales, ne sont seulement trouvées que par quelques enfants ou par un seul enfant. Nous constatons que la capacité de la forme-analyse est plus développée chez les garçons, que chez les filles.

En outre nous avons constaté que jusqu'à la III. classe les figures trouvées avaient une unité optique et après la IV. classe, elles sont dessinées par un travail combiné-successif. C'est explicable par l'inclinaison „eidétique“ (Jaensch) de la jeunesse. Vers 13 ans après la dégénération de la vue „eidétique“ le facteur combinatif prend la place de la vue.

En résumé, nous pouvons dire que dans ce devoir nous rencontrons une analyse de la forme et un travail combinatif-syntétique. À la fin nous avons constaté les possibilités d'user cette „forme-analytique“ test, comme indication ou contrindication à la question du choix de l'école ou de la profession.

Das Mädchen von Heute.

(*Von Dr. Franz Schmidt.*)

Die Lebensanschauungen der heutigen 13—20 jährigen Mädchen spiegeln sich von jenen Antworten zurück, welche die Schülerinnen und Hörerinnen auf 25 verschiedene Reizwörter gegeben haben. In dieser Arbeit sind auf die Reizwörter: Jüngling, Mädchen, alte Jungfer und Puppe gegebene Antworten verarbeitet. Die erste Tabelle zeigt die 12 Gruppen: die auf das „Jüngling“ gegebenen Antworten, welche meistens die Jünglinge unterschätzen. Sehr viele Antworten lauten von Wünschen gegen die Jünglinge. Die Antworten zeigen die Auffassung des heutigen Mädchens von dem heutigen Jünglinge.

Bildhafte Darstellung geschichtlicher Zeitperioden.

(*Frau dr. Szendrei.*)

Frau dr. Edith Szendrei zeigt uns die Grundzüge des Geschichtsunterrichts in der III. Klasse der Neuen Schule. In dieser Klasse passt sich die Methodik der Schule den geistigen Fähigkeiten der 13 Jährigen Schülerinnen an. In diesem Alter fehlt ihnen zum Behalten des ausserordentlich grossen Materials die notwendige Fertigkeit, zur Erfassung der Kenntnisse der rechtlichen Entwicklung und das Verstehen der komplizierten politischen Verfassungen.

Wenn wir aber die Eigenheiten der geschichtlichen Zeiten bildhaft darstellen, so schafft die bildende Fantasie Leben um die geschichtlichen Gestalten und formt eine geschichtliche Atmosphäre.

Diese Studie zeigt eine Bilderreihe aus der Methodik der Neuen Schule die auf 10 Geschichtsbilder aufgebaut ist. Die Verfasserin zeigt auch die Reaktion der Schüler, wie diese in ihren Arbeitsheften in bildhafter Darstellung erscheinen.

Felelős szerkesztő és kiadó: *Dr. Koszterszitz József.*

A Magyar Gyermektanulmányi és Nevelésügyi Társaság elnöke: **vitéz Duzár József dr.** egyetemi tanár, Pécs, ügyvivő elnöke: **Koszterszitz József dr.** igazgató, Budapest, IX., Ráday-utca 43—45., ügyvezető főtítkára: **Schmidt Ferenc dr.** igazgató, Soroksár; hivatalos helyisége: Budapest, IX., Ráday-utca 43—45.

A Társaság évi tagdíja 5 P, melyért **A Gyermek és az Ifjúság** című folyóirat jár. Csekk száma: 35.557.

Ungarische Gesellschaft für Kinderforschung und Erziehungswesen. Präsident: Prof. Dr. J. Duzár. Geschäftsführender Präsident: Direktor Dr. J. Koszterszitz. Sekretär: Direktor Dr. F. Schmidt. Sitz der Gesellschaft: Budapest, IX., Ráday-utca 43—45.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság új kiadványai:

Gyermektanulmányi Füzetek.

Új folyam. Szerkeszti: Weszely Ödön.

P

1. Cser János: A figyelem kísérleti vizsgálata a 10—14 éves korban ...	1.—
2. Weszely Ödön: A gyermektanulmány továbbfejlesztése	1.—
3. Schmidt Ferenc dr.: Reálgimnáziumi tanulók képleírásai. (Adalék a képfelfogás pszichológiájához)	1.—
4. Benedek László dr.: A tanulás egészségtana	1.—
5. Weszely Ödön dr.: A tudat alatti lelki élet és a nevelés	1.—
6. Kováts Albert dr.: Amerikai tantárgy-tesztekről	1.—

MEGJELENT:

Domokos Lászlóné és Blaskovich Edit dr.: Az alkotó gyermek az Új Iskolában 3.80

Ezt a számot a közgyűlés választotta szerkesztő lemondása miatt **dr. Koszterszitz J.** ügyvezető elnök és **dr. Schmidt Ferenc** főtítkár állították össze az igazgatótanács megbízásából.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság régábbi kiadványai.

Ballai Károly: A magyar gyermek	6.—
— — Tíz év a magyar gyermektanulmány irodalmából	1.—
Répay: Az első m. gyermektanulmányi kongresszus naplója	2.—
Eltes Mátyás: Rövid útmutató a Binet-S.-féle intellig. vizsg.-hoz	—80
*Grosz Gyula: Gyermekegészségtan	2.50
Lovách József: A vakok érzékszervei	—80
Nagy László: A háború és a gyermek lelke. A gyermek értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődése	2.50
— — Didaktika. (Elfogyott)	2.—
— — A tehetséges gyermek	—80
— — A pályaválasztás	—80
*Nógrády László: A gyermek és a játék	2.50
*— — A mese	2.50
Ranschburg Pál: Pszichológiai tanulmányok. I—II. köt.	10.—
Ozorai-Bálint: Tehetségvédelem és pályaválasztás	2.—
Nagy László: Emlékkönyv Nógrády László szerkesztésében	6.—
Több szerző: A gyermeknevelés kis kátéja	1.—
Ságody Ottmár: Zenedarabok	1.—
A. Gyermek. 1931—32. (Nagy László emlékszám)	5.—

A Társaság tagjai 20% kedvezményben részesülnek.

Kaphatók: A Magyar Gyermektanulmányi Társaság kiadóhivatalában:

Budapest, IX., Ráday-u. 43—45.

Postatakarékpénztári csekkszámja száma: 35.557.

A csillaggal jelzett művek egészvászonba kötve is kaphatók; ezek ára 1 P-vel több.

Tagoknak és könyvkereskedőknek 20% engedmény a bolti árból.

Egy pengőnél kisebb rendelésnél a levelezés bélyegkiöltését felszámítjuk.